

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/210433>

Please be advised that this information was generated on 2021-02-25 and may be subject to change.

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 - 2010

prof. dr. T. Mooij, drs. W. de Wit & D. Fettelaar MSc

its

Sociale veiligheid in en rond scholen

Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 - 2010

Prof. dr. T. Mooij
drs. W. de Wit
D. Fettelaar MSc

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Mooij, Ton.

Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair en Voortgezet Onderwijs 2006 – 2010. Prof. dr. T. Mooij, drs. W. de Wit & D. Fettelaar MSc, Nijmegen: ITS.

ISBN 978 – 90 – 5554 – 415 – 8

NUR 840

Projectnummer: 34000934

Opdrachtgever: Ministerie van OCW / Nederlands Jeugdinstituut

© 2011 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Voorwoord

Dit rapport presenteert landelijke onderzoeksresultaten die in 2010 zijn verkregen met de sociale veiligheidsmonitor. Wat betreft het voortgezet (speciaal) onderwijs worden de resultaten van 2010 ook vergeleken met die van eerdere landelijke metingen in 2006 en 2008. In het primair (speciaal) onderwijs is dezelfde monitor, enigszins aangepast, in 2010 voor de eerste maal afgenomen. De sociale veiligheidsgegevens hebben betrekking op onderzoek bij leidinggevendenden, leerkrachten en docenten, onderwijsondersteunend personeel, leerlingen en ouders (ouders slechts wat betreft het primair (speciaal) onderwijs). Naast dit eindrapport verschijnt tevens een samenvattende brochure.

De landelijke resultaten laten zien dat het in het primair en voortgezet (speciaal) onderwijs in grote lijnen veilig is. Deze bevindingen blijken in de gegevens van leerkrachten, docenten en leerlingen wat betreft gevoelens van veiligheid; de (geringe) mate van ongewenst sociaal gedrag; en relatief geringe aantallen incidenten en ervaringen als slachtoffer, dader of getuige met verschillende soorten geweld. Daarnaast geven de resultaten aan dat er op sociaal veiligheidsgebied nog wel het een en ander kan worden verbeterd. Aanvullende analyses naar de verschillende veiligheidskenmerken verhelderen dat vergroting van sociale veiligheid met name schoolintern, via eigen gegevensanalyse en daarop gebaseerde probleemaanpak, dient te gebeuren.

Precies inzicht in de eigen veiligheidskenmerken per school, ook op basis van vergelijking met de landelijke monitorgegevens, kunnen scholen via internet vertrouwelijk opvragen. Ook krijgen alle deelnemende scholen een managementrapportage toegestuurd. Schoolintern kunnen de eigen gegevens worden geëvalueerd en in schoolbeleid omgezet. Ondersteuning bij de veiligheidsmaatregelen kan mede worden gerealiseerd via expertise van buiten de school, zoals bijvoorbeeld de inzet van een veiligheidsteam. In een volgende meting met de sociale veiligheidsmonitor kan dan worden geëvalueerd of het schoolbeleid het beoogde effect heeft bij de eigen leerlingen en het personeel. In elke school kan zo de sociale veiligheid worden geëvalueerd en vergroot volgens eenduidige criteria en normen. Als dat in veel scholen gebeurt, wordt de vergroting van veiligheid ook landelijk waarneembaar via de monitor. Verplichting tot landelijke deelname aan eenzelfde monitor is daarom zinvol. Een actief schoolveiligheidsbeleid wordt tevens gesteund door tijdige informatie over de volgende landelijke afname van de monitor op een vast tijdstip.

Bij de meting 2010 functioneerde een begeleidingscommissie waarin vertegenwoordigd waren het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Nederlands Jeugdinstituut, Algemene Onderwijsbond, PO-raad, Landelijke Vereniging Cluster 4, VO-raad, en Inspectie van het Onderwijs. Deze instellingen en de betrokken personen worden hierbij van harte bedankt voor de inzet van hun expertise.

ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

dr. J. W. Winkels
directeur

Inhoud

Voorwoord	iii
1 Sociale veiligheid in en rond scholen	1
1.1 Landelijk veiligheidsbeleid en veiligheidsmonitoren V(S)O en P(S)O	1
1.2 Kernonderwerpen, indicatoren en relaties	2
1.3 Achtergrond- of sociale compositievariabelen	3
1.4 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	4
1.5 Ervaring van sociale (on)veiligheid	5
2 Primair (Speciaal) Onderwijs	7
2.1 Steekproefopzet 2010 en controle van landelijke representativiteit	7
2.2 Betrouwbaarheidsanalyse van de landelijke gegevens	9
2.3 Landelijke resultaten schoollocaties en leidinggevenden 2010	10
2.3.1 Achtergrondkenmerken en sociale compositiekenmerken	10
2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	11
2.3.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid	11
2.4 Landelijke resultaten leerkrachten / OOP 2010	12
2.4.1 Achtergrondkenmerken	12
2.4.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	12
2.4.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid	13
2.4.4 Vergelijking tussen PO en PSO	14
2.5 Landelijke resultaten leerlingen 2010	14
2.5.1 Achtergrondkenmerken	14
2.5.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	15
2.5.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid	16
2.5.4 Leerlingresultaten en verschillen naar mate van verstedelijking	16
2.5.5 Vergelijking tussen PO en PSO	16
2.6 Landelijke resultaten ouders 2010	17
2.6.1 Achtergrondkenmerken	17
2.6.2 Veiligheid in en rond school	17
2.6.3 Schaalconstructie en schaalcores	18
3 Voortgezet (Speciaal) Onderwijs	19
3.1 Steekproefopzet 2010 en controle van landelijke representativiteit	19
3.2 Betrouwbaarheidsanalyse van de landelijke gegevens	21
3.3 Correctie voor meettijdspit van de landelijke meting V(S)O 2010	22
3.3.1 Inleiding	22
3.3.2 Projecten, aantallen leerlingen, meetjaren en meetmaanden	23
3.3.3 Kernvariabelen en samenhang met meetmaand (2006 t/m 2010)	23
3.3.4 Correctiemodel: indicatoren-schatting 2010 via regressie-effecten	24
3.3.5 Resultaten en toepassing	25

3.4	Landelijke resultaten schoollocaties en leidinggevendenden 2006 - 2010	26
3.4.1	Achtergrondkenmerken	26
3.4.2	Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	26
3.4.3	Ervaring van sociale (on)veiligheid	27
3.5	Landelijke resultaten docenten / OOP 2006 - 2010	28
3.5.1	Achtergrondkenmerken	28
3.5.2	Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	28
3.5.3	Ervaring van sociale (on)veiligheid	30
3.6	Landelijke resultaten leerlingen 2006 - 2010	30
3.6.1	Achtergrondkenmerken	31
3.6.2	Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	31
3.6.3	Ervaring van sociale (on)veiligheid	32
3.6.4	Leerlingresultaten 2010 en verschillen naar onderwijstype	33
3.6.5	Leerlingresultaten 2010 en verschillen naar mate van verstedelijking	33
4	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	35
4.1	Sociale veiligheid in het Primair (Speciaal) Onderwijs	35
4.1.1	Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	35
4.1.2	Ervaring van sociale (on)veiligheid	36
4.2	Sociale veiligheid in het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs	36
4.2.1	Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen	36
4.2.2	Ervaring van sociale (on)veiligheid	38
4.3	Methodologische conclusies en aanbevelingen	38
4.4	Aanbevelingen ter mogelijke vergroting van sociale veiligheid	39
	Referenties	43
	Bijlage B1: P(S)O, resultaten schaalconstructie	47
	Bijlage B2: P(S)O, landelijke resultaten 2010	55
	Bijlage B3: V(S)O, resultaten schaalconstructie	73
	Bijlage B4: V(S)O, bepaling correctie meettijdstop	81
	Bijlage B5: V(S)O, landelijke resultaten 2006 – 2010	91
	Bijlage B6: P(S)O, aanvullende gegevens representativiteit	107

1 Sociale veiligheid in en rond scholen

1.1 Landelijk veiligheidsbeleid en veiligheidsmonitoren V(S)O en P(S)O

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) geeft reeds geruime tijd aandacht aan sociale veiligheid in het onderwijs en de mogelijke vergroting daarvan (zie Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 1995a, 1995b, 1999). In mei 2004 diende het ministerie in dit verband een ‘Plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen’ in bij de Tweede Kamer. Ter uitvoering van een onderdeel van dit plan vroeg het ministerie medio 2005 aan het ITS een ‘veiligheidsmonitor’ te ontwerpen. Met behulp van deze monitor dienden de gevoelens van sociale veiligheid, de feitelijk ervaren onveiligheid of diverse vormen van geweld, en het sociale veiligheidsbeleid en de effecten daarvan, te worden gemeten in het voortgezet onderwijs (VO) en het voortgezet speciaal onderwijs (VSO). De eerste resultaten van begin 2006 dienden ter indicatie van eventuele problemen of te nemen beleidsmaatregelen. Volgende metingen zouden vanaf 2006 elk tweede jaar plaatsvinden.

In januari en februari 2006 heeft het ITS de sociale veiligheidsmonitor V(S)O afgenomen bij 80.770 leerlingen, 6.897 docenten en onderwijsondersteunend personeelsleden, en 629 leden van de schoolleiding. De resultaten waren representatief naar onderwijstype van leerlingen en mate van verstedelijking wat betreft locaties (Mooij, Sijbers, & Sperber, 2006a). De landelijke resultaten werden verspreid via een brochure (Mooij, Sijbers, & Sperber, 2006b) en tevens beschikbaar gesteld via internet. Via internet werden de landelijke resultaten ook gespecificeerd naar onderwijstype en naar mate van verstedelijking (vgl. Inspectie van het Onderwijs, 2008). Deelnemende locaties konden hun eigen resultaten via logincodes vertrouwelijk inzien of downloaden. Zij konden de eigen resultaten, ook volgens onderwijstype of mate van verstedelijking, vergelijken met de resultaten van de andere locaties. Mede op basis van die informatie konden zij aandachtspunten formuleren in het eigen veiligheidsbeleid en de daarop passende maatregelen nemen.

Begin 2008 heeft via een grotendeels identieke procedure de tweede landelijke monitorafname plaatsgevonden (vgl. Mooij, De Wit, & Polman, 2008; Mooij & De Wit, 2008). De aantallen deelnemende personeelsleden en leerlingen in 2008 waren vrijwel gelijk aan die in 2006. In de periode 2007 tot en met 2010 is deze veiligheidsmonitor tevens ingezet op verzoek van diverse schoolbesturen.

In 2010 heeft de landelijke afname van de veiligheidsmonitor door omstandigheden pas kunnen plaatsvinden in de periode eind september tot en met begin november. Tevens is op verzoek van het ministerie van OCW een eenvoudiger versie van de veiligheidsmonitor ontwikkeld die afneembaar is in het primair (speciaal) onderwijs (P(S)O). Deze nieuwe sociale veiligheidsmonitor P(S)O is op alle belangrijke onderdelen vergelijkbaar met die in het V(S)O. Aanvullend op de bovengenoemde feedback van resultaten via het internet, ontvangen alle deelnemende scholen nu ook een managementrapportage.

Dit rapport presenteert de kern van de landelijke onderzoeksresultaten die zijn verkregen met de veiligheidsmonitoren in het primair (speciaal) onderwijs en het voortgezet (speciaal) onderwijs. Wat betreft het primair (speciaal) onderwijs gaat het met name om landelijke informatie verkregen in het jaar 2010. Ook worden resultaten uit 2010 vergeleken met die uit 2007 en 2003 (vgl. Van Aarsen & Hoffius, 2007). Bij het voortgezet (speciaal) onderwijs wordt informatie verstrekt over resultaten van landelijke metingen die op vrijwel identieke wijze zijn uitgevoerd in de jaren 2006, 2008 en 2010 (vgl. de eerder genoemde onderzoeksrapportages). Analyses per school, of per school over diverse jaren, zijn wel mogelijk, maar vallen niet onder de hier uit te voeren landelijke rapportage.

Op grond van de resultaten van de afname van de monitor werken wij steeds aan de mogelijke verbetering van de monitor. Zo is bijvoorbeeld in 2010 de variatie op een aantal antwoorden aangepast, ter mogelijke vereenvoudiging voor de respondenten. Het gevolg kan zijn dat in de rapportage 2006 - 2008 iets andere cijfers worden gepresenteerd over 2006 en 2008 dan die welke verschijnen in de rapportage 2006 – 2010 over 2006 - 2008. Dit komt omdat wij de vergelijking over de jaren 2006 – 2008 – 2010 eenduidig hebben gemaakt; die vergelijking is anders dan de vergelijking 2006 - 2008.

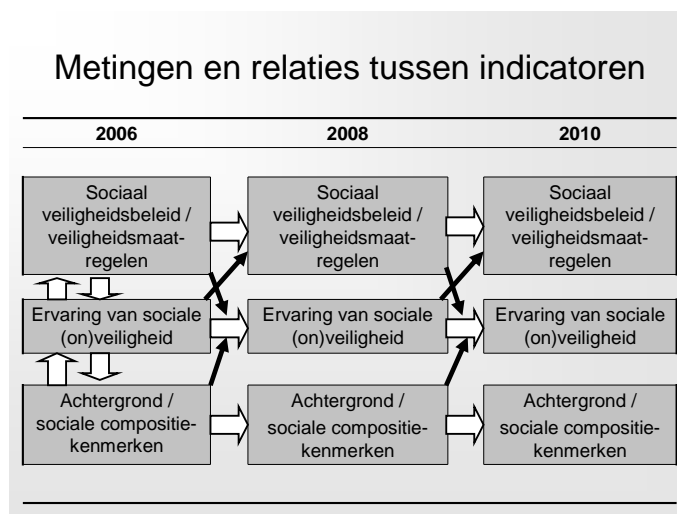
1.2 Kernonderwerpen, indicatoren en relaties

In de veiligheidsmonitoren zijn begrippen en typen indicatoren uitgewerkt wat betreft:

1. achtergrondkenmerken (personeel, leerlingen) en achtergrondkenmerken en sociale compositiekenmerken (schoollocaties);
2. sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen (leiding, personeel, leerlingen);
3. ervaring van sociale (on)veiligheid (leiding, personeel, leerlingen).

Per type indicator worden steeds bepaalde variabelen gemeten, bijvoorbeeld in de vorm van percentages of gemiddelde scoringen. Per meting, dat wil zeggen per project of per jaar, kunnen de samenhangen worden bepaald tussen gelijktijdig gemeten variabelen. In Figuur 1.1 is dit weergegeven via de blokken indicatoren onder 2006, 2008 en 2010.

Figuur 1.1 – Typen indicatoren en relaties per jaar en tussen jaren

Per kolom ofwel jaar weerspiegelen de gegevens uit landelijke metingen de stand van zaken wat betreft sociale veiligheid in en rond scholen. Tevens resulteert dit per project, of jaar, in bijvoorbeeld informatie over bepaalde inhoudelijke of methodologische kwaliteiten van de meting. Bovenstaand model is dus gericht op schoolprocessen in relatie tot mogelijke vergroting van sociale veiligheid. Zoals boven vermeld, en conform de onderzoeksopdracht, hanteren wij dit model ter landelijke monitoring.

Op landelijk niveau, maar ook op het niveau van de school in het kader van bijvoorbeeld sociale cohesie, kan de verkregen informatie worden benut om met behulp van veiligheidsbeleid en relevante maatregelen de (ervaring van) sociale veiligheid te vergroten (zie ook Mooij, 2009; Mooij, Smeets, & De Wit, in druk). In die situatie neemt men maatregelen die de ontwikkeling van sociale (on)veiligheid en de ervaring ervan in en rond scholen kunnen beïnvloeden: zie de zwarte pijlen vanuit het sociaal veiligheidsbeleid op de witte pijlen tussen de jaarblokken ‘ervaring van sociale (on)veiligheid’ in Figuur 1.1.

Zo zijn er steeds ook mogelijke invloeden vanuit de kenmerken van de achtergrond / sociale compositie op deze ontwikkelingen in ervaren (on)veiligheid. De terugkoppeling van meetresultaten aan het landelijke beleid, en ook aan de afzonderlijke scholen, heeft als doel op elk niveau te verhelderen welke sociale veiligheidsmaatregelen nodig zijn (zie ook het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2006, 2007, 2009, 2011). Het globale model in Figuur 1.1 wordt hieronder verder gespecificeerd.

1.3 Achtergrond- of sociale compositievariabelen

Een eerste type indicatoren in Figuur 1.1 omvat de achtergrondkenmerken of sociale samenstellings- of compositiekenmerken. Deze betreffen achtergrondkenmerken van de *leerlingen* zoals: bezocht onderwijstype, leerjaar, leeftijd, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in een bepaald land, gezinssituatie, opleidingsniveaus van de ouders, al dan niet godsdienstig zijn, en het niveau van schoolprestaties per vak. Bij het *schoolpersoneel* (leerkrachten of docenten en onderwijsondersteunend personeel) zijn ook leeftijd, geslacht, onderwijstype(n) e.d. aan de orde. Daarnaast gaat het bij hen om variabelen als functie, vakgebied (indien van toepassing), aantal klokuren dat men per week in de locatie werkzaam is, en seksuele voorkeur (homoseksuelen lopen mogelijk een groter risico op het geconfronteerd worden met antisociaal gedrag dan heteroseksuelen). Bij de *locatieleiding* wordt informatie over schoolkenmerken gevraagd (onderwijstype(n), richting of denominatie van de locatie, onderwijskundige inrichting, en aantal ingeschreven leerlingen (locatiegrootte)). Tevens wordt de mate van verstedelijking van het gebied waarin de schoollocatie staat, meegenomen (een indicator van het CBS: zie Vliegen, 2005).

Deze indicatoren hangen op verschillende wijzen samen met de meer persoonlijke en locatiegebonden gedrags- en veiligheidsindicatoren. Vanuit het perspectief van de ontwikkelingspsychologie is sprake van voortdurende wisselwerking tussen omgevingsgerelateerde kenmerken en persoonsgebonden ofwel leerling- of personeelskenmerken (vgl. Collier, 1994; Magnusson & Allen, 1983). In de loop van de tijd beïnvloeden deze soorten kenmerken elkaar wederzijds; op een bepaald tijdstip zijn deze kenmerken dan onderling gerelateerd (zie het model in Figuur 1.1). Deze wisselwerkingen, samenhangen en tijdgebonden veranderingen van enerzijds per-

soons- en anderzijds omgevingskenmerken spelen een rol bij de ontwikkeling van kwaliteiten van de sociale cohesie in een schoollocatie, en dus tevens bij de bepaling van mogelijk effectieve maatregelen ter vergroting van sociale veiligheid (Mooij, 2010, 2011a, 2011b; Mooij, Smeets, & De Wit, in druk; Onderwijsraad, 2006; Peschar, 2005).

1.4 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Een tweede type indicatoren betreft sociaal veiligheidsbeleid en de maatregelen in dit verband. In overzichten van internationaal onderzoek (Chen, 2006; Lim & Deutsch, 1996) wordt helder dat bepaalde maatregelen of activiteiten ter vergroting van veilig of pro sociaal gedrag tussen leerlingen, en tussen leerlingen en docenten, kunnen leiden tot vergroting van sociale veiligheid respectievelijk pro sociaal gedrag. Indicatoren van dergelijke veiligheidsmaatregelen of -activiteiten zijn bijvoorbeeld de sociale en cognitieve ondersteuning van alle leerlingen waarin, mede via curriculumdifferentiatie, rekening wordt gehouden met leerlingverschillen. Opbouw en versterking van sociaal competent gedrag kan het ontstaan van antisociaal gedrag ondervangen (vgl. Hertroys & Kersten, 1985; Howard & Jenkins, 1970; Sørli, Hagen, & Ogden, 2008). Ook binnenschoolse gezamenlijke regulatie van pro sociaal gedrag, en samenwerking met externe instellingen zoals professionele pedagogische en jeugdzorginstellingen en de politie, kunnen sociale integratie bevorderen (Chapman & Harris, 2004).

Het gaat hierbij vooral om het vroegtijdig maken van expliciete pro sociale gedragsafspraken inclusief de gezamenlijke controle op de nakoming hiervan door leerlingen en schoolpersoneel (Alschuler, 1980; Mooij, 1999a, 1999b). Ook kan bij leerlingen de perceptie van schoolmaatregelen tegen ongewenst en antisociaal gedrag essentieel zijn in het voorkomen van onveilig gedrag. Afspraken over ongewenst en antisociaal gedrag, en gezamenlijke controle daarvan, dragen bij aan reductie of preventie. Tabel 1.1 bevat een globaal overzicht van deze verschillende begrippen en de sociale informanten bij wie de begrippen via de monitor worden gemeten (zie 'Ja' in de cellen van de tabel).

Tabel 1.1 – Begrippen, indicatoren en informanten in de veiligheidsmonitoren P(S)O en V(S)O

Begrippen en indicatoren		Categorieën sociale informanten		
		Locatieleiding	Docent/OOP	Leerlingen
Sociaal veiligheidsbeleid en -maatregelen	Soc.-cogn. ondersteuning alle lln / curriculumdiff.	Ja	Ja	---
	Binnenschoolse regulatie van sociaal gedrag	Ja	Ja	Ja
	Samenwerking met externe instituten	Ja	Ja	---
	Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag	Ja	---	Ja
Ervaring van sociale (on)veiligheid	Gevoelens van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
	Mate van ongewenst sociaal gedrag	---	---	Ja
	Incidenten / aard en mate van ervaren geweld	Ja	Ja	Ja
	Mogelijke vergroting van sociale veiligheid	---	Ja	Ja
Achtergrond- / sociale compositiekenmerken	Onderwijs- en organisatorische kenmerken	Persoonlijke en professionele kenmerken	Persoonlijke, gezins- en onderwijskenmerken	

1.5 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Een derde type indicatoren in Figuur 1.1 en Tabel 1.1 betreft de ervaring van sociale (on)veiligheid in en rond een schoollocatie (vgl. ook Schuyt, 1995). Hier gaat het ten eerste om de veiligheidsgevoelens van leerlingen en personeel met betrekking tot verschillende plaatsen in en rond de school. Ten tweede gaat het bij de leerlingen om ongewenste sociale gedragingen zoals spijbelen en het bezit van of dealen in drugs en wapens. Ten derde zijn bij leerlingen en personeel, ook onderling, mogelijk diverse varianten van geweld aan de orde in verschillende rollen: als slachtoffer, dader, of ook getuige. Ten vierde kunnen docenten, maar ook overig personeel en leerlingen, ervaren dat bepaalde maatregelen nodig zijn ter vergroting van de sociale veiligheid: naarmate men zich op bepaalde plaatsen in of rond school sociaal onveiliger voelt, zal men meer suggesties doen ter vergroting van de sociale veiligheid op die plaats of plaatsen.

Ten aanzien van het ervaren van (on)veiligheid in de vorm van antisociaal gedrag zijn diverse varianten van pesten en geweld van belang. In de kern gaat het bij zowel pesten als geweld om varianten van antisociaal of agressief gedrag, waarbij het belangrijkste verschil zich toespitst op de frequentie wat betreft eenzelfde slachtoffer of groep slachtoffers. Wanneer een antisociale gedragsvorm ten opzichte van eenzelfde persoon of groep herhaald plaatsvindt, is sprake van pesten. Ten aanzien van elke soort antisociaal gedrag is ten eerste van belang of een persoon, in een of andere vorm, dit antisociale gedrag wel eens heeft ervaren en, zo ja, in welke rol (slachtoffer, dader, of getuige). Ook kan de frequentie worden gescoord ten opzichte van dezelfde of wisselende anderen (leerlingen, docenten, onderwijsondersteunend personeel, of familieleden van leerlingen). Tevens kan de plaats van handeling worden geïdentificeerd en kunnen de (veronderstelde) motieven worden geïnventariseerd. Tenslotte kan worden nagegaan of melding heeft plaatsgevonden en, zo ja, aan wie, en kan de effectiviteit van de melding worden beoordeeld (zie ook Mooij & De Wit, 2009).

Op verzoek van de Inspectie van het Onderwijs en het ministerie van OCW werd het aantal indicatoren in 2008 uitgebreid ten opzichte van de monitor 2006. De uitbreiding betrof de registratie van veiligheidsincidenten in de schoollocatie en de frequentie en aard van incidenten tussen verschillende groepen leerlingen. In 2010 zijn hier nog enkele kleinere aanvullingen gedaan die waren gericht op mogelijke consumptie van alcohol (ongewenst sociaal gedrag bij leerlingen) en het vóórkomen van soorten incidenten en de registratie ervan (schoolleiding). De specificaties komen in de volgende hoofdstukken aan de orde.

2 Primair (Speciaal) Onderwijs

2.1 Steekproefopzet 2010 en controle van landelijke representativiteit

Begin juni 2010 is een aselechte steekproef van 1500 basisscholen (populatie 7.048 scholen) en de populaties scholen voor speciaal basisonderwijs (N=344) en instellingen Wet Expertise Centra (WEC; N=522) aangeschreven. Zij ontvingen informatie over het onderzoek en de mogelijke opbrengsten ervan. Gevraagd werd of directie, leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel (OOP), leerlingen, en ouders, de veiligheidsmonitor zouden willen invullen. Wat betreft ouders werd de scholen verzocht zo mogelijk alle leden van de Ouderraad te vragen aan het onderzoek te laten participeren. Leden van de Ouderraad zijn in het algemeen relatief goed op de hoogte van diverse aspecten in verband met sociale veiligheid in en rond de school. Eind augustus 2010 is dit schrijven herhaald ten opzichte van de scholen die zich (nog) niet hadden aangemeld; aanvullend is tevens een tweede aselechte steekproef van 2000 basisscholen aangeschreven.

Deze wervingsactiviteiten hebben geleid tot de uiteindelijke deelname van 49 schoollocaties. In tabel 2.1 zijn de aantallen deelnemers weergegeven, uitgesplitst naar school(locaties), leidinggevend, leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel, leerlingen, en ouders.

Tabel 2.1 – Aantallen deelnemende schoollocaties P(S)O, leidinggevend, leerkrachten / OOP, leerlingen en ouders

Jaar	Spreiding	Locaties	Leiding	Leerkrachten/OOP	Leerlingen	Ouders
2010	Landelijk	49	75	580	1.917	359

In de periode van 27 september tot en met 7 november 2010 werd de veiligheidsmonitor in het primair (speciaal) onderwijs afgenomen. Een eerste check van de kwaliteit van dit landelijke onderzoek gebeurt door na te gaan in hoeverre de deelnemende scholen een representatieve afspiegeling vormen van het landelijke primair (speciaal) onderwijs. Deze controle is uitgevoerd door de spreiding van deelnemende schoollocaties te vergelijken met de spreiding van de landelijke populatie schoollocaties voor twee kenmerken: 1) naar mate van verstedelijking ofwel stedelijkheid, en 2) denominatie, ofwel indeling naar openbaar dan wel (categorieën van) bijzonder onderwijs (dus het levensbeschouwelijke karakter van scholen).

Voor een gebiedsindeling volgens de mate van stedelijkheid is gebruik gemaakt van de indeling van het CBS (Vliegen, 2005; CBS 2010a). Deze gebiedsindeling verdeelt de gemeenten in Nederland in vier categorieën:

- (1) de vier grootste steden: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht;
- (2) de daarop volgende grootste 18 gemeenten;

- (3) de stadsgewesten;
- (4) de overige gemeenten, voornamelijk platteland.

Alle Nederlandse scholen voor primair onderwijs en primair speciaal onderwijs zijn ingedeeld volgens deze gebiedsindeling. De resultaten van de vergelijking met de betreffende populatie staan in tabel 2.2.

Tabel 2.2 – Representativiteit van schoollocaties P(S)O naar gebiedsindeling

Gebiedsindeling locaties (CBS)	% Landelijke populatie	% VM2010	Verschil	Chi-kwadraat	p
Vier grote steden (G4)	9,41	8,16	-1.25		
G18	12,21	16,33	4.12		
Stadsgewesten	25,45	24,49	-0.96		
Platteland	52,93	51,02	-1.91		
Totaal	100,00	100,00			
N/n	7.771	49		0,81	0,85

De in de onderzoeksresultaten aangetroffen verdeling van schoollocaties over de vier categorieën wat betreft verstedelijking (derde kolom in tabel 2.2 onder % VM2010) wordt vergeleken met de verwachte verdeling op basis van alle schoollocaties in Nederland (zie de tweede kolom). De statistische toets bepaalt in hoeverre de verdeling in de steekproef representatief kan worden geacht voor de landelijke gebiedsindeling. Getoetst wordt de nulhypothese waarin wordt verondersteld dat beide verdelingen gelijk zijn. Deze nulhypothese wordt niet verworpen (Chi-kwadraat=0,81; p=0,85). We hebben hier dus geen aanwijzing dat de schoollocaties in de steekproef wat betreft mate van verstedelijking niet overeenkomen met de Nederlandse populatie.

Scholen in de populatie en in de steekproef zijn tevens ingedeeld naar de levensbeschouwelijke categorieën: ‘openbaar’, ‘Protestants-Christelijk’, ‘Rooms-katholiek’ en ‘ander bijzonder onderwijs’. In tabel 2.3 zijn de percentages per categorie kolomsgewijs weergegeven met links de landelijke populatie en rechts daarvan de verdeling zoals aangetroffen in de steekproef. De indeling is gemaakt op basis van registraties van DUO-CFI (Basisgegevens Onderwijs, 2010). Ook hier zijn de verdelingen gelijkaardig en kan niet worden vastgesteld dat de landelijke populatie scholen en de deelnemende scholen statistisch gezien van elkaar verschillen wat betreft denominatie (Chi-kwadraat=0,98; p=0,81).

Tabel 2.3 – Representativiteit van schoollocaties P(S)O naar denominatie

Levensbeschouwing (DUO-CFI)	% Landelijke populatie	% VM2010	Verschil	Chi-kwadraat	p
Openbaar	32,29	28,57	-3,72		
Protestants-Christelijk	25,35	22,45	-2,90		
Rooms-katholiek	29,39	32,65	3,26		
Ander bijzonder onderwijs	12,97	16,33	3,36		
Totaal	100,00	100,00		0,98	0,81
N/n	7.771	49			

Bovenstaande controles op representativiteit hebben betrekking op het primair onderwijs waarin zowel het ‘regulier’ onderwijs als het ‘speciaal’ onderwijs zijn vertegenwoordigd. Ten behoeve van mogelijke uitspraken over deze onderwijstypen afzonderlijk is de representativiteit ook voor beide typen apart onderzocht. De resultaten hiervan zijn weergegeven in bijlage B6 en worden hier kort besproken.

Van de 49 schoollocaties in de veiligheidsmonitor 2010 behoren er 5 tot het primaire speciaal onderwijs (PSO) en 44 tot het reguliere primair onderwijs (PO). Deze verhouding komt vrijwel overeen met de verdeling van schoollocaties in Nederland: 1 op de 10 schoollocaties biedt speciaal onderwijs (zie tabel B6.1).

Wat betreft de 44 PO scholen is, evenals voor het P(S)O als geheel, gekeken naar de representativiteit volgens gebiedsindeling en de indeling naar denominatie. De resultaten voor de representativiteit naar gebiedsindeling zijn weergegeven in bijlage B6, tabel B6.2. Het toetsresultaat is: Chi-kwadraat=1,22 en significantiewaarde $p=0,75$. De cijfers met betrekking tot de denominatieverdeling openbaar / categorieën bijzonder onderwijs zijn weergegeven in bijlage B6, tabel B6.6. Hier is het toetsresultaat: Chi-kwadraat=1,58; $p=0,66$. De steekproef- en populatieverdelingen wat betreft gebiedsindeling en denominatie komen dus overeen, ofwel de deelnemende scholen zijn representatief.

De vierdeling van schoollocaties volgens gebiedsindeling en daarnaast levensbeschouwelijke indeling maakt dat cellen 0 zijn als we kijken naar de spreiding van de vijf PSO-locaties op deze kenmerken (zie bijlage B6, tabellen B6.3 en B6.7). Als gevolg daarvan is de Chi-kwadraattoets niet direct te berekenen. Een grovere indeling volgens twee categorieën qua gebiedsindeling (stedelijk gebied versus platteland; zie tabel B6.5) en levensbeschouwelijk karakter (openbaar versus bijzonder; zie tabel B6.8) laat zien dat de spreidingen in de deelnemende steekproef en in de populatie niet sterk van elkaar afwijken. Het aantal deelnemende PSO-scholen (5) is echter te laag om een uitspraak te doen over de representativiteit van het primair speciaal onderwijs; dit zullen wij dus niet doen.

2.2 Betrouwbaarheidsanalyse van de landelijke gegevens

In aansluiting op de in 2006 en 2008 gepresenteerde schalen van de veiligheidsmonitor V(S)O zijn schaalconstructies uitgevoerd ter controle van de betrouwbaarheid ofwel interne homogeniteit van groepen gegevens verkregen in het P(S)O. De resultaten van deze schaalanalyses met betrekking tot P(S)O-gegevens zijn opgenomen in bijlage B1.

De resultaten van schaalconstructie op informatie van de leidinggevendenden P(S)O staan in bijlage B1, tabel B1.1. De schalen wat betreft aandacht voor leerlingbetrokkenheid, docentkwaliteiten, en instructie en inzicht in leerlingvorderingen tonen alpha's van ,74 - ,84, hetgeen kan worden gekwalificeerd als goed. De alpha bij de schaal over betrokkenheid van interne personen bij het opstellen van (gedrags)regels is ,69, terwijl die in verband met aandacht voor regels en omgang met incidenten nog aan de minimumgrens voldoet (,62). De overige schalen betreffende veiligheidsbeleid en preventief beleid tonen een redelijke tot goede betrouwbaarheid. In het bijzonder de schalen betreffende preventief beleid scoren hoog op betrouwbaarheid (alpha's van ,81 tot ,94).

De resultaten van schaalconstructie op relevante gegevens van de leerkrachten en het overig personeel P(S)O zijn vermeld in tabel B1.2 van bijlage B1. De schalen betreffen curriculumdifferentiatie, interne en externe betrokkenheid bij het formuleren van gedragsregels, pro sociaal formuleren en samen controleren van gedragsregels, gevoelens van veiligheid in school, de soorten geweld en de noodzaak van vergroting van veiligheid in school. De alpha wat betreft de schaal 'ervaren van grof lichamelijk geweld' (0,43) geeft aan dat de afzonderlijke items hier onderling te weinig samenhangen. De alpha's van de schalen wat betreft het ervaren van seksueel geweld en de noodzaak tot vergroting van de sociale veiligheid is school zijn beide 0,63 en daarmee indicatief voor een acceptabele schaal.

De resultaten van (pogingen tot) schaalconstructie met betrekking tot hiervoor in aanmerking komende leerlinggegevens P(S)O zijn vermeld in tabel B1.3 in bijlage B1. Het is moeilijk schalen te construeren wat betreft het opstellen dan wel handhaven van gedragsregels en het waarnemen of zelf uitvoeren van sociaal ongewenst gedrag (drugs, wapens, alcohol). Hier kunnen desgewenst per item eventuele (andere) samenhangen of betekenissen worden geanalyseerd. De (overige) leerlingsschalen in tabel B1.3 laten een acceptabele tot goede betrouwbaarheid zien.

Ook de gegevens verstrekt door de ouders zijn in schaalconstructie betrokken (zie tabel B1.4 in bijlage B1). Dit resulteert in vier betrouwbare schalen betreffende het door ouders geconstateerde: a) relatief ernstige ongewenst sociaal gedrag in school, b) relatief minder ernstig ongewenst sociaal gedrag in school, c) noodzaak tot vergroting van de veiligheid in school, en d) noodzaak tot vergroting van de veiligheid in de schoolomgeving.

2.3 Landelijke resultaten schoollocaties en leidinggevenden 2010

2.3.1 Achtergrondkenmerken en sociale compositiekenmerken

In totaal 75 leidinggevenden P(S)O deden mee aan de veiligheidsmonitor 2010. Hen is ten eerste gevraagd een drietal karakteristieken te geven van hun schoollocaties. De verdelingen van deze schoolkenmerken zijn weergegeven in bijlage B2, tabel B2.1. De verdeling naar aantallen leerlingen volgens de informatie van de leidinggevenden laat zien dat deelnemende scholen verschillen wat betreft hun omvang.

Wat betreft denominatie geven de meeste leidinggevenden aan dat de locatie een Rooms-katholieke denominatie bezit (31%). 27% stelt dat de school openbaar is; 23% dat er sprake is van een Protestants-Christelijke signatuur. De andere denominaties komen duidelijk minder vaak voor. In 88% van de gevallen geeft men leiding aan een onderwijskundig gezien reguliere basisschool; 5% is Jenaplan Onderwijs. In aanvullende secundaire analyses worden onder meer de achtergrondkenmerken van scholen gebruikt als 'sociale compositiekenmerken' ter beschrijving of verklaring van sociale docent- of leerling-gedragingen (zie bijvoorbeeld Mooij, 2011a, 2011b).

2.3.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Bij de leidinggevenden P(S)O is via zes clusters vragen geïnformeerd naar de sociale veiligheid en het veiligheidsbeleid op hun schoollocatie. Het gaat om sociaal-cognitieve ondersteuning, binnenschoolse regels, samenwerking met externen, beleidsmaatregelen, preventief beleid en incidenten op school. De resultaten zijn weergegeven in bijlage B2, tabellen B2.2 – B2.4.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

Indicatoren voor sociaal-cognitieve ondersteuning zijn (1) aandacht voor leerling-betrokkenheid, (2) aandacht voor docentkwaliteiten, (3) instructie en inzicht in bevordering van leren, en (4) taalbeleid op maat (zie tabel B2.2). Volgens de leidinggevenden besteden hun scholen in verschillende mate (van circa 71 – 84%) aandacht aan alle vier indicatoren.

Binnenschoolse regels

Binnen dit cluster bestaan vier indicatoren. Deze tonen wisselende resultaten. Externe personen zijn meestal niet betrokken bij het opstellen van regels (6%). Interne personen zijn in meerderheid juist wel betrokken (65%). Aandacht voor regels en omgang met incidenten is er volgens 62% van de leidinggevenden. Een expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie heeft 55% van de leidinggevenden.

Samenwerking met externe instellingen

Samenwerking met externe instellingen heeft betrekking op de vraag of er een vastgestelde procedure is voor de samenwerking met onder andere de politie (wijkagent) in geval van incidenten. Een grote minderheid van de leidinggevenden (44%) geeft aan dat hiervan sprake is.

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

Bepaalde maatregelen zijn gemeengoed op de meeste scholen, zoals algemene gedragsregels die bekend zijn bij ouders en leerlingen (82%), surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes (83%), en afspraken over veilig gebruik van internet en e-mail op school (81%). Beleidsmaatregelen die in scholen P(S)O volgens leidinggevenden niet of nauwelijks aan de orde zijn, betreffen: beveiliging door middel van videobewaking, detectiepoortjes e.d. (7%), een pasjessysteem (1% van de scholen), of het inzetten van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon voor andere leerlingen (9%): zie tabel B2.2.

Preventief beleid

Deze metingen hebben betrekking op preventief beleid ten opzichte van elkaar en elkaars handelen binnen de school. Vier indicatoren zijn daartoe onderscheiden. Het belonen van gewenst gedrag komt in dit preventief beleid volgens de leidinggevenden het meeste voor (73%); respect voor persoonlijke kenmerken komt relatief het minste voor (49%).

2.3.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Incidenten

Eerste resultaten met betrekking tot incidenten binnen schoollocaties staan in bijlage B2, tabel B2.2. In deze tabel gaat het om het al dan niet voorkomen van incidenten; deze resultaten zijn vertaald naar een 100% schaal. Problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen

komen volgens 19% van de leidinggevendenden voor; religieus extremisme wordt gesignaleerd door 4% van de leidinggevendenden P(S)O.

In tabel B2.3 wordt informatie gepresenteerd over beleidsaspecten van incidentenregistratie. Door 91% van de leidinggevendenden wordt gesteld dat er sprake is van een uitgewerkt veiligheidsplan op school ter preventie van incidenten. Ook de medezeggenschapsraad is hierbij betrokken (91%), evenals de ouders (84%) en leerlingen (66%). Schriftelijke of digitale registratie van incidenten vindt plaats volgens 84% van de leidinggevendenden P(S)O; 37% maakt hierbij gebruik van een standaard digitaal systeem.

In tabel B2.4 worden daadwerkelijke aantallen incidenten gepresenteerd die zijn voorgevallen sinds de zomervakantie. Volgens de respondenten zijn er weinig incidenten voorgevallen. Op een enkele school was sprake van een of meerdere incidenten tussen groepen (autochtone of allochtone) leerlingen. Wapenbezit en gebruik van alcohol of drugs worden nauwelijks of niet gemeld. Ook is gevraagd naar aantallen spijbelaars in het lopende schooljaar en in het voorafgaande jaar. Volgens de leidinggevendenden gebeurt dit slechts sporadisch.

2.4 Landelijke resultaten leerkrachten / OOP 2010

2.4.1 Achtergrondkenmerken

Er hebben 580 leerkrachten en leden van het onderwijsondersteunend personeel (OOP) deelgenomen. De achtergrondkenmerken van deze personeelsleden zijn weergegeven in bijlage B2, tabel B2.5. De groep respondenten bestaat uit 423 leerkrachten, 9 conciërges, 18 administratieve medewerkers en 130 mensen met een andere functie binnen de school.

Wat betreft leeftijd is 33% ouder dan 50 jaar. De overgrote meerderheid, 83%, is vrouw. De meeste personeelsleden zijn geboren in Nederland (97%) en een bijna even groot percentage voelt zich ook het meest thuis in Nederland. Het merendeel van de deelnemende leerkrachten / OOP is gelovig (60%). Gelovig zonder actief bezoek aan kerk, moskee etc. is 16%; niet gelovig is 24%. Wat betreft seksuele geaardheid zegt 87% heteroseksueel te zijn, 1% is homoseksueel / lesbisch, 0,2% is biseksueel, en 12% wil hier geen antwoord geven.

2.4.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Aan leerkrachten en OOP P(S)O zijn vragen gesteld met betrekking tot de sociale veiligheid in en rond school, evenals met betrekking tot relevant beleid. Het gaat om clusters met vragen gericht op de kenmerken van sociaal-cognitieve ondersteuning, binnenschoolse regels, gevoelens van veiligheid, en vergroting van de veiligheid op school. De resultaten zijn weergegeven in bijlage B2, tabel B2.6.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

Leerkrachten en OOP is gevraagd in hoeverre de lessen worden aangepast aan het niveau van de leerlingen. Dit betreft curriculumdifferentiatie op basis van leerlingverschillen naar niveau, tempo enzovoorts. Hier stelt 81% van het personeel dat dit het geval is.

Binnenschoolse regels

Ook is aan leerkrachten en OOP gevraagd of er afspraken zijn op school over school- of gedragsregels. Bijna alle respondenten zeggen dat dit het geval is (99%). Vervolgens is voor diverse plaatsen en gelegenheden gevraagd of deze regels daar worden gecommuniceerd. Het meest is dat het geval in de schoolgids (95%), het minst in de gangen / de hal (51%) en op ouderavonden (52%). In de klas worden de regels volgens 89% weergegeven en op het internet volgens 65%. Evenals bij de leidinggevendenden P(S)O, zijn het volgens de leerkrachten / OOP vooral interne personen die bijdragen aan het opstellen van regels (75%); externe personen zijn volgens 18% betrokken bij het opstellen van regels.

Gevoelens van veiligheid

Leerkrachten en andere personeelsleden konden aangeven of zij zich veilig voelen op verschillende plaatsen in en rond de school. In totaal 94% van de leerkrachten / OOP voelt zich in school veilig. De omgeving van de school is volgens 90% van deze respondenten veilig. Ter vergelijking: 98% zegt zich thuis veilig te voelen.

Vergroting van veiligheid op school.

Volgens 10% van de leerkrachten / OOP in het P(S)O is er behoefte aan verbetering van de sociale veiligheid in school. Circa 24% zegt dit over de omgeving van de school. Op de stelling dat de veiligheid niet hoeft te worden vergroot, antwoordt 48% instemmend.

2.4.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Ervaren geweld

Per soort geweld zijn steeds vier of meer items geformuleerd (zie bijvoorbeeld tabel B1.2 in bijlage B1). Om tot percentages te komen, zijn per item de zeven scoringscategorieën omgezet in niet ervaren=0 en één keer of meer ervaren=1. Gezien de positieve resultaten van de schaalconstructie (zie tabel B1.2) zijn per schaal de gemiddelde scores ofwel proporties weer gemiddeld. De resultaten hiervan zijn vermenigvuldigd met 100 en vervolgens als percentages weergegeven in bijlage B2, tabel B2.6. Het blijkt dat 51% van de leerkrachten / OOP in het P(S)O te maken heeft gehad met verbaal geweld; 43% met licht lichamelijk geweld. Verdere percentages zijn: 30% sociaal geweld, 27% materieel geweld, 11% grof lichamelijk geweld, en 6% seksueel geweld.

In aansluiting op eerdere metingen in het voortgezet onderwijs, hebben wij deze gegevens nader gespecificeerd. Indien een persoon met tenminste één van de items per soort geweld ervaring had, werd deze persoon nader bevraagd over zijn of haar rol (slachtoffer, dader, getuige). Een overzicht van deze aantallen en percentages per soort geweld is opgenomen in tabel B2.7, bijlage B2. Tijdens de vorige dataverzameling in 2008 werd uit deze zes soorten geweld er één random gekozen ter nadere specificatie van de eigen rol én de identiteit van de sociale partner in de geweldsinteractie. Hierbij kon het gaan om andere leerlingen, leerkrachten, overig personeel, of ook familie van leerlingen. Omdat met name grof lichamelijk geweld en seksueel geweld bij vorige metingen relatief weinig voorkwamen, werden op deze gebieden toen duidelijk minder personen nader bevraagd. Daarom werd er in 2010 voor gekozen om, op basis van deelnamepercentages in 2008, de kansen op uitwerking van de vragen via rolspecificatie te vergroten voor de relatief weinig ervaren soorten geweld. Het doel was om voor elke soort geweld op een

ongeveer gelijk aantal personen uit te komen. Helaas heeft deze procedure (in het P(S)O) niet goed uitgekapt. Het overgrote deel van de uitwerkingen is terecht gekomen in de schaal grof lichamelijk geweld (zie tabel B2.8, bijlage B2).

2.4.4 Vergelijking tussen PO en PSO

De kernvariabelen gemeten bij leerkrachten / OOP zijn onderling vergeleken volgens het onderscheid 'regulier' PO versus 'regulier én speciaal' onderwijs (P(S)O). We kunnen deze indeling maken op twee manieren: op schoolniveau en op personeelsniveau. Beide manieren zijn van belang, en niet hetzelfde. Dit omdat leerkrachten bijvoorbeeld onderwijs kunnen geven aan leerlingen die speciaal onderwijs volgen op een reguliere basisschool. De indeling gedefinieerd op schoolniveau resulteert in de informatie in tabel B2.6a. De indeling gedefinieerd op personeelsniveau resulteert in de cijfers zoals in tabel B2.6b. Bij deze tweede indeling bestaat een relatief grote groep leerkrachten / OOP waarvan onbekend of onduidelijk is of deze personen al dan niet lesgeven aan leerlingen speciaal onderwijs. De resultaten zijn hoe dan ook niet sterk afhankelijk van de wijze van indeling als we de categorie 'onbekend' (bij de definiëring op personeelsniveau) buiten beschouwing laten.

Uit de resultaten van tabel 2.6a en 2.6b volgt dat er wel verschillen zijn tussen PO en PSO. De verschillen tussen de gemiddelden zijn getoetst met eenweg variantie-analyse. De p-waarde indiceert het significantieniveau van de F-statistiek die daar uitsluitsel over geeft (de gebruikelijke grenswaarde voor significantie is $p \leq 0,05$). Ook wordt gekeken naar de effectgrootte door middel van de eta-waarde (Cohen, 1992). Substantiële effectgrootten zijn gemarkeerd met * wanneer $0,15 \leq \eta \leq 0,19$ of met ** indien $\eta \geq 0,20$.

Verschillen tussen PO en PSO zijn er met name als het gaat om ervaringen met verschillende geweldsvormen. Leerkrachten / OOP in het speciaal onderwijs hebben duidelijk vaker te maken met onveiligheid en geweld. Daarnaast zijn gevoelens van veiligheid in de school en in de omgeving van de school gemiddeld iets lager in het PSO, in vergelijking met in het 'reguliere' PO. 19% in het PSO vindt dat de veiligheid in school dient te worden verbeterd, in vergelijking met 9% in het PO. Op de stelling dat de veiligheid niet hoeft te worden verbeterd, reageert in het PO ongeveer de helft instemmend; in het PSO is dit ongeveer een derde. Deze resultaten komen in grote lijnen overeen met die uit eerder onderzoek in deze onderwijstypen (zie Van Aarsen & Hoffius, 2007). We merken hierbij nog op dat de PSO-deelname in ons onderzoek niet landelijk representatief is bevonden (zie paragraaf 2.1); Van Aarsen en Hoffius (2007) hebben landelijke representativiteit niet nagetrokken.

2.5 Landelijke resultaten leerlingen 2010

2.5.1 Achtergrondkenmerken

In totaal deden 1.917 leerlingen P(S)O mee aan deze meting (zie par. 2.1). De achtergrondkenmerken van deze leerlingen staan beschreven in bijlage B2, tabel B2.9. Van deze leerlingen bezoekt 48% groep 7 en 51% groep 8. Wat betreft geslacht is de groep leerlingen redelijk evenredig verdeeld: 52% is jongen. In totaal 96% van de leerlingen is geboren in Nederland, maar

92% voelt zich ook het meest thuis in Nederland. 47% is gelovig; 40% is niet gelovig en 14% is wel gelovig maar bezoekt niet een kerk, synagoge of anderszins. 21% komt uit een gebroken gezin.

2.5.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Met betrekking tot de sociale veiligheid zijn verschillende clusters met vragen voorgelegd aan de leerlingen: binnenschoolse regels, ongewenst sociaal gedrag, maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag, gevoelens van veiligheid, ervaren geweld, en behoefte aan vergroting van veiligheid. De resultaten staan in bijlage B2, tabel B2.10.

Binnenschoolse regels

De meeste leerlingen stellen dat diverse actoren en personen binnen de school betrokken zijn bij het opstellen van regels (76%). Ook is volgens de meeste leerlingen (76%) op school sprake van het pro sociaal handhaven en opstellen van regels.

Ongewenst sociaal gedrag

Leerlingen is gevraagd naar het vóórkomen van diverse vormen van ongewenst sociaal gedrag met betrekking tot drugs, alcohol, wapens en spijbelen. Volgens 4% van de leerlingen is er sprake van wapenbezit dan wel gebruik. 5% van de leerlingen P(S)O zegt alcohol te hebben gebruikt. Drugs zijn niet of nauwelijks aan de orde. Wat betreft spijbelen zegt 4,5% zich hieraan schuldig te maken, 22% zegt dat andere leerlingen spijbelen.

Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag

Ook is aan de leerlingen gevraagd of er vanuit school maatregelen zijn tegen de verschillende vormen van ongewenst gedrag. Maatregelen tegen spijbelen zijn volgens 15% van de leerlingen aan de orde; 10% meldt dat maatregelen tegen drugs van kracht zijn; 16% noemt maatregelen tegen wapens; maatregelen tegen alcohol worden vermeld door 12%.

Gevoelens van veiligheid

Veiligheidsgevoelens van leerlingen zijn gedifferentieerd naar veiligheid binnen school, aanpalende plaatsen als fietsenstalling en parkeerplaats, en daarnaast in de schoolomgeving en thuis. Gemiddeld 94% van de leerlingen P(S)O voelt zich veilig binnen school. Dat is minder dan het percentage leerlingen dat zich thuis veilig voelt (98%). Bij de fietsenstalling is dit 90%, in de schoolomgeving 87% en op de parkeerplaats bij de school 81%.

Vergroten van veiligheid

De behoefte aan vergroting van de veiligheid wordt door leerlingen met name gevoeld wat betreft de omgeving van de school (17%) en vervolgens op andere plaatsen buiten school: op de parkeerplaats (15%) en bij de fietsenstalling (12%). 10% is van mening dat vergroting van veiligheid binnen school nodig is. Geen behoefte aan vergroting van de veiligheid bestaat bij 61%.

2.5.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Wat betreft ervaren geweld zijn landelijke resultaten van de leerlingen P(S)O opgenomen in bijlage B2, tabel B2.10. Er is gevraagd naar de ervaring met verschillende typen van geweld als slachtoffer, dader of getuige. In vergelijking met de andere vormen van geweld, hebben de meeste leerlingen ervaring met verbaal geweld: 53%. Vervolgens komen licht lichamelijk geweld (38%), sociaal geweld (30%), grof lichamelijk geweld (17%), materieel geweld (16%), en seksueel geweld (9%).

Op vergelijkbare wijze als bij de leerkrachten / OOP in par. 2.4.3 zijn deze percentages nader geanalyseerd. De percentages leerlingen per soort geweld die hier zijn geselecteerd, zijn weergegeven in tabel B2.11 in bijlage B2. Het inzetten van een wegingsfactor bij de selectie voor uitdieping van een soort geweld heeft hier in grote lijnen wel naar wens gewerkt: zie de specificaties naar het hebben ervaren van een soort geweld als slachtoffer, dader of getuige in tabel B2.12. Slachtoffer zijn varieert van circa 18 tot 20%, met als uitzondering slachtoffer zijn van seksueel geweld (8,5%). Dader zijn varieert onder de 10%, waarbij opvalt dat dader zijn van seksueel geweld relatief het hoogst scoort. Getuige zijn scoort – evenals bij vorige metingen in het V(S)O – steeds het hoogst en varieert van 24% (verbaal geweld) tot 43% (materieel geweld).

2.5.4 Leerlingresultaten en verschillen naar mate van verstedelijking

De kernvariabelen van de leerlingen zijn qua gemiddelden vergeleken wat betreft mate van verstedelijking (indeling conform Vliegen (2005) naar de postcodes van het vestigingsadres van de school). De verschillen tussen de gemiddelden zijn getoetst met eenweg variantie-analyse.

De resultaten zijn opgenomen in bijlage B2, tabel B2.13. De relatief hoogste verschillen vanwege mate van verstedelijking doen zich voor bij de ervaring van soorten geweld (eta varieert hier van ,054 tot ,095). Gezien het algemeen gangbare gebruik om een $\eta \geq .15$ pas van betekenis te achten, kan hier worden geconcludeerd dat de scoring op de veiligheidsvariabelen niet samenhangt met verschillen in mate van verstedelijking van de leerlingen in het P(S)O. Een min of meer optredend patroon is wel dat de percentages ervaren geweld in de G4 en op het platteland relatief hoger zijn dan in de overige verstedelijkingsgebieden.

2.5.5 Vergelijking tussen PO en PSO

De kernvariabelen van de leerlingen zijn tevens vergeleken wat betreft het onderscheid primair 'regulier' onderwijs (PO) en primair 'speciaal' onderwijs (PSO). We maken deze indeling op twee manieren: naar een kenmerk op schoolniveau (wat betreft alle leerlingen in een aldus gedefinieerde school), en naar een kenmerk op leerlingniveau.

Tabel B2.13a geeft de regulier – speciaalverdeling zoals gedefinieerd op het schoolniveau en geldig voor alle leerlingen binnen de school; tabel B2.13b geeft de resultaten weer zoals gedefinieerd op het leerlingniveau. Tussen deze twee tabellen worden geen grote verschillen aangetroffen. Wel zijn verschillen waar te nemen tussen PO en PSO. Als we kijken bij de indeling

volgens schoolniveau (tabel B2.13a), dan is te zien dat (schoolmaatregelen tegen) verschillende vormen van ongewenst sociaal gedrag volgens leerlingen vaker voorkomen in het PSO dan in het PO. Evenzo hebben leerlingen in het PSO relatief vaker ervaringen met verschillende vormen van geweld. Gevoelens van veiligheid in school, bij de fietsenstalling en in omgeving zijn lager in het PSO dan in het PO. Meer leerlingen (25%) in het PSO dan in het reguliere PO (9%) vinden vergroting van de veiligheid in school nodig. Dit geldt ook voor de veiligheid thuis.

In paragraaf 2.1 is opgemerkt dat het PSO, gezien het lage aantal deelnemende locaties aan de monitor in 2010, niet representatief vertegenwoordigd is. De in 2010 gevonden resultaten zijn echter wel in overeenstemming met eerder onderzoek (Van Aarsen & Hoffius, 2007) waarin werd gevonden dat leerlingen in het primair speciaal onderwijs vaker geweld ervaren en zich op school minder veilig voelen dan leerlingen in het primair regulier onderwijs.

2.6 Landelijke resultaten ouders 2010

2.6.1 Achtergrondkenmerken

Via de Ouderraden van de deelnemende scholen zijn aan ouders van leerlingen diverse vragen voorgelegd over biografische of achtergrondkenmerken en over de veiligheid in en rond school. In totaal 359 ouders hebben via een aparte digitale veiligheidsmonitor deelgenomen aan dit onderzoeksdeel.

Allereerst volgen in bijlage B2, tabel B2.14, de resultaten wat betreft achtergrondkenmerken van de 359 ouders. Het merendeel is vrouw (72%); van de deelnemende ouders is 91% tussen 30 en 50 jaar oud. Het aantal jaren dat men deelneemt in de Ouderraad kan nogal variëren. 84% heeft een of twee kinderen op de school.

2.6.2 Veiligheid in en rond school

In bijlage B2, tabel B2.15, zijn de gegevens van de 359 ouders opgenomen wat betreft de beschrijving van de veiligheid in en rond school. De vragen zijn ingedeeld in drie overkoepelende clusters. Ten eerste de oordelen over de mate van veiligheid wat betreft diverse locaties in en rond school. Ten tweede gaat het om vragen over het bestaan van veiligheidsproblemen op school volgens de ouders. En ten derde zijn vragen gesteld over de noodzaak tot vergroten van de veiligheid, specifiek naar verschillende plaatsen in en rond school.

In tabel B2.15 komt in de veiligheidsoordelen naar voren dat de meeste ouders stellen dat de genoemde plaatsen in school in zeer grote mate veilig zijn. Dit positieve oordeel geldt echter niet voor de schoolomgeving: 51% vindt de parkeerplaats veilig (49% zegt de parkeerplaats niet veilig te vinden) en 58% vindt de schoolomgeving veilig.

Wat betreft het mogelijke bestaan van veiligheidsproblemen op de scholen blijkt een aantal van de genoemde mogelijke problemen volgens de waarneming van de ouders nauwelijks aan de orde te zijn. Dit betreft met name het ontbreken van problemen wat betreft spijbelen, drugs, alcohol, grof lichamelijk geweld en seksueel geweld. Het meest voorkomende probleemgedrag

is pesten: 32% van de ouders geeft aan dat daarmee in de school problemen zijn. Vervolgens gaat het om verbaal geweld (19%), licht lichamelijk geweld (15%), sociaal geweld (9%), en materieel geweld (5%).

Conform het derde cluster items is aan ouders gevraagd waar volgens hen de veiligheid moet worden vergroot. In overeenstemming met de vorige antwoorden, dient volgens ouders het vaakst de veiligheid te worden vergroot op de parkeerplaats en in de omgeving van de school. Daarnaast scoren ook het schoolplein (32%) en de fietsenstalling (21%) relatief hoog.

2.6.3 Schaalconstructie en schaalscores

Aanvullend is gekeken naar de mogelijkheid om (sub)schalen te construeren op basis van de antwoorden van de ouders op de vragen naar de veiligheid in en rond school. Mogelijke subschalen zijn onderscheiden aan de hand van indelingen van de items naar resultaten verkregen via Principale Componenten Analyse (PCA). Bij de keuze van het aantal componenten zijn hier drie criteria gehanteerd: de grootte van de verklaarde variantie (eigenwaarden), het verloop van de eigenwaarden (Scree test), en de interpreteerbaarheid van de ladingen op ongeroteerde componenten en op varimax geroteerde componenten. De geconstrueerde schalen zijn weergegeven in bijlage B1, tabel B1.4; de resultaten van scoring door ouders op deze schalen zijn weergegeven in bijlage B2, tabel B2.16.

In tabel B2.16 zijn de schalen en betreffende schaalscores opgenomen. Relatief ernstige problemen op school komen volgens de ouders nauwelijks voor (ruim 1% van de ouders neemt deze waar). Relatief minder ernstige problemen worden door 18% van de ouders geconstateerd. Vergroting van veiligheid in school is nodig volgens 14% en vergroting van veiligheid in de schoolomgeving volgens 58% van de ouders.

3 Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

3.1 Steekproefopzet 2010 en controle van landelijke representativiteit

Voor de landelijke meting 2010 zijn alle scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs aangeschreven, met uitzondering van de scholen die in het schooljaar 2010 de monitor al hadden afgenomen (aangeschreven: 1192 VO + 522 instellingen Wet Expertise Centra). De aanschrijving met informatie over het onderzoek en de opbrengsten gebeurde twee maal (begin juni 2010 en in september 2010). De feitelijke dataverzameling vond plaats van eind september tot en met begin november 2010. Dit tijdstip wijkt af van de periode (januari – februari) waarin de data in 2006 en 2008 werden verzameld. Vanuit methodologisch gezichtspunt dient dan te worden nagegaan of dit verschil in meettijdstip effect heeft. Indien ja, dan dient bij de bepaling van landelijke benchmarks hiervoor te worden gecontroleerd.

Aanvullend is nog het volgende van belang. Wat betreft de landelijke meting V(S)O 2010 kan ook gebruik worden gemaakt van de resultaten uit twee regionale onderzoeken verkregen met de monitor in het (school)jaar 2009-2010. De argumentatie hiervoor is, ten eerste, dat de regionale projecten werden uitgevoerd in het schooljaar 2009-2010 en als zodanig indicatief zijn voor de landelijke meting 2010 (hetgeen een betere vergelijking met de eerdere landelijke metingen faciliteert). Een tweede argument is dat de twee regionale projecten verschillen in urbanisatiegraad, ligging en tijdstip van afname (één in stadsgewesten en platteland in zuid-oost Nederland, uitgevoerd november 2009; één grootstedelijk in noord-west Nederland, gehouden in maart en april 2010). Deze kenmerken kunnen bijdragen aan de representativiteit van de landelijke meting, met name omdat scholen die recent aan de monitor hebben deelgenomen dit direct hierna niet nog eens doen. Een derde argument is dat wij zullen controleren of er verschillen zijn tussen deze verschillende onderzoeken. We zullen aan deze thematiek nader aandacht geven in par. 3.3.

In onderstaande tabel 3.1 zijn de aldus deelnemende aantallen schoollocaties, leidinggevendenden, docenten en onderwijsondersteunend personeel, en leerlingen weergegeven. In deze tabel is wat betreft de afname 2010 een opsplitsing gemaakt tussen de drie verschillende projecten resp. de spreiding in gebieden waar de veiligheidsmonitor is doorgevoerd.

Tabel 3.1 – Aantallen deelnemende schoollocaties V(S)O, leidinggevendenden, docenten/OOP en leerlingen, per onderzoeksproject

Jaar	Project / spreiding	Locaties	Leidinggevendenden	Docenten/OOP	Leerlingen
2009	Zuid-Oost Nederland	33	128	1.737	18.977
2010	Grote stad (Randstad)	16	46	349	4.213
2010	Landelijk	91	296	3.277	35.179
Totaal		140	470	5.363	58.369

Wat betreft de 140 schoollocaties is bepaald in hoeverre deze een representatieve afspiegeling vormen van het landelijke voortgezet (speciaal) onderwijs. Dit is gedaan op twee manieren. Ten eerste door te kijken naar de spreiding van schoollocaties over gebieden in Nederland die verschillen in de mate van verstedelijking (vgl. ook bij het P(S)O in hoofdstuk 2). Ten tweede door de verdeling van de deelnemende leerlingen over de verschillende onderwijstypen en de leerniveaus daarbinnen te controleren.

Voor de indeling van gebieden naar verstedelijking is gebruik gemaakt van de gebiedsindeling van het CBS (Vliegen, 2005; CBS 2010a). Deze gebiedsindeling verdeelt de gemeenten in Nederland in vier categorieën:

- (1) de vier grootste steden: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht;
- (2) de daarop volgende grootste 18 gemeenten;
- (3) de stadsgewesten;
- (4) de overige gemeenten, voornamelijk platteland.

Alle Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (al dan niet in combinatie met speciaal basisonderwijs) zijn ingedeeld volgens deze gebiedsindeling. De resultaten staan hieronder in tabel 3.2.

Tabel 3.2 – Representativiteit van schoollocaties V(S)O naar gebiedsindeling

Gebiedsindeling locaties (CBS)	% landelijke populatie	% VM2010	Verschil	Chi-kwadraat	p
Vier grote steden (G4)	14,22	15,00	0,78		
G18	21,20	25,00	3,8		
Stadsgewesten	22,42	19,29	-3,13		
Platteland	42,16	40,71	-1,45		
Totaal	100,00	100,00			
N/n	1.646	140		1,70	0,64

De in de onderzoeksresultaten aangetroffen verdeling van schoollocaties over de vier verstedelijkingscategorieën (zie tabel 3.2, in de derde kolom onder % VM2010) is vergeleken met de verwachte verdeling op basis van alle 1.646 schoollocaties in Nederland (zie de tweede kolom in de tabel). De statistische toets bepaalt in hoeverre de verdeling in de steekproef representatief is voor de landelijke gebiedsverdeling. De nulhypothese is dat deze verdelingen niet van elkaar afwijken. De toetsing laat zien dat de nulhypothese niet wordt verworpen (Chi-kwadraat=1,70; p=0,64). We hebben hier dus niet kunnen aantonen dat de schoollocaties in de steekproef, voor wat betreft de verdeling over gebieden volgens verstedelijking, geen adequate afspiegeling vormen van de Nederlandse populatie van schoollocaties V(S)O.

Ten tweede is de representativiteit van deze gecombineerde monitorgegevens in het V(S)O bepaald volgens het onderwijstype dat de leerlingen volgen. Het CBS publiceert in het statistisch jaarboek cijfers over de verdeling van Nederlandse leerlingen over de verschillende voortgezet onderwijstypen. De meest recente gegevens hebben betrekking op het schooljaar 2008/2009 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2010b: p. 250, tabel 17.6; p. 251, tabel 17.7). Het percentage leerlingen per onderwijstype is weergegeven in onderstaande tabel 3.3.

Tabel 3.3 – Representativiteit van deelnemende leerlingen naar voortgezet onderwijstype

Onderwijstype leerlingen (CBS)	% Landelijke populatie	% VM2010	Vershil	Chi-kwadraat	p
Geen leerjaren					
Speciaal onderwijs	3,28	0,68	-2,60		
Praktijkonderwijs	2,78	3,01	0,23		
Leerjaar 1-2	39,20	44,15	4,95		
Leerjaar 3 en hoger					
VMBO	21,97	21,70	-0,27		
HAVO, VWO	32,77	30,46	-2,31		
Totaal	100,00	100,00			
Ongeldig op totaal		5,1			
N/n	966.800	58.370		1432,74	0,00

In de steekproef 2010 is het aantal leerlingen in leerjaar 1 en 2 relatief hoger dan in de Nederlandse populatie; in het speciaal onderwijs en in HAVO-VWO is dit aantal relatief minder dan wat op grond van de populatie in Nederland valt te verwachten. Hierbij dient te worden aangegevend dat de Chi-kwadraat toets zeer gevoelig is voor het grote aantal leerlingen. In grote lijnen lijkt het verschil tussen beide verdelingen niet zeer substantieel. Als wij de resultaten van de toetsing in tabel 3.2 (verdeling van schoollocaties naar verstedelijking) en in tabel 3.3 (verdeling van leerlingen naar onderwijstypen) combineren, concluderen we dat er aanwijzingen zijn dat de steekproefgegevens V(S)O 2010 niet duidelijk verschillen van de landelijke populatie V(S)O.

3.2 Betrouwbaarheidsanalyse van de landelijke gegevens

Evenals in 2006 en 2008 zijn resultaten te presenteren van schaalconstructies ter controle van de betrouwbaarheid ofwel interne homogeniteit van informatie uit het V(S)O. De precieze gegevens van de analyses zijn opgenomen in bijlage B3, tabellen B3.1 tot en met B3.3.

De resultaten wat betreft leidinggevend V(S)O staan in tabel B3.1. De in aansluiting op vorige meetjaren geconstrueerde schalen laten veelal redelijke tot goede alpha-waarden zien; de relatief laagste, maar nog acceptabele waarden, doen zich voor bij de schalen omtrent aandacht voor leerlingbetrokkenheid en de betrokkenheid van externe personen bij het opstellen van (gedrags)regels in school.

De schaalconstructies op gegevens van docenten en overig personeel zijn opgenomen in tabel B3.2. In het algemeen worden er redelijke tot goede alpha-waarden gevonden; de uitzondering is een geweldsschaal (grof lichamenlijk geweld: $\alpha=,54$).

De resultaten van de schaalconstructies wat betreft leerlinggegevens V(S)O zijn weergegeven in tabel B3.3 in bijlage B3. De resultaten tonen dat de schalen in het algemeen een acceptabele tot goede betrouwbaarheid laten zien.

3.3 Correctie voor meettijdstip van de landelijke meting V(S)O 2010

3.3.1 Inleiding

De voorgaande landelijke metingen in het V(S)O vonden plaats in de maanden januari en februari van de jaren 2006 en 2008. Bij veiligheidsmetingen is het van belang het meettijdstip zoveel mogelijk te preciseren omdat dit bij ervaringen met (on)veiligheid of geweld een belangrijke rol kan spelen. In de afgelopen week is bijvoorbeeld minder kans (geweest) op bepaalde incidenten dan in een tijdsbestek van de afgelopen vier maanden. Met name een school kent velerlei sociale situaties waarin zich ook belangrijke processen voordoen in de richting van sociale samenhang of juist sociale exclusie (Beauvais & Jenson, 2002; Carbines, Wyatt, & Robb, 2006; Dijkstra, Hofstra, Van Oudenhoven, Peschar, & Van der Wal, 2004; Donkers, 2008; Glover, Gough, Johnson, & Cartwright, 2000; Loeber & Farrington, 2001; Mooij & Smeets, 2009; Mooij, Smeets, & De Wit, in druk). In de vragenlijsten van de veiligheidsmonitor wordt daarom steeds aangegeven dat het gaat om de ervaringen met veiligheid en geweld in de periode sinds de laatste zomervakantie. Dit betekent dat in 2006 en 2008 de respondenten steeds werd gevraagd te rapporteren over een periode van circa vier tot zes schoolmaanden. De metingen in de jaren 2006 en 2008 hebben dus eenzelfde referentieperiode. In 2010 echter werd de landelijke meting uitgevoerd van eind september tot en met begin november; de twee regionale onderzoeken vonden plaats in resp. november 2009 en maart – april 2010. Het risico bestaat dat de mate van gerapporteerde (on)veiligheid wordt beïnvloed door het meettijdstip gedurende het schooljaar. Dit betekent dat de uitkomsten van de landelijke meting 2010 mogelijk niet direct vergeleken kunnen gaan worden met de eerdere landelijke metingen in 2006 en 2008.

Om dit mogelijke probleem van verschillende meettijdstippen te onderzoeken en, indien zich hier een probleem voordoet, dit zo adequaat mogelijk op te lossen, hebben wij de volgende procedure gehanteerd.

1. Wij gebruiken alle beschikbare gegevens uit alle projecten gedaan met de veiligheidsmonitor in V(S)O en P(S)O om na te gaan of er samenhangen bestaan tussen de maand waarin wordt gemeten en de inhoudelijke kernvariabelen in de monitor;
2. Als er geen samenhangen worden gevonden, kan worden gesteld dat het meettijdstip geen rol speelt;
3. Als er wel samenhangen zijn, is dit zeker van belang voor de meting in het V(S)O 2010. Wat betreft het P(S)O hebben wij slechts één meetresultaat (van het jaar 2010).
4. Wat betreft het V(S)O kan, bij gebleken noodzaak van correctie voor meettijdstip, de invloed van het meettijdstip worden geschat mede onder controle van het jaar van meting. Dit gebeurt voor alle kernvariabelen. Ten behoeve van deze schatting worden de resultaten van de landelijke metingen in 2006 en 2008 gebruikt én die van de drie projecten gemeten in 2009/2010.
5. Met behulp van de gevonden schattingseffecten (zie punt 4) worden de scores gecorrigeerd wat betreft de belangrijkste variabelen afgenomen in 2009/2010. Deze scores vormen dan de (voor meettijdstip gecorrigeerde) landelijke indicatoren of benchmarks van de landelijke meting V(S)O 2010.

3.3.2 Projecten, aantallen leerlingen, meetjaren en meetmaanden

In de periode 2006 tot en met 2010 zijn in totaal acht projecten uitgevoerd met de veiligheidsmonitoren. Het overzicht hiervan in bijlage B4, tabel B4.1, laat zien dat in totaal 237.787 leerlingen hebben geparticipeerd. Daarvan waren in totaal 1.917 leerlingen (zie project 7) afkomstig uit het P(S)O en ruim 235.000 uit het V(S)O.

Tabel B4.2. in bijlage B4 geeft het totaal aantal leerlingen uitgesplitst naar meetmaand. De relatief grootste deelname (ruim 65%) wordt aangetroffen in de maanden januari en februari, wegens de eerdere landelijke metingen.

Een verdere specificatie is te vinden in bijlage B4, tabel B4.3: hier worden aantallen leerlingen per project en per meetmaand getoond. Er is sprake van een redelijke spreiding van meetmaand over de diverse projecten en aantallen leerlingen. Tabel B4.4 in de bijlage toont de verdelingen van aantallen leerlingen wanneer een meetperiode van twee maanden wordt gebruikt in plaats van één maand.

3.3.3 Kernvariabelen en samenhang met meetmaand (2006 t/m 2010)

In tabel B4.5 in bijlage B4 staat een overzicht van de kernvariabelen voor leerlingen in de veiligheidsmonitor. De kernvariabelen betreffen de aanwezigheid van gedragsregels (algemeen, op specifieke plaatsen); hoe deze worden geformuleerd resp. gehandhaafd; de frequentie van specifieke probleemgedragingen zoals drugs, wapens, alcohol, en spijbelen; de waargenomen schoolmaatregelen tegen deze gedragingen; de mate van zich veilig voelen in en rond school; ervaren geweld (zes soorten); en de wens tot vergroting van de veiligheid in en rond school. Van deze 37 kernvariabelen worden de aantallen leerlingen, minimum en maximum score, de gemiddelde score (ofwel het percentage 'ja'), en de standaardafwijking van dit gemiddelde getoond.

Tabel B4.6 in bijlage B4 bevat dezelfde kernvariabelen, maar dan uitgesplitst naar de eerste landelijke meting 2006, de tweede landelijke meting 2008 en de drie projecten met V(S)O-gegevens die wij gebruiken ten behoeve van de landelijke meting 2010. De meettijdstippen en aantallen leerlingen van deze drie V(S)O-onderzoeken zijn gegeven in tabel B4.3. In tabel B4.6 blijken op het oog wat grotere verschillen tussen de drie metingen '2010' voor te kunnen komen. Deze kunnen duiden op echte verschillen, verschillen veroorzaakt door meettijdstip, verschillen veroorzaakt door regio, verschillen veroorzaakt door urbanisatiegraad, enzovoorts.

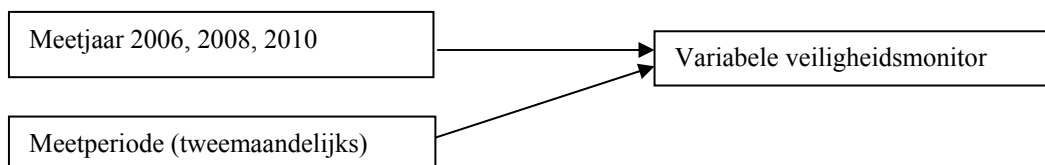
Eerste analyses naar de mogelijke oorzaken van de verschillen zijn gericht op het berekenen van de samenhangen tussen de 37 kernvariabelen en de meetmaand waarin een leerling de veiligheidsmonitor heeft ingevuld (vgl. B4.3). Deze analyse wordt gedaan met behulp van berekening van Pearson correlaties in drie verschillende groepen leerlingen: zie de resultaten in tabel B4.7 in bijlage B4. De eerste groep leerlingen betreft alle leerlingen in alle V(S)O-projecten tot nu toe (projecten 1 – 6, 8); de tweede groep de leerlingen in de landelijke metingen 2006, 2008 en 2010 (projecten 1, 3, 5, 6 en 8); en de derde groep betreft slechts de drie 2010-projecten (projecten 5, 6 en 8). Tabel B4.7 geeft per projectengroep, per kernvariabele, een overzicht van respectievelijke aantallen leerlingen, Pearson correlatiecoëfficiënten ofwel r , en significantie ofwel p .

Bij de significanties dient te worden opgemerkt dat, gezien de hoge aantallen leerlingen, vrijwel elke correlatiecoëfficiënt significant is. De hoogte van de correlatiecoëfficiënten geeft de sterkte van de samenhang aan. De resultaten laten zien dat er - over de drie groepen leerlingen - steeds een zekere samenhang is tussen de hoogte van de correlaties bij dezelfde variabelen. Bijvoorbeeld: de samenhang tussen de schaal drugsbezit / verkoop en meetmaand is in de drie groepen projecten respectievelijk ,10, ,11 en ,09. Bij deze grote aantallen zijn dit relatief hoge correlaties.

De conclusie op basis van deze correlaties is dat meettijd op een aantal voor de sociale veiligheid belangrijke kernvariabelen er blijkbaar toe doet. Ook de vergelijkbare berekeningen op de gegevens van personeel en schoolleiding V(S)O leiden tot deze conclusie. In de volgende paragraaf werken wij uit hoe wij de gegevens over 2010 corrigeren teneinde deze qua meettijd vergelijkbaar te maken met de eerdere landelijke benchmarks over 2006 en 2008.

3.3.4 Correctiemodel: indicatoren-schatting 2010 via regressie-effecten

In de voorgaande paragraaf is gebleken dat de meetperiode in het jaar samenhangt met een aantal belangrijke veiligheidsvariabelen. Eerder is bij Mooij et al. (2008) al naar voren gekomen dat ook het jaar van meting van belang kan zijn. Omdat zowel het jaar van meting als de meetperiode in het schooljaar invloed (kunnen) hebben op een score wat betreft een inhoudelijke variabele, nemen we beide variabelen op in een model voor het schatten van correctie-effecten. Voor zowel meetjaar als meetperiode worden dichotomieën of dummy's opgenomen in een regressieanalyse met steeds de inhoudelijke veiligheidsvariabelen als afhankelijke variabele. Omdat de vergelijkingsmaatstaf gebaseerd op 2006 en 2008 bestaat uit de maanden januari en februari, nemen we steeds twee meetmaanden tezamen in de dummy van meetmaand (vgl. tabel B4.4). Een vereenvoudigd model van deze regressieanalyse is het volgende:

Zowel meetjaar als meetperiode behoeven geen lineaire relatie te hebben met de afhankelijke variabelen van de veiligheidsmonitor (daar wordt bij een gebruikelijke regressieanalyse wel vanuit gegaan). Omdat beide echter als dummy worden opgenomen, levert dit geen lineariteitsproblemen op ten aanzien van de schattingen. Bij meetjaar wordt 2006 als referentiejaar genomen (dit maakt hier op zich niet uit omdat we nu niet geïnteresseerd zijn in jaareffecten; we gebruiken deze hier slechts om voor het effect van jaar te controleren). Bij meetperiode wordt de periode januari-februari als referentie genomen (niveau 1 op een schaal van zes tweemaandelijke meetperiodes). Wij benutten de gegevens van de twee landelijke metingen in 2006 en 2008 en de drie metingen in 2009/2010 ter schatting van de effecten benodigd ter correctie van de leerlingenscores 2010. De effecten die worden gevonden voor de afzonderlijke dummy's van de meetperiode geven de afwijkingen van de metingen in die perioden ten opzichte van de metingen in de referentieperiode (de metingen in jan./feb.). Met deze effecten kunnen metingen

in andere perioden als de referentieperiode worden gecorrigeerd. Met andere woorden: wij kunnen de leerlingenscores 2010 die niet in januari-februari zijn gemeten, na de correctie gebruiken alsof zij wel in januari-februari zijn gemeten.

De leerlingvariabelen waarop dit in deze paragraaf bij wijze van voorbeeld gebeurt, betreffen de variabelen met een correlatie $\geq ,10$ met meettijdstip. Dit betreft vier variabelen die zijn opgenomen in Bijlage 4, tabel B4.8. Per leerling, per meetperiode, wordt de score 2010 op de inhoudelijke variabelen dan vermeerderd, of verminderd, met het gevonden effect. Indien een gevonden effect positief is, betekent dit dat het gemiddelde op die variabele wordt overschat. De score van de leerling dient dan te worden verlaagd met het gevonden effect. Indien het gevonden effect van de betreffende meetperiode negatief is, houdt dit in dat het gemiddelde op die variabele wordt onderschat. De score van de leerling dient in die gevallen te worden verhoogd met het gevonden effect.

3.3.5 Resultaten en toepassing

De tabellen B4.9 en B4.10 in bijlage B4 presenteren nadere gegevens over de ongecorrigeerde resultaten met betrekking tot de vier variabelen in tabel B4.8. Tabel B4.9 geeft de ongecorrigeerde landelijke percentages op de vier met meetmaand samenhangende kernvariabelen weer, waarbij 2010 wordt weergegeven door de gemiddelden van de drie deelonderzoeken en – geheel rechts in de tabel – de ongecorrigeerde totaal gemiddelden. Tabel B4.10 toont de resultaten van toetsing van verschillen in ongecorrigeerde percentages tussen de drie jaren. Tabellen B4.11 en B4.12 doen ditzelfde, maar dan op de gecorrigeerde gegevens over 2010. Duidelijk wordt dat de correctie voor meetperiode tot enige bijstellingen van het landelijke percentage 2010 leidt, zowel per deelonderzoek 2010 als voor totaal 2010. Ook zijn variaties in de grootte van η te constateren.

Onze conclusie is dat de correctie voor meetperiode het landelijke gemiddelde voor 2010 per variabele kan veranderen. De (voorafgaande) duur van het schooljaar kan blijkbaar invloed uitoefenen op de scoring van (on)veilig en gewelddadig gedrag of, meer algemeen, variabelen met betrekking tot sociale veiligheid. Deze invloed lijkt per variabele te verschillen. Het is van belang hiermee rekening te houden in (het huidige) onderzoek naar school(on)veiligheid bij leerlingen, personeel en leiding. Dit in het bijzonder bij vergelijking van landelijke gemiddelden, ofwel benchmarks, over de jaren. Wij passen deze correctie dan ook toe bij de analyse van de resultaten van de landelijke metingen V(S)O 2010 wat betreft schoolleiding, docenten / OOP en leerlingen.

Ter nadere informatie worden in tabellen B4.13, B4.14 en B4.15 nog de resultaten van (slechts) de landelijke meting 2010, zowel ongecorrigeerd als gecorrigeerd, weergegeven voor respectievelijk schoolleiding, docenten / OOP, en leerlingen. De resultaten laten zien dat de verschillen bij de diverse gewelds- en incidentvariabelen relatief het grootst zijn.

3.4 Landelijke resultaten schoollocaties en leidinggevendenden 2006 - 2010

De landelijke resultaten van de schoolleiding V(S)O voor de jaren 2006, 2008 en 2010 worden gepresenteerd in bijlage B5. Met uitzondering van de achtergrondkenmerken gaat het bij het jaar 2010 om voor meettijdstip gecorrigeerde scores (zie voor de toelichting par. 3.3). Veelal wordt getoetst of er statistisch gezien verschillen zijn tussen de jaargemiddelden. De p-waarde indiceert het significantieniveau van de F-statistiek die daar uitsluitel over geeft. Veelal is deze toetsing significant (de gebruikelijke grenswaarde voor significantie is $p \leq 0,05$). In dat geval is tenminste één van de verschillen tussen de jaren in statistische zin relevant. Ook wordt gekeken naar de effectgrootte door middel van de eta-waarde (Cohen, 1992). Substantiële effectgrootten zijn gemarkeerd met * wanneer $0,15 \leq \eta \leq 0,19$ of met ** indien $\eta \geq 0,20$. Bij deze substantiële omvang van effectgrootten bespreken we de feitelijke verschillen of ontwikkelingen in de loop van de tijd.

3.4.1 Achtergrondkenmerken

Ten eerste wordt in tabel B5.1 van bijlage B5 aandacht geschonken aan de resultaten op achtergrondkenmerken van de schoollocaties V(S)O. Het aantal ingeschreven leerlingen bedraagt in 2010 gemiddeld 929, waarbij sprake is van grote verschillen in schoolgrootte (zie de SD's).

Uit het vervolg van tabel B5.1 blijkt dat VMBO-onderwijs in 2010 het meeste voorkomt (71%) en praktijkonderwijs het minst (8%). Binnen het VMBO-onderwijs is de gemengde leerweg het sterkst vertegenwoordigd. In 2010 heeft 32% van de schoollocaties een Rooms-katholiek karakter, 20% is te kenmerken als openbaar en een even groot percentage is Protestants-christelijk. Bijzondere onderwijskundige richtingen komen nauwelijks voor: 92% betreft regulier onderwijs.

Uit de vergelijking tussen de jaren 2006, 2008 en 2010 blijkt dat, uitgaande van de eta's, er bij deelnemende scholen geen verschillen zijn in onderwijstype over de jaren. Relatief grote wisselingen doen zich voor bij het HAVO en VWO. Qua denominatie is er een wisselende deelname van scholen gebaseerd op Reformatorische grondslag. Het Montessori-onderwijs was in 2006 wel vertegenwoordigd, maar later niet meer. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat men de beschikking heeft verkregen over een 'eigen' veiligheidsmonitor. Voor het overige doen zich geen duidelijke veranderingen of trends voor.

3.4.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

In bijlage B5, tabel B5.2, worden de belangrijkste variabelen gemeten bij de leidinggevendenden over 2006, 2008 en 2010 weergegeven en qua verschillen in gemiddelden getoetst. We bespreken kort de resultaten uit 2010 en vervolgens de verschillen over de jaren.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

Volgens de leiding komt in 2010 sociaal-cognitieve ondersteuning bij duidelijk meer dan de helft van de scholen voor. Het minst geldt dit voor taalbeleid op maat (53%), het meest voor instructie en inzicht in leerlingvorderingen (76%).

Wat betreft de sociaal-cognitieve ondersteuning binnen scholen blijkt in de informatie van leidinggevendenden in het V(S)O sprake van twee trends. De eerste betreft de aandacht voor leerlingbetrokkenheid in de school: deze is gedaald van gemiddeld 74% in 2006 tot 67% in 2010 ($\eta=0,27$). Een vergelijkbare dalende trend zien we ook wat betreft de aandacht voor (stimulerende) docentkwaliteiten: de gemiddelde score hiervan bij de leidinggevendenden V(S)O was in 2006 77% en in 2010 71% ($\eta=0,29$).

Binnenschoolse regels

Uit de vier gemeten aspecten van binnenschoolse regels volgt dat in 2010 interne personen vaker betrokken zijn (57%) dan externe personen (20%) bij het maken van die regels. Aandacht voor regels en omgang met incidenten was er volgens 45%. Wat betreft de aanwezigheid van expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie is een stijgende trend waar te nemen. In 2006 was dit 54%, in 2008 61% en in 2010 is dit verder gestegen naar 62% ($\eta=0,17$).

Samenwerking met externe instellingen

Ook hier is sprake van een toename van 56 naar 67% in de loop van de jaren ($\eta=,22$).

Afzonderlijke beleidsmaatregelen

De aanwezigheid van algemene school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn, is gedaald in 2010 (81%) in vergelijking met de twee eerdere jaren (89%) ($\eta=0,21$). Afspraken over veilig gebruik van internet en e-mail binnen de school worden minder gerapporteerd in 2010 ten opzichte van de twee eerdere jaren ($\eta=0,19$). Hetzelfde geldt voor de gemiddelde score op de stelling ‘onze locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijd af’ ($\eta=0,26$). Een stijgend gemiddelde is dat van de respons van leidinggevendenden V(S)O op de vraag of de schoollocatie getrainde leerlingen inzet als vertrouwenspersoon of ‘mediator’. In 2006 was dit 11%, in 2008 18% en in 2010 26% ($\eta=0,20$). De aandacht voor agressie en geweld door middel van projecten of themalessen wordt in 2010 gemiddeld even vaak gerapporteerd als in 2008; in beide jaren is er een positief verschil van 10 procentpunten ten opzichte van 2006 ($\eta=,16$).

Preventief beleid

In 2010 is er op het gebied van preventief beleid volgens 70% van de leidinggevendenden sprake van respect ten aanzien van goed gedrag. Met betrekking tot het respect voor persoonlijke kenmerken, het belonen van gewenst gedrag en het respect ten aanzien van hoge of lage schoolprestaties geldt dat dit volgens een kleine 50% het geval is.

Indicatoren van preventief beleid zijn niet gemeten in 2006, wel in 2008 en 2010. Tussen deze twee jaren zijn er veranderingen waar te nemen; in alle gevallen is in 2010 sprake van een lagere score ofwel relatieve afname van het preventief beleid.

3.4.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid

In bijlage B5, tabel B5.2, zijn tevens belangrijke onveilige of gewelddadige incidenten opgenomen. Incidenten zijn gemeten in 2008 en 2010; tevens zijn er in 2010 vijf typen incidenten bijgekomen. Deze laatste betreffen incidenten wegens wapenbezit van leerlingen, alcohol(gebruik), drugs(gebruik), spijbelen, en opgave van het aantal leerlingen dat het vorige jaar heeft gespijbeld.

In tabel B5.2 blijkt dat in 2010, in vergelijking met in 2008, incidenten in relatie tot religieus extremisme vaker lijken te worden gemeld (van 3 naar 13%; direct opgemerkt moet worden dat hier sprake is van een schatting gebaseerd op slechts twee metingen: vgl. par. 3.3). Aantallen incidenten tussen groepen allochtone leerlingen lijken te zijn gedaald tussen 2010 en 2008 van gemiddeld 1,7 naar 0,7 (dit gegeven is niet gecorrigeerd voor meettijdstip). Aansluitend wordt in de tabellen B5.3 en B5.4 van bijlage B5 meer specifieke informatie verstrekt over het veiligheidsbeleid in relatie tot de ervaring en registratie van incidenten over de jaren 2008 en 2010.

3.5 Landelijke resultaten docenten / OOP 2006 - 2010

De landelijke resultaten van de docenten / OOP V(S)O voor de jaren 2006, 2008 en 2010 worden gepresenteerd in bijlage B5. Met uitzondering van de achtergrondkenmerken gaat het bij het jaar 2010 om voor meettijdstip gecorrigeerde scores (zie voor de toelichting par. 3.3). Eerst worden kort de resultaten uit 2010 belicht, en vervolgens wordt veelal getoetst of er statistisch gezien verschillen zijn tussen de jaargemiddelden. De p-waarde indiceert het significantieniveau van de F-statistiek. Veelal is deze toetsing significant (de gebruikelijke grenswaarde voor significantie is $p \leq 0,05$). In dat geval is tenminste één van de verschillen tussen de jaren in statistische zin relevant. Ook wordt gekeken naar de effectgrootte door middel van de eta-waarde (Cohen, 1992). Substantiële effectgrootten zijn gemarkeerd met * wanneer $0,15 \geq \eta \leq 0,19$ of met ** indien $\eta \geq 0,20$. Bij deze substantiële omvang van effectgrootten bespreken we de feitelijke verschillen of ontwikkelingen in de loop van de tijd.

3.5.1 Achtergrondkenmerken

Informatie over gemiddelden en percentages op achtergrondkenmerken van de docenten en het onderwijsondersteunend personeel (OOP) is opgenomen tabel B5.5 in bijlage B5. In 2010 is men gemiddeld 45 jaar oud en 28 uur per week werkzaam op de locatie. In het meest recente onderzoeksjaar bestaat verder een ongeveer evenredige man / vrouw verdeling, 94% is geboren in Nederland, en 95% voelt zich ook het meeste thuis in Nederland. 37% is niet godsdienstig; voor het overige is men wel (passief of actief) religieus.

De eta's per variabele(ncategorie) geven aan dat er in het algemeen over 2006, 2008 en 2010 geen substantiële verschillen zijn met betrekking tot leeftijd, gemiddelde aantal gewerkte uren per week, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in een land, godsdienstig zijn, seksuele geaardheid, en functie binnen school. Uitzonderingen zijn enkele schommelingen in deelnamepercentages van personeel werkzaam in het VMBO en HAVO/VWO, en een afname van deelname uit het VWO.

3.5.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

De landelijke vergelijkingen van gemiddelden op de diverse kernvariabelen zijn weergegeven in tabel B5.6 in bijlage B5. De onderwerpen van de kernvariabelen waarover docenten en OOP zijn bevraagd, betreffen sociaal-cognitieve ondersteuning, binnenschoolse regels, gevoelens van veiligheid, en opvattingen over de noodzaak van het vergroten van de veiligheid.

Sociaal-cognitieve ondersteuning

Wat betreft sociaal-cognitieve ondersteuning is bij het schoolpersoneel gevraagd naar het gebruik van curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen. In 2010 is dit 67% en slechts weinig gestegen ten opzichte van 2008. Wel is er sprake van een relatieve stijging ten opzichte van 2006.

Binnenschoolse regels

In 2010 zijn er volgens alle docenten / OOP afspraken aanwezig met betrekking tot gedragsregels binnen de schools. Regels zijn in 2010 verder het meest kenbaar gemaakt door middel van de schoolgids (98%), het zichtbaar maken van de regels in de gang / hal komt relatief het minste voor (43%). Interne personen dragen vaker bij aan het opstellen van de regels (volgens 80%) dan externe personen (56%).

Tabel B5.6 laat zien dat het belangrijkste effect ($\eta^2=0,26$) zich voordoet in de stijging van de zichtbaarheid van school- en gedragsregels via internet. Ook blijkt dat het kenbaar maken van regels substantieel is toegenomen in de klaslokalen volgens de respons van docenten / OOP V(S)O (40% in 2006 en 2008, 58% in 2010; $\eta^2=0,16$). De overige η^2 's zijn alle kleiner dan 0,15 en daarmee weinig of niet belangrijk wat betreft de indicatie van verschillen in scoring tussen de drie meetjaren.

Wat betreft de zichtbaarheid van regels binnen de school, kan nog worden opgemerkt dat op ouderavonden de regels vaker kenbaar worden gemaakt (68% in 2006, 84% in 2010; $\eta^2=0,14$). Er is verder, ten opzichte van 2008, in 2010 geen stijging in de rapportage over prosociaal formuleren en het gezamenlijk controleren van de gedragsregels. Wel is hier in 2010 (score=51%) iets vaker sprake van dan in 2006 (47%) ($\eta^2=0,11$).

Gevoelens van veiligheid

Gevoelens van veiligheid bij de fietsenstalling en op de parkeerplaats zijn aan docenten en OOP V(S)O in de eerdere meetjaren niet opgevraagd. In 2010 voelt 94% van de docenten en het OOP zich veilig bij de fietsenstalling; op de parkeerplaats is dit eenzelfde percentage. Op andere plaatsen in en om school zijn nauwelijks veranderingen in veiligheidsgevoelens over de tijd waar te nemen.

Vergroting van veiligheid op school

Ten aanzien van diverse plaatsen in en om school is gevraagd of de veiligheid er dient te worden vergroot. Dit is in 2006 en 2008 niet gemeten wat betreft de fietsenstalling of de parkeerplaats. In dit verband vindt, in 2010, 19% van docenten en OOP in het V(S)O dat vergroting van de veiligheid bij de fietsenstalling wenselijk is; 7% is deze mening toegedaan wat betreft de parkeerplaats. Enige stijging zien we bij de wens tot vergroting van de veiligheid in de schoolomgeving. In eerdere jaren leefde dit bij 35% van het personeel, in 2010 is dit 43%. Verder vindt in 2010 gemiddeld 26% dat vergroting van de veiligheid in de school nodig is, terwijl 29% vindt dat de veiligheid niet hoeft te worden vergroot.

3.5.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Ervaren geweld

Per soort geweld zijn steeds vier of meer items geformuleerd (zie tabel B3.2 in bijlage B3). Om tot percentages te komen, zijn per item de zeven scoringscategorieën omgezet in niet ervaren=0 en één keer of meer ervaren=1. Gezien de positieve resultaten van de schaalconstructie (zie tabel B3.2) zijn per schaal de gemiddelde scores ofwel proporties weer gemiddeld. De resultaten hiervan zijn vermenigvuldigd met 100 en vervolgens als percentages weergegeven in bijlage B5, tabel B5.6. In 2010 heeft 86% van de docenten / OOP in het V(S)O te maken gehad met verbaal geweld; 63% met materieel geweld; en 62% met licht lichamelijk geweld. Verdere percentages zijn: 59% sociaal geweld, 24% grof lichamelijk geweld, en 27% seksueel geweld.

Wij hebben deze gegevens nader gespecificeerd, ook conform de eerdere metingen in het voortgezet onderwijs. Indien een persoon met tenminste één van de items per soort geweld ervaring had, werd deze nader bevraagd over zijn of haar rol (slachtoffer, dader, getuige). Een overzicht van deze aantallen en percentages per soort geweld is opgenomen in tabel B5.7, bijlage B5. Tijdens de vorige dataverzameling in 2008 werd uit deze zes soorten geweld er één random gekozen ter nadere specificatie van de eigen rol, de identiteit van de sociale partner (andere leerlingen, docenten, overig personeel, familie van leerlingen) en werd dit geweld nader uitgediept. Omdat met name grof lichamelijk geweld en seksueel geweld bij vorige metingen relatief weinig voorkwamen, werden op deze gebieden duidelijk minder personen nader bevraagd over dit geweld. Daarom werd er in 2010 voor gekozen om, op basis van deelnamepercentages in 2008, de kansen op uitwerking van de vragen via rolspecificatie te vergroten voor de relatief weinig ervaren soorten geweld. Het doel was om voor elke soort geweld op een ongeveer gelijk aantal personen uit te komen. De gegevens in tabel B5.7 maken duidelijk dat wij in deze opzet grotendeels zijn geslaagd, hoewel er nu sprake is van een relatieve oververtegenwoordiging van de aantallen deelnemers aan de specificaties wat betreft grof lichamelijk en seksueel geweld. Dit heeft overigens geen consequenties voor de uitsplitsing naar slachtoffer, dader en getuige.

De resultaten in tabel B5.7 laten zien dat de percentages getuige-zijn relatief het meest omvangrijk zijn en dat dit per soort geweld verschilt. Slachtoffer is men vooral van verbaal, sociaal en materieel geweld. Verschillen met $\eta^2=,17$ tussen de jaren 2006, 2008 en 2010 doen zich met name voor bij het getuige zijn van verbaal en materieel geweld (hier is sprake van een piek in 2008). Daarnaast rapporteren docenten en OOP V(S)O in 2010 minder dan in 2008 en 2006 getuige te zijn geweest van seksueel geweld ($\eta^2=,28$).

3.6 Landelijke resultaten leerlingen 2006 - 2010

De landelijke resultaten van de leerlingen V(S)O voor de jaren 2006, 2008 en 2010 worden gepresenteerd in bijlage B5. Met uitzondering van de achtergrondkenmerken gaat het bij het jaar 2010 om voor meettijdstip gecorrigeerde scores (zie voor de toelichting par. 3.3). Veelal wordt getoetst of er statistisch gezien verschillen zijn tussen de jaargemiddelden. De p-waarde indiceert het significantieniveau van de F-statistiek die daar uitsluitel over geeft. Veelal is deze toetsing significant (de gebruikelijke grenswaarde voor significantie is $p \leq 0,05$). In dat geval is tenminste één van de verschillen tussen de jaren in statistische zin relevant. Ook wordt gekeken naar de effectgrootte door middel van de eta-waarde (Cohen, 1992). Substantiële effectgrootten

zijn gemarkeerd met * wanneer $0,15 \leq \eta \leq 0,19$ of met ** indien $\eta \geq 0,20$. Bij deze substantiële omvang van effectgrootten bespreken we de feitelijke verschillen of ontwikkelingen in de loop van de tijd.

3.6.1 Achtergrondkenmerken

Tabel B5.8 in bijlage B5 presenteert de landelijke resultaten van de leerlingen over de drie jaren. In 2010 is de gemiddelde leeftijd van de leerlingen 14 jaar. In de tabel worden ook de gemiddelden weergegeven wat betreft opleiding ouders, leerjaar en cijfer op verschillende hoofdvakken.

In 2010 is de verhouding jongen / meisje nagenoeg evenredig. De overgrote meerderheid (95%) is geboren in Nederland; 92% voelt zich ook het meeste thuis in Nederland. 81% komt uit een volledig gezin. Niet-gelovig is 43%. VMBO-leerlingen zijn het sterkst vertegenwoordigd, vervolgens HAVO en VWO-leerlingen.

Uit de η 's blijkt dat zich over de jaren in het algemeen geen belangrijke verschillen in gemiddelden voordoen qua leeftijd, opleiding vader en moeder, behaalde cijfers, geslacht, geboorteland, zich het meest thuisvoelen in een land, uit een volledig gezin komen, en godsdienstig zijn. Wat betreft deelname van leerlingen uit een bepaald onderwijstype is er in de verschillende jaren sprake van enige schommeling in deelname uit met name het HAVO / VWO.

3.6.2 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Tabel B5.9 in bijlage B5 presenteert de landelijke resultaten van de leerlingen met betrekking tot afzonderlijke vragen of geconstrueerde schalen.

Binnenschoolse gedragsregels

In 2010 zijn gedragsregels volgens de leerlingen gemiddeld het meest te zien in de schoolgids (86%), het minst in de gang of de hal (43%). Volgens de overgrote meerderheid (96%) zijn de gedragsregels op één of andere manier zichtbaar aanwezig op school.

Wat betreft de aanwezigheid van gedragsregels in school is een beperkte verandering over de jaren te constateren. De aanwezigheid van dergelijke regels in de schoolgids wordt relatief minder gerapporteerd in de loop van de tijd. Op andere plaatsen, zoals in de gang / hal ($\eta=,14$), in het klaslokaal ($\eta=,15$), op het internet en tijdens de ouderavond, wordt door leerlingen in 2010 iets vaker gerapporteerd dan in eerdere jaren dat gedragsregels te vinden zijn.

Ongewenst sociaal gedrag

Leerlingen hebben in 2010 gerapporteerd over verschillende vormen van ongewenst gedrag. Het meeste is sprake van spijbelen (55%), drugs wordt in minder mate (19%) opgemerkt binnen de school. Wat betreft ongewenst sociaal gedrag doet zich van 2006 – 2010 vooral een afname voor in het rapporteren dat andere leerlingen spijbelen ($\eta=,19$) en dat men zelf spijbelt ($\eta=,13$). Een relatieve vermindering van het bezit en gebruik van drugs en wapens is tevens te constateren. Drugsgebruik door anderen binnen de school is gedaald van 68% in 2006 tot 38%

in 2010 ($\eta^2=0,23$). Alcoholbezit en -verkoop wordt gerapporteerd door 21% van de leerlingen; alcoholgebruik door respondent zelf is bij 19% aan de orde. (De vragen met betrekking tot alcohol zijn in 2010 voor het eerst gesteld.)

Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag

Volgens 45% van de leerlingen in 2010 neemt de school maatregelen tegen spijbelen. In mindere mate geldt dit voor maatregelen tegen wapens (30%), drugs (29%) en alcohol (27%). Schoolmaatregelen tegen drugs ($\eta^2=,15$) en tegen spijbelen ($\eta^2=,13$) worden volgens de leerlingen in 2010 en 2008 minder vaak genomen dan in 2006.

Gevoelens van veiligheid

Zich veilig voelen van leerlingen in school (93%) verandert weinig of niet in de loop van de jaren. Zich veilig voelen in de omgeving van de school neemt relatief iets af.

Vergroten van veiligheid

In overeenstemming daarmee is dat ook de behoefte aan vergroting van veiligheid op diverse plaatsen in school weinig verschillen in percentages laat zien. Circa 12% ziet vergroting van veiligheid binnen school als gewenst. Ongeveer 23% stelt dat vergroting van veiligheid in de omgeving van de school nodig is. Een vrij constant percentage (3%) vindt vergroting van veiligheid thuis nodig. Circa 60% vindt dat vergroting van veiligheid niet hoeft.

3.6.3 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Ervaren geweld

Tabel B5.9 in bijlage B5 presenteert tevens landelijke resultaten van de leerlingen V(S)O met betrekking tot het ervaren van de diverse soorten geweld. Per soort geweld zijn steeds vier of meer items geformuleerd (zie tabel B3.3 in bijlage B3). Om tot de in de tabel opgenomen percentages te komen, zijn per item de zeven scoringscategorieën omgezet in niet ervaren=0 en één keer of meer ervaren=1. Gezien de positieve resultaten van de schaalconstructie (zie tabel B3.3) zijn per schaal de gemiddelde scores ofwel proporties weer gemiddeld. De resultaten hiervan zijn vermenigvuldigd met 100 en vervolgens als percentages weergegeven in bijlage B5, tabel B5.9. In 2010 heeft dan 69% van de leerlingen in het V(S)O te maken gehad met verbaal geweld; 26% met materieel geweld; 37% met sociaal geweld; 47% met licht lichamelijk geweld; 18% met grof lichamelijk geweld, en 20% met seksueel geweld.

In aansluiting op eerdere metingen in het voortgezet onderwijs, hebben wij deze gegevens nader gespecificeerd. Indien een leerling met tenminste één van de items per soort geweld ervaring had, werd de leerling nader bevraagd over zijn of haar rol (slachtoffer, dader, getuige) hierbij. Een overzicht van de resulterende aantallen en percentages per soort geweld is opgenomen in tabel B5.10, bijlage B5.

Tijdens de vorige dataverzameling in 2008 werd uit deze zes soorten geweld er één random gekozen ter nadere specificatie van de eigen rol, de identiteit van de sociale partner(s) bij het geweld (leerlingen, docenten, overig personeel, familie van leerlingen). Omdat met name grof lichamelijk geweld en seksueel geweld bij vorige metingen relatief weinig voorkwamen, werden hier relatief minder personen nader bevraagd over hun rol enzovoorts. Daarom werd er in

2010 voor gekozen om, op basis van deelnamepercentages in 2008, de kansen op uitwerking van de vragen via rolspecificatie te vergroten voor de relatief weinig ervaren soorten geweld. Het doel was om voor elke soort geweld op een ongeveer gelijk aantal personen uit te komen. De gegevens wat betreft aantallen leerlingen per soort geweld in tabel B5.10 maken duidelijk dat wij in deze opzet zijn geslaagd. Deze ingreep heeft overigens geen consequenties voor de uitsplitsing naar slachtoffer, dader en getuige.

De resultaten wat betreft het jaar 2010 in tabel B5.10 laten zien dat de percentages getuige-zijn relatief het meest omvangrijk zijn (van tenminste 33% bij verbaal geweld tot en met 42% bij licht lichamelijk geweld). Slachtoffer-zijn varieert van 10% (seksueel en verbaal geweld) tot en met 15% (licht lichamelijk geweld). Dader-zijn loopt uiteen van 6% (sociaal geweld) tot en met 11% (grof lichamelijk geweld). In tegenstelling tot docenten en OOP, rapporteren de leerlingen V(S)O in 2010 vaker dan in 2008 en 2006 getuige te zijn geweest van seksueel geweld ($\eta = .27$). Vermeldenswaard is verder nog een relatieve afname van het dader en getuige zijn van verbaal geweld in de loop van 2006 naar 2010.

3.6.4 Leerlingresultaten 2010 en verschillen naar onderwijstype

In tabel B5.11 van bijlage B5 worden de belangrijkste leerlinggegevens uit de monitor V(S)O 2010 uitgesplitst naar onderwijstype V(S)O; tabel B5.12 presenteert per variabele de hierbij behorende resultaten van statistische toetsing. De resultaten tonen dat er in slechts enkele gevallen sprake is van een substantiële η , namelijk bij het aanwezig zijn van gedragsregels in het klaslokaal (in een hoger onderwijstype is dit minder vaak het geval) en de score op wapenbezit en -verkoop (in een hoger onderwijstype is dit minder vaak het geval). η 's die bijna deze waarde halen, betreffen de variabelen zich veilig voelen in school (in een hoger onderwijstype is dit vaker het geval), gewenste vergroting van veiligheid in school (in een hoger onderwijstype is dit minder vaak het geval), zich thuis veilig voelen (in een hoger onderwijstype is dit vaker het geval), en behoefte hebben aan vergroting van veiligheid thuis (in een hoger onderwijstype is dit minder vaak het geval).

Deze gegevens zijn alle in overeenstemming met elkaar en met de overige gegevens in de tabellen; zij bevestigen de belangrijke rol van onderwijstype zoals die ook in de vorige veiligheids-onderzoeken vanaf 1992 werd gevonden.

3.6.5 Leerlingresultaten 2010 en verschillen naar mate van verstedelijking

Tabel B5.13 van bijlage B5 presenteert de belangrijkste leerlinggegevens uit de monitor V(S)O 2010 conform uitsplitsing naar mate van verstedelijking volgens de postcode van de school die de leerling bezoekt (vgl. Vliegen, 2005). Hier doen zich geen noemenswaardige verschillen voor: mate van verstedelijking heeft in 2010 dus weinig of geen samenhang met de gemeten veiligheidsvariabelen bij leerlingen. Dit wordt soms wel gedacht, maar de gegevens verkregen via leerlingen laten veelal een ander beeld zien. Per variabele doen zich in de tijd soms verschillende variaties of (neigingen tot) lichte trends voor.

4 Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

4.1 Sociale veiligheid in het Primair (Speciaal) Onderwijs

4.1.1 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Sociaal-cognitieve ondersteuning van alle leerlingen

Leidinggevend en geven aan dat er in grote mate aandacht bestaat voor leerlingbetrokkenheid, docentkwaliteiten, instructie en inzicht in leerlingvorderingen en taalbeleid op maat.

Binnenschoolse regels wat betreft sociaal gedrag

Volgens de leidinggevend en worden veelal schoolinterne personen betrokken bij het opstellen van gedragsregels; externe personen worden duidelijk minder betrokken. Aandacht voor regels en juiste omgang met incidenten gebeurt in iets meer dan de helft van de gevallen. Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie zijn aanwezig in 55% van de locaties.

Informatie van leerkrachten geeft aan dat regels het vaakst te lezen zijn in de schoolgids, in de klaslokalen, of op internet. De regels worden veelal opgesteld binnen de school. Prosociaal, dat wil zeggen samen met leerlingen positieve gedragsregels formuleren en ook samen controleren, gebeurt volgens 73% van de leerkrachten.

Regels zijn volgens 76% van de leerlingen opgesteld in samenwerking met internen. Het proso-
ciaal opstellen en handhaven van de regel gebeurt ook volgens 76% van de leerlingen.

Samenwerking met externe instellingen

Van de leidinggevend en rapporteert 44% dat er, in geval van incidenten, procedures zijn voor de samenwerking met de plaatselijke politie. Volgens 18% van de leerkrachten worden de gedragsregels mede opgesteld via inbreng van externe instanties.

Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag

Leidinggevend en rapporteren dat de volgende maatregelen vaak voorkomen: algemene gedragsregels, surveillance tijdens pauzes, en afspraken over veilig gebruik van internet en e-mail op school. Beleidsmaatregelen die volgens leidinggevend en niet of nauwelijks aan de orde zijn, betreffen beveiliging door middel van videobewaking, een pasjessysteem en het inzetten van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon.

Informatie over preventief beleid ten aanzien van het respectvol met elkaar omgaan laat het volgende zien. Belonen van gewenst gedrag komt het meest voor (73%), en respect voor persoonlijke kenmerken komt het minst voor (49%). Volgens leerlingen treden scholen het vaakst op tegen wapens en spijbelen (circa 15%).

4.1.2 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Gevoelens van sociale (on)veiligheid

Verreweg de meeste leerlingen en leerkrachten voelen zich in school veilig (94%). In de schoolomgeving is dit percentage iets lager (90% van de leerkrachten en 87% van de leerlingen voelt zich daar veilig), thuis is dit hoger (bij beide groepen 98%). De meeste ouders voelen zich in en rond school veilig, behalve op de parkeerplaats (51%) en in de schoolomgeving (58%).

Mate van ongewenst sociaal gedrag

Circa 22% van de leerlingen zegt dat andere leerlingen in de klas gespijeld hebben; 5% zegt zelf te hebben gespijeld. 5% van de leerlingen zegt alcohol te hebben gebruikt. Van het ongewenste gedrag dat ouders als problematisch kunnen ervaren, wordt pesten het meest genoemd (32%).

Geweldsincidenten en mate van ervaren geweld

Van de leidinggevendenden zegt 19% te maken te hebben gehad met problemen van eigen leerlingen met leerlingen van andere scholen, en 4% met religieus extremisme. Problemen die niet of nauwelijks voorkomen zijn incidenten vanwege homoseksualiteit, incidenten tussen (autochtone of allochtone) groepen leerlingen, en incidenten wegens wapengebruik, alcoholgebruik en drugsgebruik.

Leerkrachten en OOP hebben van verschillende mogelijke geweldsvormen de meeste ervaring met verbaal geweld op school (51%), licht lichamelijk geweld (43%) en sociaal geweld (30%).

Van de leerlingen die te maken hebben gehad met verschillende vormen van geweld, hebben de meesten die ervaringen opgedaan als getuige, vervolgens als slachtoffer, en het minst vaak wordt daderschap gerapporteerd.

Vergroting van sociale veiligheid in en rond school

Ruim een tiende van de leerkrachten is van mening dat de sociale veiligheid in en rond school dient te worden vergroot; 24 % vindt dit nodig in de schoolomgeving. Bij de leerlingen zijn deze percentages respectievelijk 10 en 17. Ouders vinden dat de veiligheid op de parkeerplaats (59%), in de schoolomgeving (55%) en op het schoolplein (32%) moet worden vergroot.

4.2 Sociale veiligheid in het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs

4.2.1 Sociaal veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen

Sociaal-cognitieve ondersteuning van alle leerlingen

Leidinggevendenden geven in 2006, 2008 en 2010 aan dat er in meer dan de helft van de scholen sociaal-cognitieve ondersteuning is voor leerlingen. Er doen zich twee negatieve veranderingen voor op dit vlak. De aandacht voor leerlingbetrokkenheid is van 74% in 2006 gedaald naar 67% in 2010, en de aandacht voor docentkwaliteiten is van 77% in 2006 gedaald naar 71% in 2010.

In 2006 geeft 62% van de docenten aan rekening te houden met het niveau van leerlingen en de leerverschillen tussen leerlingen; in 2010 is dat 67%. Deze verandering is positief maar niet substantieel.

Binnenschoolse regels wat betreft sociaal gedrag

Volgens leidinggevenden in 2010 zijn er vaker interne personen betrokken (57%) bij het opstellen van regels dan externe personen (20%). Aandacht voor regels en omgang met incidenten gebeurt in 45% van de gevallen. In 2010 (62%) is er in vergelijking met 2006 (54%) meer aandacht voor expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie.

In 2010 zijn er volgens alle docenten / OOP afspraken aanwezig op school over school- of gedragsregels. De regels zijn het vaakst te zien in de schoolgids (98%) en het minst vaak te zien in de gang / hal (43%). Interne personen dragen vaker bij aan het opstellen van de regels (80%) dan externe personen (56%). Het pro-sociaal formuleren en samen controleren van gedragsregels gebeurt in 51% van de scholen. Bij de zichtbaarheid van de regels op internet heeft zich een positieve verandering voorgedaan. In 2006 was het gemiddelde percentage 64% en in 2010 91%. Daarnaast is, volgens docenten / OOP, in 2010 de zichtbaarheid van regels vergroot in de klaslokalen (58%), in vergelijking met in 2006 en 2008 (in beide jaren was het 40%).

In 2010 gaf 96% van de leerlingen aan dat er op school afspraken zijn over school- of gedragsregels. De regels worden volgens leerlingen het vaakst uitgereikt op ouderavonden en dergelijke (83%), en zijn vaak te zien in de schoolgids (82%) en op internet (68%). Ten opzichte van 2006 en 2008 blijkt in 2010 een kleine toename in het percentage leerlingen dat aangeeft dat de regels te zien zijn in de klaslokalen.

Interne personen dragen volgens 76% van de leerlingen in 2010 bij aan het opstellen van regels. Het prosociaal opstellen en handhaven gebeurt volgens 63% van de leerlingen in 2010. In deze opzichten zijn er tussen 2006 en 2010 geen veranderingen

Samenwerking met externe instituten

In 2006 rapporteert 56% van de leidinggevenden dat er, in geval van incidenten, procedures zijn voor de samenwerking met externe instellingen: in 2008 is dit 65% en in 2010 67%. Er komt steeds meer aandacht voor samenwerking met externe instellingen. Volgens ongeveer de helft van de docenten worden gedragsregels door externe personen opgesteld.

Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag

In 2010 is er op het gebied van preventief beleid volgens 69% van de leidinggevenden sprake van belonen van gewenst gedrag. Respect voor persoonlijke kenmerken, goed gedrag en hoge of lage schoolprestaties is aanwezig volgens een kleine 50% van de leidinggevenden. Tussen 2008 en 2010 zijn er veranderingen waar te nemen: in 2010 is sprake van een relatieve afname van deze vier onderzochte aspecten van preventief beleid.

Incidentenregistratie en manier van omgang

Zowel in 2008 als in 2010 rapporteert een groot deel van de leidinggevenden dat zij schriftelijk of digitaal incidenten registreren (92% in 2008 en 97% in 2010). In 2010 geeft 76% van de leidinggevenden aan dat zij digitale registratie van incidenten toepassen. Tevens weet 98% van de leidinggevenden in 2008 en 99% in 2010 in welke gevallen aangifte bij de politie gedaan kan worden.

4.2.2 Ervaring van sociale (on)veiligheid

Gevoelens van sociale (on)veiligheid

Een groot deel van de leerlingen en docenten voelt zich in en rond school veilig (tenminste 91%). In de schoolomgeving is dit percentage iets lager (tenminste 86%) en thuis is dit hoger (tenminste 97%). Op het vlak van veiligheidsgevoelens zijn er geen substantiële veranderingen in de periode 2006-2010.

Mate van ongewenst sociaal gedrag

In 2006 zegt 79% van de leerlingen dat andere leerlingen hebben gespijbeld; in 2010 zegt 55% dat andere leerlingen hebben gespijbeld. Dit is een positieve verandering. Het percentage leerlingen dat zegt zelf te hebben gespijbeld, daalt van 27% in 2006 naar 14% in 2010. Alcoholgebruik op school door anderen gebeurt volgens 61% van de leerlingen in 2010. Het drugsgebruik op school door anderen laat een positief te waarden ontwikkeling zien: dit daalt van 68% in 2006 naar 38% in 2010.

Geweldsincidenten en mate van ervaren geweld

Incidenten met leerlingen van andere scholen en incidenten met loverboy-problematiek komen in 2008 en 2010 volgens leidinggevenden meer voor dan incidenten gerelateerd aan extreme (ideologische) opvattingen. In vergelijking met twee jaar eerder, wordt in 2010 religieus extremisme vaker gemeld: 3% in 2008 en 13% in 2010. Incidenten tussen autochtone en allochtone leerlingen zijn in datzelfde tijdsbestek afgenomen: van gemiddeld 2 naar 1 incident.

Voor diverse geweldsvarianten is bij docenten de verhouding slachtoffer / dader / getuige bepaald. Men is relatief vaker getuige dan slachtoffer. Indien meegemaakt, is het percentage slachtoffers onder docenten groter bij verbaal-, materieel-, en sociaal geweld, in vergelijking met andere (grovere) vormen van geweld (lichamelijk en seksueel geweld).

Waar docenten / OOP niet of nauwelijks daderschap rapporteren, is dat bij leerlingen wel het geval (zo'n 6 á 11% bij verschillende geweldsvormen).

Vergroting van sociale veiligheid in en rond school

In 2010 vindt 26% van de docenten / OOP dat de veiligheid in school verbetering behoeft. 19% van de docenten vindt dat de veiligheid bij de fietsstalling dient te worden vergroot, 7% vindt dit nodig op de parkeerplaats en 43% in de schoolomgeving. Er zijn tussen 2006 en 2010 geen substantiële veranderingen.

11% van de leerlingen geeft in 2010 aan dat de veiligheid in de school vergroot dient te worden. Ongeveer 22% vindt dit nodig in de schoolomgeving. Deze percentages veranderen nauwelijks gedurende de jaren.

4.3 Methodologische conclusies en aanbevelingen

De steekproeven V(S)O en P(S)O 2010 zijn op verschillende aspecten gecontroleerd wat betreft hun landelijke representativiteit. Bij het voortgezet (speciaal) onderwijs als geheel, en bij het primair (speciaal) onderwijs als geheel, zijn er weinig of geen aanwijzingen voor het niet aanwezig zijn van een landelijke weerspiegeling of representativiteit van deelname. Er is in dit opzicht dus sprake van landelijk representatieve steekproeven. In het voortgezet onderwijs zijn de landelijke benchmarks mede daarom ook weergegeven volgens uitsplitsing naar onderwijs-

type en andere kenmerken, zoals mate van verstedelijking. Het aantal deelnemende schoollocaties in het primair speciaal onderwijs (PSO) is echter te klein om van een landelijk representatieve steekproef uit het speciaal onderwijs te kunnen spreken. Onze gegevens zijn dus niet representatief voor het PSO.

De metingen van gegevens zijn in deze onderzoeksrapportage en de vorige onderzoeksrapportages gecontroleerd op homogeniteit / betrouwbaarheid. In diverse aanvullende analyses zijn ook samenhangen en aspecten van de validiteit aan de orde gekomen (vgl. Mooij, 2011a, 2011b, Mooij et al., in druk). De resultaten tonen in het algemeen een positief, coherent, en over de tijd consistent beeld bij leidinggevenden, leerkrachten / docenten, overig personeel, en leerlingen. Deze resultaten bevestigen de onderzoekskwaliteiten van de sociale veiligheidsmonitor.

In deze onderzoeksrapportage 2010 zijn de cross-sectionele gegevens van het V(S)O afkomstig uit verschillende, opeenvolgende meetmomenten (2006, 2008 en 2010) naast elkaar gezet. De meting in 2010 gebeurde niet op hetzelfde tijdstip als de metingen in 2006 en 2008, hetgeen in 2010 statistische correcties nodig maakte omdat tijdstip van meting in het schooljaar blijkt samen te hangen met voor de sociale veiligheid belangrijke variabelen (zie par. 3.3). Het verdient daarom aanbeveling bij volgende landelijke metingen weer zoveel mogelijk het eerdere meettijdstip van januari – februari aan te houden.

Tijdige bekendmaking van monitorafname aan de scholen, en planning van de afname op steeds eenzelfde tijdstip, zijn beide ondersteunend voor blijvende deelname aan de monitor. Op deze wijze ontstaan bij de scholen in de verschillende onderwijssectoren duidelijke verwachtingspatronen en de mogelijke invullingen daarvan. Dit geldt ook met betrekking tot het (leren) werken met de schoolspecifieke, internetgebaseerde feedback uit de monitor. Vaste afname-tijdstippen en inbedding van de via de monitor uitgevoerde veiligheidsevaluatie in het schoolbeleid zal het gebruik van de monitor, de representativiteit van afname en de vergroting van sociale veiligheid in en rond de scholen ten goede komen.

De gegevens afkomstig uit de diverse afnamen van de sociale veiligheidsmonitor vormen bij elkaar een rijke bron aan informatie. Afhankelijk van onderzoeks- of beleidsvragen, kunnen deze gegevens via secundaire analyses nieuwe inzichten genereren op voor de vergroting van sociale veiligheid belangrijke gebieden. Aanvullend kan ook beleidsrelevante informatie worden verkregen en geanalyseerd door register- en administratiegegevens van instellingen als CBS, en actoren als koepelorganisaties en schoolbesturen, te koppelen aan data verkregen met de sociale veiligheidsmonitor.

4.4 Aanbevelingen ter mogelijke vergroting van sociale veiligheid

De voorliggende onderzoeksrapportage is bedoeld om een *landelijk beeld* te schetsen waarin belangrijke veiligheidsaspecten in het Nederlandse primair en voortgezet (speciaal) onderwijs anno 2010 worden weergegeven en verhelderd. Waar nodig of gewenst kan hierop door bijvoorbeeld het landelijke beleid worden ingehaakt. Daarnaast zijn de resultaten wat betreft het V(S)O vergeleken met twee andere jaren, ter indicatie van mogelijke landelijke ontwikkelingen of trends in de loop van de tijd. De landelijke analyses en rapportages geven beschrijvingen van

de veiligheidssituatie en –ontwikkelingen in een meer algemeen opzicht (zie de hoofdstukken 2 en 3 en de bijlagen B1- B6).

Meer specifieke inzichten wat betreft de mogelijke vergroting van sociale veiligheid kunnen worden gebaseerd op resultaten uit verdiepende secundaire analyses van de gegevens (zie de referenties), in samenhang met de eigen monitorresultaten van een school. Wat dit laatste betreft kunnen alle deelnemende P(S)O- en V(S)O-scholen via internet hun eigen resultaten inzien en verder benutten. Ook krijgen zij een managementrapportage toegestuurd met de kern van hun eigen schoolresultaten in vergelijking met de landelijke benchmarks.

Op *school- of schoollocatieniveau* kunnen deelnemende scholen tevens de eigen resultaten digitaal inzien en – over verschillende jaren – de eigen ontwikkeling per veiligheidsaspect evalueren. Dit is van groot belang vanwege de verschillen in veiligheidskenmerken en –ontwikkelingen tussen de scholen. Op deze wijze kan de eigen veiligheidssituatie schoolspecifiek worden geanalyseerd en het eigen veiligheidsbeleid empirisch worden gefundeerd en ingevuld. Via een volgende monitormeting kunnen de resultaten van het eigen beleid weer worden gecontroleerd bij zowel personeel als leerlingen, enzovoorts. Tevens kan elke schoollocatie steeds de eigen veiligheidsscores vergelijken met de respectievelijke landelijke gemiddelden (benchmarks) en desgewenst op basis daarvan ook schoolmaatregelen treffen. Dit alles wordt via het ITS mogelijk gemaakt in een speciaal daarvoor ingerichte, vertrouwelijke internetomgeving. In het V(S)O kan men desgewenst aansluiting zoeken met eigen schoolresultaten in ‘Vensters voor verantwoording’, in het bijzonder wat betreft de kwaliteitsindicator ‘schoolklimaat en veiligheid’ (VO-Raad, 2011).

Bijvoorbeeld. In de managementrapportage en in de internet-feedback wat betreft de sociale veiligheidsmonitor 2010 blijkt voor school X het volgende:

- In vergelijking met de landelijke gemiddelden in 2010, scoren *leerlingen en docenten / OOP* hoog op verbaal geweld, materieel geweld en licht lichamelijk geweld. Er is in de school ook duidelijk vaker dan landelijk sprake van ongewenst sociaal gedrag van leerlingen (spijbelen, drugsbezit en wapenbezit).
- De *leidinggevenden* scoren landelijk gemiddeld op aandacht voor leerlingbetrokkenheid en aandacht voor docentkwaliteiten; zij scoren laag op betrokkenheid van interne personen bij de formulering van school- en gedragsregels, laag op inzet van getrainde leerlingen als vertrouwenspersoon of mediator, en laag op procedures voor samenwerking met externe instellingen. Deze resultaten worden besproken in de schoolleiding en vervolgens in het team en in de Ouderraad. Steeds worden ook suggesties ter vergroting van de sociale veiligheid ingezameld. De schoolleiding evalueert het geheel en voert de volgende veranderingen door in het schoolveiligheidsbeleid:
 - Een hoofdaccent wordt gezet op preventie. In de eerste schoolweek van elk schooljaar, en na elke vakantie, wordt aangescherpt hoe men met elkaar om wil gaan in positieve zin. Vroeg en positief formuleren van gedragsregels, en met name de gezamenlijke controle op die regels door *leerlingen én personeel* in elke schoolsituatie, is motiverender en effectiever dan te reageren op negatieve ontwikkelingen. Dit vraagt een goede voorbereiding en uitwerking in het schoolteam. Ook wordt de controle op spijbelen geïntensiveerd en de reactie hierop vervroegd. De Ouderraad en de ouders worden geïnformeerd over de voorgenomen activiteiten en bedoelingen hiervan.

- Tegelijk worden *leerlingen als vertrouwensleerlingen* getraind en ingezet in elke groep of klas. Zij hebben tot taak de positieve sociale verhoudingen tussen leerlingen en tussen leerlingen en personeel te ondersteunen en zo nodig direct de vertrouwensdocenten te informeren bij een probleem of dreigende calamiteit.
- Tegelijk voert de schoolleiding, in overleg met de leerlingen, een beloningssystematiek in ter openlijke stimulering van respect voor persoonlijke kenmerken en gewenst sociaal gedrag. Jaarlijks worden de beloningen bekend gemaakt en uitgedeeld.
- Tegelijk versterkt de schoolleiding de samenwerking met de politie in de wijk. Dit ter versterking van het toezicht in de wijk én ter ondersteuning van het ondervangen van het bezit of gebruik van drugs en wapens. Per half jaar komt de politie standaard op school, ter informatie over en uitvoering van de aanpak van dit ongewenst gedrag.

In dit voorbeeld werken schoolleiding, docenten, leerlingen, ouders en een externe instelling samen ter vergroting van de sociale veiligheid in en rond school. Het is ook goed mogelijk nog een veiligheidsteam in te zetten. In grote lijnen gaat het vooral om tijdige, gezamenlijke formulering en handhaving van positieve waarden, normen en gedragsregels. Het doel hiervan is dat, bij een volgende meting met de veiligheidsmonitor in 2012, de effecten van dit schoolveiligheidsbeleid in de monitor zichtbaar zullen zijn. Dit dient dan tot uiting te komen in lagere scores op verbaal, sociaal en licht lichamelijk geweld van leerlingen en personeel en in lagere scores op sociaal ongewenst gedrag van leerlingen. Ook dienen leerlingen en personeel in 2012 hoger te scoren dan in 2010 op het prosociaal formuleren en samen controleren van de gedragsregels. De gewenste veranderingen dienen ook merkbaar te zijn in de scores van de schoolleiding wat betreft de genoemde punten van het schoolveiligheidsbeleid.

In 2012 kan de school, via de monitorfeedback op internet, nagaan of de schoolscores in vergelijking met de landelijke scores relatief beter zijn dan die in 2010. Ook kan via de internetfeedback, voor slechts de eigen school, specifiek worden vergeleken of de scores op veiligheidskenmerken in 2012 hoger zijn dan in 2010. Er is dus schoolspecifieke vergelijking in de tijd mogelijk, ofwel precies inzicht in de veiligheidsontwikkeling in de school op alle belangrijke veiligheidspunten.

Een volgende meting met de monitor kan de beleidseffecten dus empirisch exact evalueren, zowel vanuit landelijk perspectief als vanuit de ontwikkeling in de eigen school. Naarmate meer locaties zo gaan werken, worden de positieve effecten hiervan ook landelijk zichtbaar. Vereist is dan wel dat er eenzelfde systematiek wordt gehanteerd in de monitoring. In dit opzicht is de trend naar steeds meer kleinschalige veiligheidsmonitoren, die niet landelijk representatief zijn en veelal ook niet worden gecontroleerd op betrouwbaarheid en validiteit, ongunstig. Landelijke verplichting tot deelname van scholen aan eenzelfde, op kwaliteit gecontroleerde monitor, is daarom zeer zinvol.

Sociaal probleemgedrag kan zich per schoollocatie concentreren (in een bepaalde woonomgeving e.d.) en zich mede uiten in een gebrekkige sociale cohesie tussen leerlingen en personeel (Peschar, 2005). Landelijke diagnostiek en veiligheidsbeleid dienen dus eenduidig samen te hangen met diagnostiek en veiligheidsbeleid op locatieniveau en, waar nodig, ook op individueel niveau. Hierboven hebben wij deze samenhang uitgewerkt wat betreft landelijk en schoolniveau. Dit multiniveau veiligheidsbeleid dient, aanvullend, mede te worden afgestemd op de sociale, culturele, emotionele en cognitieve kenmerken van de leerlingen en het personeel van schoollocaties (zie hiervoor bijvoorbeeld de uitwerkingen bij Beauvais & Jenson, 2002; Carbi-

nes, Wyatt, & Robb, 2006; Chen, 2006; Mooij & Smeets, 2006, 2009). Uit analyse van sterk de aandacht trekkende incidenten in binnen- en buitenland komt naar voren dat het hierbij vaak gaat om individuele leerlingen of enkele groepen leerlingen. Veelal waren eerdere risicosignalen al bekend, op diverse wijzen, maar ontbrak het aan een voldoende preventieve en voldoende effectieve aanpak. Dit houdt in dat relevant risicogedrag bij jonge leerlingen tijdig(er) en adequaat dient te worden onderkend en ondervangen (Donkers, 2008). Zoiets vraagt op individuele (risico)leerlingen toegespitste preventie en een intensievere aanpak en begeleiding dan gebruikelijk, inclusief inzet van expertise van buiten school (zie verder Chapman & Harris, 2004; Hermans, Öry, & Schrijvers, 2005; Mooij, 2001).

Referenties

- Aarsen, E. van, & Hoffius, R. (2007). *Monitor Sociale veiligheid in het onderwijs 2007. Meting in het PO en SO*. Leiden: Research voor Beleid.
- Alschuler, A. S. (1980). *School discipline: a socially literate solution*. New York: McGraw-Hill.
- Basisgegevens Onderwijs (2010). <http://www.basisgegevensonderwijs.nl/>
- Beauvais, C., & Jenson, J. (2002). *Social Cohesion: Updating the State of the Research. CPRN Discussion Paper*. Ottawa: Canadian Policy Research Networks. Retrieved December 12 2007 from http://www.cprn.com/documents/12949_en.pdf.
- Carbines, R., Wyatt, T., & Robb, L. (2006). *Encouraging tolerance and social cohesion through school education. Report to the Australian Government Department of Education, Science and Training*. Erebus International. Retrieved November 28 2007 from http://www.values.education.edu.au/verve/_resources/Encouraging_Tolerance_Final_Report.pdf
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2010a). *Stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties 2010*. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/nederland-regionaal/publicaties/publicaties/archief/2010/2010-kaarten-regionale-indelingen-art.htm>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2010b). *Statistisch jaarboek 2010*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Chapman, C., & Harris, A. (2004). Improving schools in difficult and challenging contexts: strategies for improvement. *Educational Research*, 46, 219-228.
- Chen, K. (2006). Social skills intervention for students with emotional/behavioral disorders: A literature review from the American Perspective. *Educational Research and Reviews*, 1, 143-149.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- Collier, G. (1994). *Social origins of mental ability*. New York: Wiley.
- Dijkstra, A. B., Hofstra, J., Van Oudenhoven, J. P., Peschar, J. L., & Van der Wal, M. (2004). *Oud gedaan, jong geleerd? Een studie naar de relatie tussen hechtingsstijlen, competenties, EVLN-intenties en sociale cohesie*. Amsterdam: Aksant.
- Donkers, G. (2008). *Naar een veilige school. Versterking van het zelfregulerend vermogen van leerlingen, professionals en school in het omgaan met agressie*. Den Haag: Lemma.
- Glover, D., Gough, G., Johnson, M., & Cartwright, N. (2000). Bullying in 25 secondary schools: incidence, impact and intervention. *Educational Research*, 42 (2), 141-156.
- Hermanns, J., Öry, F., & Schrijvers, G. (2005). *Helpen bij opgroeien en opvoeden: eerder, sneller en beter. Een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen*. Utrecht: Julius Centrum.
- Hertroys, J. B., & Kersten, W. (1985). *Binken en bangeriken*. Haarlem: De Toorts.
- Howard, E. R., & Jenkins, J. M. (1970). *Improving discipline in the secondary school. A catalogue of alternatives to repression*. Denver: CFK Ltd.
- Inspectie van het Onderwijs. (2008). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2006 / 2007*. Utrecht: Auteur.

- Lim, Y. Y., & Deutsch, M. (1996). *Examples of school-based programs involving peaceful conflict resolution and mediation oriented to overcoming community violence*. Columbia: Teachers College, International Center for Cooperation and Conflict Resolution.
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (Eds.). (2001). *Child delinquents: Development, intervention, and service needs*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Magnusson, D., & Allen, V. L. (Eds.). (1983). *Human development. An interactional perspective*. New York: Academic Press.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. (1995a). *Notitie van de commissie 'Voorkoming en bestrijding geweld in scholen*. Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. (1995b). *De veilige school*. Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. (1999). *Notitie Veiligheidsbeleid 2000-2003 voor PO, VO en BVE*. Zoetermeer: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2006). *Stand van zaken uitvoering plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen*. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2006/32894). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2007). *Sociale veiligheid in en om onderwijsinstellingen*. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk VO/S&O/2007/47301). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2009). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 18 december 2009 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk JOZ/171778). Den Haag: Auteur.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011). *Veiligheid in en rond het onderwijs*. Brief d.d. 28 februari 2011 aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal (kenmerk 272574). Den Haag: Auteur.
- Mooij, T. (1999a). Promoting prosocial pupil behaviour: 1: A multilevel theoretical model. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 469-478.
- Mooij, T. (1999b). Promoting prosocial pupil behaviour: 2: Secondary school intervention and pupil effects. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 479-504.
- Mooij, T. (2001). *Veilige scholen en (pro)sociaal gedrag. Evaluatie van de campagne 'De veilige school' in het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: Katholieke Universiteit, ITS.
- Mooij, T. (2009). Veiligheidsmonitor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs: Opzet en resultaten. In M. Boekenoogen, P. van Hoesel, Y. Prince, & C. Verheijen (Eds.), *Methoden van beleidsonderzoekers: creatief en oplossingsgericht* (pp. 299-309). Den Haag: Lemma.
- Mooij, T. (2010). Pesten op de basisschool. In R. Loeber, W. Slot, P. van der Laan, M. Hoeve, & D. Graas (Eds.), *Misdadigers van morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners* (pp. 101-108). Amsterdam: SWP.
- Mooij, T. (2011a). Differences in pupil characteristics and motives in being a victim, perpetrator, and witness of violence in secondary education. *Research Papers in Education*, 26(1), 105-128.
- Mooij, T. (2011b). Secondary school teachers' personal and school characteristics, experience of violence and perceived violence motives. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 17(2), 225-251.
- Mooij, T., Sijbers, R., Sperber, M. (2006a). *Rapportage Veiligheidsmonitor V(S)O*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.

- Mooij, T., Sijbers, R., & Sperber, M. (2006b). *Resultaten van de Veiligheidsmonitor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006: Brochure*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., & Smeets, E. (2006). Design, development and implementation of inclusive education. *European Educational Research Journal*, 5(2), 94-109.
- Mooij, T., & Smeets, E. (2009). Towards systemic support of pupils with emotional and behavioural disorders. *International Journal of Inclusive Education*, (13)6, 597-616.
- Mooij, T., Smeets, E., & Wit, W. de (in druk). Multi-level aspects of social cohesion of secondary schools and pupils' feelings of safety. *British Journal of Educational Psychology*.
- Mooij, T., & Wit, W. de (2008). *Ontwikkeling van sociale veiligheid in het voortgezet (speciaal) onderwijs 2006 – 2008. Brochure*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., & Wit, W. de (2009). *Definities van incidenten in het onderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Mooij, T., Wit, W. de, & Polman, H. (2008). *Sociale veiligheid in het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006 – 2008: Eindrapport*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
- Onderwijsraad. (2006). *Naar meer evidence based onderwijs: Advies*. Den Haag: Auteur.
- Peschar, J. L. (2005). *Over samenhang gesproken. Kanttekeningen bij onderzoek naar ongelijkheid en sociale cohesie in de onderwijssociologie*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen.
- Schuylt, C. J. M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst*. Rijswijk: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Sørli, M.-A., Hagen, K. A., & Ogden, T. (2008). Social competence and antisocial behavior: Continuity and distinctiveness across early adolescence. *Journal of research on adolescence*, 18, 121-144.
- Vliegen, M. (2005). *Grootstedelijke agglomeraties en stadsgewesten afgebakend*. Voorburg / Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- VO-Raad (2011). *Vensters voor verantwoording. Hulpmiddel bij de horizontale dialoog*. Opge- vraagd van: <http://www.vo-raad.nl/projecten/vensters-voor-verantwoording>.

Bijlage B1: P(S)O, resultaten schaalconstructie

Tabel B1.1 – Leiding P(S)O

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Aandacht voor leerlingbetrokkenheid</i>	74	,74		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			,60	,67
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			,51	,70
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			,60	,64
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen?			,48	,71
<i>Aandacht voor docentkwaliteiten</i>	74	,82		
Tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			,61	,79
Bevorderen van onderling respect tussen leerlingen			,60	,79
Blijk geven van positieve verwachtingen van de leerlingen			,61	,79
Bevorderen van een goede werkhouding van de leerlingen			,61	,79
Creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			,67	,77
<i>Instructie en inzicht in leerlingvorderingen</i>	74	,84		
Er is een adequaat systeem om de vorderingen van de leerlingen te volgen			,52	,83
Er wordt gebruik gemaakt van relevante informatie over de leerlingen			,61	,82
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheid ontoereikend is			,49	,83
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			,55	,83
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			,47	,85
Er is een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen te begeleiden			,69	,81
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			,75	,80
Docenten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			,65	,82
<i>Interne personen betrokken bij opstellen regels</i>	74	,69		
Worden betrokken bij het opstellen van regels:				
Leerlingen			,39	,66
Docenten			,40	,68
Onderwijs ondersteunend personeel			,41	,66
Het management			,37	,67
Ouders			,49	,63
Medezeggenschapsraad			,38	,67
Vertrouwenspersoon			,47	,64
<i>Aandacht voor regels en omgang met incidenten</i>	74	,62		
Leerlingen worden aan het begin van schooljaar betrokken bij school- of gedragsregels			,46	,48
Er wordt gezorgd dat slachtoffers van incidenten naast onmiddellijke hulp ook nazorg op de langere termijn krijgen			,61	,22
Men organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken			,26	,72
<i>Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie</i>	74	,82		
Er is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie moeten melden			,69	,76
Er is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie moeten melden			,49	,81
Er wordt ieder schooljaar geregistreerd welke incidenten zich voordoen			,63	,78

Schaal en items	n	Cron- bach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
Gegevens worden over de sociale veiligheid gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			,67	,77
Er is een uitgewerkt veiligheidsplan voor preventie van incidenten			,63	,78
Er is een draaiboek voor het afhandelen van verschillende typen incidenten			,39	,83
<i>Maatregelen veiligheidsbeleid</i>	74	,69		
De school- of gedragsregels zijn bij alle leerlingen en ouders bekend			,48	,66
Gedragscode voor personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			,52	,62
Het schoolplein wordt voor en na schooltijden afgesloten			,26	,71
Alle toegangen worden, behalve de hoofdingang, tijdens schooltijden afgesloten			,35	,67
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes			,40	,66
De school- of gedragsregels zijn in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			,35	,66
Er is aandacht in groepen voor agressie en geweld d.m.v. projecten			,41	,66
Er wordt onderwijsgevend personeel geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			,49	,63
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken</i>	74	,94		
Er is beleid ter vergroting van onderling respect ten aanzien van:				
Man zijn			,83	,94
Biseksueel zijn			,77	,94
Vrouw zijn			,83	,94
Niet-gelovig zijn			,75	,94
Gelovig zijn			,68	,94
Gehandicapt zijn			,59	,95
Huidskleur			,81	,94
Land van herkomst			,82	,94
Uiterlijk			,83	,94
Homoseksueel/lesbisch zijn			,77	,94
<i>Preventief beleid ten aanzien van gedrag</i>	74	,81		
Er is beleid ter vergroting van respect ten aanzien van:				
Gedrag van anderen			,69	,72
Goed gedrag			,58	,78
Accepteren van straf			,50	,83
Corrigerend gedrag			,76	,70
<i>Preventief beleid ten aanzien van belonen van gewenst gedrag</i>	74	,80		
Er is beleid voor het belonen van goed gedrag van:				
Ouders			,71	,67
Personeel			,80	,55
Leerlingen			,49	,88
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor hoge of lage schoolprestaties</i>	74	,81		
Er is beleid ter vergroting van respect voor:				
Hoge schoolprestaties			,68	
Lage schoolprestaties			,68	

Tabel B1.2 – Leerkrachten / OOP P(S)O

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen</i>	425	,87		
Er wordt bij het lesaanbod rekening gehouden met:				
Het leerniveau van leerlingen			,71	,85
Het taalniveau van leerlingen			,71	,85
Het leertempo van leerlingen			,80	,81
Het leervragen van leerlingen			,75	,82
<i>Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels</i>	270	,61		
Worden betrokken bij het opstellen van regels:				
Leerlingen			,22	,60
Docenten			,11	,62
Onderwijs ondersteunend personeel			,43	,53
Management			,09	,62
Ouders			,46	,51
Medezeggenschapsraad			,46	,51
Vertrouwenspersoon			,40	,54
<i>Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels</i>	223	,77		
Worden betrokken bij het opstellen van regels:				
Schoolmaatschappelijk werk			,61	,70
Jeugdwerker / Jeugdzorg			,68	,68
Politie			,65	,70
Justitie			,72	,71
Informatie uit monitor veiligheid			,29	,85
<i>Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels</i>	413	,69		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			,54	,59
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			,61	,52
Docenten steunen positief gedrag en grijpen direct in wanneer dat nodig is			,48	,66
Docenten en leerlingen geven aandacht aan gedragsregels wanneer dat nodig is			,38	,68
<i>Gevoelens van veiligheid in school</i>	389	,97		
Het personeel voelt zich veilig:				
In de klas			,95	,97
In studie of werklokalen			,95	,97
Op de gangen			,94	,97
In de kantine			,88	,97
Bij de toiletten			,84	,97
In/bij de hal/kluisjes			,95	,97
Op het schoolplein			,84	,97
<i>Verbaal geweld</i>	553	,91		
Het personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Uitschelden			,68	,92
Expres storen			,81	,88
Extra luid zijn			,85	,86
Lawaai maken			,85	,87

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Materieel geweld</i>	553	,80		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Krassen of beschadigen			,64	,75
Bespuiten of besmeuren			,56	,78
Verstoppen of wegmaken			,60	,76
Vernielen			,66	,74
Stelen			,49	,79
<i>Sociaal geweld</i>	551	,84		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Negeren			,66	,81
Uitsluiten			,65	,81
Bedreigen			,67	,81
Intimideren			,65	,81
Chanteren			,56	,83
Verkeerde geruchten verspreiden			,57	,83
<i>Licht lichamelijk geweld</i>	550	,92		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader van:				
Expres aanstoten of pijn doen			,78	,90
Opzettelijk duwen of schoppen			,85	,89
Opzettelijk laten struikelen			,75	,91
Opzettelijk stompen			,79	,90
Slaan			,79	,90
<i>Grof lichamelijk geweld</i>	550	,43		
Het personeel is getuige, slachtoffer of dader van:				
Vechten			,31	,54
In elkaar slaan / aftuigen			,44	,18
Bedreigen met wapen			,37	,35
Gebruik van wapen			,24	,45
<i>Seksueel geweld</i>	549	,63		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Seksuele opmerkingen			,62	,43
Seksuele gebaren			,66	,40
Betasten			,44	,57
Aanranding			,28	,64
Verkrachting			,21	,66
<i>De sociale veiligheid dient in/op de locatie te worden verbeterd</i>	549	,63		
Het personeel vindt dat de veiligheid moet worden vergroot in/op:				
De klas			,44	,56
Studielokalen			,32	,61
De gangen			,52	,52
De kantine			,28	,61
De toiletten			,29	,60
De hal/kluisjes			,30	,61
Het schoolplein			,41	,60

Tabel B1.3 – Leerlingen P(S)O

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Regels opstellen i.s.m. internen</i>	479	,45		
Worden betrokken bij het opstellen van regels:				
Leerlingen			,13	,48
Docenten			,21	,43
Onderwijs ondersteunend personeel			,25	,38
Management			,29	,37
Ouders			,38	,27
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>	793	,59		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			,33	,56
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			,39	,51
Docenten steunen positief gedrag en grijpen direct in wanneer dat nodig is			,39	,52
Docenten en leerlingen geven aandacht aan gedragsregels wanneer dat nodig is			,42	,50
<i>Drugsbezit/gebruik</i>	1430	,65		
Andere leerlingen in de klas hadden drugs in bezit			,32	,77
De leerling heeft zelf drugs mee naar school genomen			,52	,48
Drugsgebruik van respondent			,57	,39
<i>Wapenbezit/gebruik</i>	1488	,58		
Leerlingen in de klas hadden wapens in hun bezit			,41	,57
Leerling heeft zelf wapen meegenomen naar school			,52	,35
Wapengebruik door respondent			,35	,54
<i>Alcoholbezit/gebruik</i>	1340	,54		
Andere leerlingen in de klas hadden alcohol in bezit			,39	,37
De respondent heeft zelf alcohol mee naar school genomen			,33	,53
Alcoholgebruik door respondent			,42	,31
<i>Veilig voelen in school</i>	1900	,71		
Leerlingen voelen zich veilig in/op:				
De klas			,47	,67
De gangen			,57	,61
De kantine			,47	,65
De toiletten			,43	,67
Het schoolplein			,46	,68
<i>Verbaal geweld</i>	1893	,79		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader van:				
Uitschelden			,49	,80
Expres storen			,62	,73
Extra luid zijn			,65	,71
Met opzet lawaai maken			,66	,71
<i>Materieel geweld</i>	1891	,70		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader van:				
Krassen of beschadigen			,42	,67
Bespuiten of besmeuren			,45	,66
Verstoppen of wegmaken			,45	,67
Vernielen			,61	,59
Stelen			,43	,67

Schaal en items	n	Cron- bach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Sociaal geweld</i>	1889	,73		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader van:				
Negeren			,39	,76
Uitsluiten			,52	,68
Bedreigen			,53	,69
Intimideren			,50	,69
Chanteren			,51	,69
Verkeerde geruchten verspreiden			,53	,68
<i>Licht lichamelijk geweld</i>	1889	,89		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader van:				
Expres aanstoten of pijn doen			,71	,88
Opzettelijk duwen of schoppen			,81	,85
Opzettelijk laten struikelen			,71	,88
Opzettelijk stompen			,77	,87
Slaan			,73	,88
<i>Grof lichamelijk geweld</i>	1888	,61		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Vechten			,50	,58
In elkaar slaan / aftuigen			,57	,40
Bedreigen met wapen			,43	,57
Gebruik van wapen			,38	,59
<i>Seksueel geweld</i>	1884	,75		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Seksuele opmerkingen			,62	,68
Seksuele gebaren			,68	,63
Betasten			,57	,70
Aanranding			,52	,72
Verkrachting			,42	,75
<i>Vergroting veiligheid in school</i>	1882	,76		
Leerlingen vinden dat de veiligheid moet worden vergroot in/op:				
De klas			,59	,70
Studielokalen			,60	,69
De kantine			,53	,72
De toiletten			,55	,71
Het schoolplein			,45	,77

Tabel B1.4 – Ouders P(S)O

Schaal en items	n	Cron- bach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Ongewenst sociaal gedrag in school: relatief ernstig</i>	281	,92		
Had de school bepaalde problemen met:				
Spijbelen			,56	,96
Drugs			,95	,89
Alcohol			,95	,89
Wapens			,95	,89
Grof lichamelijk geweld			,68	,93
Seksueel geweld			,95	,89
<i>Ongewenst sociaal gedrag in school: relatief minder ernstig</i>	214	,79		
Had de school bepaalde problemen met:				
Pesten			,51	,78
Verbaal geweld			,67	,71
Materieel geweld			,47	,78
Sociaal geweld			,64	,73
Licht lichamelijk geweld			,61	,73
<i>Vergroting van veiligheid in school</i>	248	,73		
De veiligheid moet worden vergroot in/op:				
De groepen of klassen			,46	,71
Studie- of werklokalen			,50	,70
De gangen			,52	,69
Kantine, overblijfruimte			,48	,70
Toiletten			,40	,71
Hal, kluisjes			,53	,70
Schoolplein			,46	,72
Fietsenstalling			,34	,73
<i>Vergroting van veiligheid in schoolomgeving</i>	305	,66		
De veiligheid moet worden vergroot in/op:				
Parkeerplaats			,50	
Schoolomgeving			,50	

Bijlage B2: P(S)O, landelijke resultaten 2010

Schoollocaties en leidinggevenden

Tabel B2.1 – Achtergrondkenmerken van schoollocaties P(S)O

		n leidinggevenden	%
Aantal leerlingen (1 oktober)	1 t/m 100	16	21,3
	101 t/m 150	12	16,0
	151 t/m 200	13	17,3
	201 t/m250	14	18,7
	251 of meer	20	26,7
Denominatie	Algemeen bijzonder	4	5,3
	Openbaar	20	26,7
	Protestants-christelijk	17	22,7
	Reformatorisch	5	6,7
	Gereformeerd	5	6,7
	Rooms-katholiek	23	30,7
Samenwerkingsschool	1	1,3	
Onderwijskundige richting	Regulier onderwijs	66	88,0
	Dalton onderwijs	1	1,3
	Jenaplan onderwijs	4	5,3
	Montessori Onderwijs	1	1,3
	Anders	3	4,0

Tabel B2.2 – Veiligheid op school volgens leidinggevend P(S)O (in %)

	n	min	max	M	SD
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>					
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	74	38	100	77,62	12,37
Aandacht voor docentkwaliteiten	74	55	100	82,09	10,03
Instructie en inzicht in leerlingvorderingen	74	59	100	84,46	10,78
Taalbeleid op maat	74	0	100	70,95	21,11
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Interne personen betrokken bij opstellen regels	74	0	100	65,25	25,26
Externe personen betrokken bij opstellen regels	74	0	60	6,49	12,43
Aandacht voor regels en omgang met incidenten*	74	8	100	61,94	24,83
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie**	74	0	100	54,79	23,90
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>					
Met (wijk)agent in geval van incident	74	0	100	43,92	39,00
<i>Afzonderlijke beleidsmaatregelen</i>					
Onze locatie heeft school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn	74	25	100	81,76	19,54
Onze locatie heeft een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft	74	0	100	71,96	34,86
Onze locatie heeft afspraken over 'veilig gebruik' van internet en e-mail binnen de school	74	0	100	81,42	24,15
Onze locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	74	0	100	6,76	19,87
Onze locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	74	0	25	0,68	4,08
Onze locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	74	0	100	41,89	46,29
Onze locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	74	0	100	40,20	42,97
Onze locatie zorgt voor surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	74	0	100	83,45	23,51
Onze locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of 'mediator' voor andere leerlingen	74	0	100	9,46	25,07
Onze locatie zorgt dat school- of gedragsregels zichtbaar aanwezig zijn in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten	74	0	100	60,81	34,88
Onze locatie besteedt jaarlijks in alle groepen / klassen aandacht aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen	74	0	100	59,12	26,36
Onze locatie schoolt onderwijsgevend en ondersteunend personeel op het terrein van de sociale veiligheid	74	0	100	44,93	32,31
<i>Preventief beleid</i>					
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	74	0	100	48,65	23,55
Ten aanzien van gedrag	74	0	100	60,70	23,47
Ten aanzien van belonen van gewenst gedrag	74	0	100	72,97	15,86
Ten aanzien van respect voor hoge of lage schoolprestaties	74	0	100	67,74	18,16

Zie vervolg tabel op volgende pagina.

Vervolg tabel

	n	min	max	M	SD
<i>Incidenten volgens leidinggevenden</i>					
Problemen van leerlingen met leerlingen van andere scholen	69	0	100	18,84	39,39
Loverboys	69	0	0	0,00	0,00
Religieus extremisme	70	0	100	4,29	20,40
Extremisme (Lonsdale, white power e.d.)	69	0	0	0,00	0,00
Andere vormen van extremisme of radicalisering	69	0	100	2,90	16,90

* Deze schaal bestaat uit drie items, in tegenstelling tot de vergelijkbare schaal in het V(S)O. In het P(S)O bestaat de schaal uit de items: het al dan niet bestaan van (1) gedragsregels i.s.m. leerlingen, (2) nazorg slachtoffers lange termijn, en (3) begeleiding daders en slachtoffers.

** Hier wordt dezelfde schaal benut als in het V(S)O, maar zonder de items (1) aanwezigheid van pestprotocol en (2) surveillance.

Tabel B2.3 – Beleidsitems incidentenregistratie

	niet %	wel %	totaal n
Schriftelijke of digitale registratie van incidenten	16,2	83,8	74
Registratie van incidenten in een standaard digitaal systeem	63,5	36,5	74
Is er een uitgewerkt veiligheidsplan / veiligheidsbeleid dat aandacht biedt aan de preventie van incidenten?	9,5	90,5	74
Betrekken leerlingen bij formulering en controle veiligheidsbeleid	33,8	66,2	74
Betrekken ouders bij formulering en controle veiligheidsbeleid	16,2	83,8	74
Betrekken medezeggenschap bij formuleren en controle veiligheidsbeleid	9,5	90,5	74

Tabel B2.4 – Incidenten volgens leidinggevenden P(S)O

	n leiding- gevenden	min.	max.	M	SD
Gericht tegen personeel vanwege homoseksualiteit	74	0	0	,00	,00
Gericht tegen leerlingen vanwege homoseksualiteit	74	0	0	,00	,00
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	74	0	8	,36	1,30
Tussen verschillende groepen allochtone leerlingen	74	0	8	,24	1,19
Tussen verschillende groepen autochtone leerlingen	74	0	20	,71	2,65
Aantal incidenten wegens wapenbezit van leerlingen	74	0	1	,01	,12
Aantal incidenten wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	74	0	0	,00	,00
Aantal incidenten wegens drugs(gebruik) van leerlingen	74	0	0	,00	,00
Aantal incidenten wegens spijbelen van leerlingen	74	0	5	,12	,69
Aantal leerlingen dat vorig jaar heeft gespijbeld	74	0	12	,34	1,52

Leerkrachten / ondersteunend personeel P(S)O

Tabel B2.5 – Achtergrondkenmerken van leerkrachten / OOP (n=580)

		n	%
Leeftijd	Jonger dan 26 jaar	58	10,1
	26 t/m 30 jaar	90	15,7
	31 t/m 40 jaar	126	21,9
	41 t/m 50 jaar	110	19,1
	Ouder dan 50 jaar	191	33,2
Geslacht	Man	97	16,9
	Vrouw	478	83,1
Ben geboren in	Nederland	558	97,2
	Een ander land	16	2,8
Voel me thuis in	Nederland	557	97,5
	Een ander land	14	2,5
Godsdienstig	Niet gelovig	139	24,2
	Wel godsdienstig, maar gaat niet naar kerk, moskee synagoge of tempel	89	15,5
	Gelovig	346	60,3
Seksuele geaardheid	Heteroseksueel	499	87,2
	Homoseksueel of lesbisch	4	0,7
	Bi-seksueel	1	0,2
	Geen antwoord	68	11,9
Functie binnen de school	Leerkracht	423	72,9
	Conciërge (OOP)	9	1,6
	Administratief (OOP)	18	3,1
	Anders	130	22,4

Tabel B2.6 – Veiligheid op school volgens leerkrachten / OOP

	n	min	max	M	SD
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>					
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	474	0,00	100	81,10	17,13
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Aanwezigheid afspraken school- of gedragsregels	549	0,00	100	98,72	11,23
regels zijn te zien in de schoolgids	499	0,00	100	95,19	21,42
regels zijn te zien in de gang/hal	497	0,00	100	51,31	50,03
regels zijn te zien in de klaslokalen	508	0,00	100	88,58	31,83
regels zijn te zien op het internet	393	0,00	100	65,39	47,63
regels worden uitgereikt op ouderavonden e.d.	415	0,00	100	51,81	50,03
Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels	541	14,29	100,00	74,96	21,77
Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels	424	0,00	100,00	18,41	34,43
Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels	521	0,00	100,00	72,99	18,87
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Gevoelens van veiligheid in school	560	0,00	100,00	94,44	12,86
Zich veilig voelen in de omgeving van de school	545	0,00	100,00	90,01	16,56
Zich veilig voelen thuis	549	0,00	100,00	97,55	10,60
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>					
Verbaal geweld	553	0,00	100,00	51,13	44,36
Materieel geweld	553	0,00	100,00	27,34	32,97
Sociaal geweld	551	0,00	100,00	30,25	33,37
Licht lichamelijk geweld	550	0,00	100,00	43,35	42,62
Grof lichamelijk geweld	550	0,00	100,00	11,05	16,93
Seksueel geweld	549	0,00	100,00	6,34	14,97
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>					
De sociale veiligheid dient in/op de locatie te worden verbeterd	549	0,00	85,71	10,38	15,81
De veiligheid in de schoolomgeving dient te worden vergroot	549	0,00	100,00	23,68	42,55
De veiligheid bij mij thuis dient te worden vergroot	549	0,00	100,00	0,18	4,27
Het is goed zo, de veiligheid hoeft niet te worden vergroot	549	0,00	100,00	48,27	50,02

Tabel B2.6a – Veiligheid op school volgens leerkrachten / OOP; vergelijking PO-scholen met PSO-scholen

	PO			PSO			p	eta
	n	M	SD	n	M	SD		
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>								
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	416	81,06	16,71	58	81,41	20,03	0,884	0,007
<i>Binnenschoolse regels</i>								
Aanwezigheid afspraken school- of gedragsregels	482	98,55	11,98	67	100,00	0,00	0,332	0,042
regels zijn te zien in de schoolgids	441	95,46	20,83	58	93,10	25,56	0,430	0,035
regels zijn te zien in de gang/hal	432	45,37	49,84	65	90,77	29,17	0,000	0,306**
regels zijn te zien in de klaslokalen	446	88,34	32,13	62	90,32	29,81	0,646	0,020
regels zijn te zien op het internet	351	66,67	47,21	42	54,76	50,38	0,126	0,077
regels worden uitgereikt op ouderavonden e.d.	372	51,08	50,06	43	58,14	49,92	0,381	0,043
Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels	474	75,12	21,37	67	73,82	24,59	0,649	0,020
Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels	373	17,16	33,44	51	27,58	40,08	0,042	0,099
Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels	457	73,54	18,14	64	69,00	23,23	0,071	0,079
<i>Gevoelens van veiligheid</i>								
Gevoelens van veiligheid in school	492	95,24	10,32	68	88,65	23,65	0,000	0,168*
Zich veilig voelen in de omgeving van de school	480	90,92	14,80	65	83,25	25,27	0,000	0,150*
Zich veilig voelen thuis	483	97,87	8,65	66	95,23	19,65	0,058	0,081
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>								
Verbaal geweld	486	46,19	43,71	67	86,94	30,57	0,000	0,300**
Materieel geweld	486	23,87	30,63	67	52,54	38,27	0,000	0,284**
Sociaal geweld	484	26,31	30,92	67	58,71	36,74	0,000	0,318**
Licht lichamelijk geweld	483	40,62	42,01	67	62,99	42,10	0,000	0,172*
Grof lichamelijk geweld	483	8,39	13,36	67	30,22	25,58	0,000	0,422**
Seksueel geweld	482	3,78	11,01	67	24,78	24,14	0,000	0,460**
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>								
De sociale veiligheid dient in/op de locatie te worden verbeterd	482	9,19	14,66	67	18,98	20,57	0,000	0,203**
De veiligheid in de schoolomgeving dient te worden vergroot	482	23,03	42,15	67	28,36	45,41	0,337	0,041
De veiligheid bij mij thuis dient te worden vergroot	482	0,00	0,00	67	1,49	12,22	0,007	0,115
Het is goed zo, de veiligheid hoeft niet te worden vergroot	482	50,62	50,05	67	31,34	46,74	0,003	0,126

Tabel B2.6b – Veiligheid op school volgens leerkrachten / OOP; vergelijking PO-leerkrachten en PSO-leerkrachten

	onbe- kend			PO			PSO		
	n	M	SD	n	M	SD	n	M	SD
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>									
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerling- verschillen	104	81,83	19,83	333	81,02	16,01	37	79,77	19,02
<i>Binnenschoolse regels</i>									
Aanwezigheid afspraken school- of gedragsre- gels	143	97,90	14,38	367	98,91	10,40	39	100,00	0,00
regels zijn te zien in de schoolgids	130	96,15	19,31	336	95,24	21,33	33	90,91	29,19
regels zijn te zien in de gang/hal	126	61,11	48,94	333	42,64	49,53	38	94,74	22,63
regels zijn te zien in de klaslokalen	121	90,91	28,87	350	87,43	33,20	37	91,89	27,67
regels zijn te zien op het internet	94	75,53	43,22	272	63,24	48,31	27	51,85	50,92
regels worden uitgereikt op ouderavonden e.d.	86	53,49	50,17	300	49,67	50,08	29	68,97	47,08
Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels	139	77,53	21,65	363	74,16	21,48	39	73,13	24,57
Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels	107	22,23	37,51	289	16,52	32,62	28	23,33	39,68
Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels	128	72,74	20,84	354	73,38	17,60	39	70,24	23,12
<i>Gevoelens van veiligheid</i>									
Gevoelens van veiligheid in school	147	94,01	14,28	373	95,34	10,20	40	87,61	23,61
Zich veilig voelen in de omgeving van de school	146	89,55	18,45	362	91,07	14,20	37	81,38	25,75
Zich veilig voelen thuis	144	96,41	14,19	367	98,03	8,18	38	97,26	14,75
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>									
Verbaal geweld	147	48,81	44,70	366	48,43	43,98	40	84,38	32,37
Materieel geweld	147	27,62	33,05	366	24,26	30,87	40	54,50	39,22
Sociaal geweld	146	27,63	33,81	365	28,68	31,54	40	54,17	39,18
Licht lichamelijk geweld	146	40,68	42,83	364	42,58	42,18	40	60,00	43,20
Grof lichamelijk geweld	146	11,82	15,86	364	8,65	13,91	40	30,00	29,53
Seksueel geweld	145	7,17	15,75	364	4,29	11,84	40	22,00	25,14
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>									
De sociale veiligheid dient in/op de locatie te worden verbeterd	145	10,15	16,49	364	9,22	14,29	40	21,79	21,46
De veiligheid in de schoolomgeving dient te worden vergroot	145	25,52	43,75	364	21,98	41,47	40	32,50	47,43
De veiligheid bij mij thuis dient te worden vergroot	145	0,69	8,30	364	0,00	0,00	40	0,00	0,00
Het is goed zo, de veiligheid hoeft niet te worden vergroot	145	49,66	50,17	364	50,55	50,07	40	22,50	42,29

Statistische toetsen bij de voorgaande tabel

	p	eta
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>		
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	0,659	0,023
<i>Binnenschoolse regels</i>		
Aanwezigheid afspraken school- of gedragsregels	0,514	0,033
regels zijn te zien in de schoolgids	0,284	0,056
regels zijn te zien in de gang/hal	0,000	0,316**
regels zijn te zien in de klaslokalen	0,431	0,040
regels zijn te zien op het internet	0,246	0,067
regels worden uitgereikt op ouderavonden e.d.	0,047	0,109
Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels	0,779	0,014
Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels	0,302	0,058
Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels	0,309	0,051
<i>Gevoelens van veiligheid</i>		
Gevoelens van veiligheid in school	0,000	0,186*
Zich veilig voelen in de omgeving van de school	0,000	0,178*
Zich veilig voelen thuis	0,618	0,025
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>		
Verbaal geweld	0,000	0,242**
Materieel geweld	0,000	0,274**
Sociaal geweld	0,000	0,229**
Licht lichamelijk geweld	0,014	0,112**
Grof lichamelijk geweld	0,000	0,369**
Seksueel geweld	0,000	0,361**
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>		
De sociale veiligheid dient in/op de locatie te worden verbeterd	0,000	0,241**
De veiligheid in de schoolomgeving dient te worden vergroot	0,134	0,075
De veiligheid bij mij thuis dient te worden vergroot	0,001	0,168*
Het is goed zo, de veiligheid hoeft niet te worden vergroot		

Tabel B2.7 – Type geweld meegemaakt leerkrachten / OOP P(S)O*

	n totaal	n tenminste een keer gescoord met ja	% van totaal personeel
Verbaal geweld	553	353	63,83
Materieel geweld	553	292	52,80
Sociaal geweld	551	318	57,71
Licht lichamelijk geweld	550	317	57,64
Grof lichamelijk geweld	550	198	36,00
Seksueel geweld	549	101	18,40

* Indien een leerkracht / lid OOP op tenminste een van de items per soort geweld heeft aangegeven dit geweld te hebben ervaren, wordt deze persoon hier gescoord als 'ja'.

Tabel B2.8 – Percentages leerkrachten / OOP die hebben aangegeven een bepaald type geweld te hebben ervaren en die op grond van de wegingsfactor zijn gevraagd hun ervaring te specificeren naar slachtoffer, dader en / of getuige

Soort geweld	n o.g.v. weging	Rollen	n	%
Verbaal	-	Slachtoffer	-	-
	-	Dader	-	-
	-	Getuige	-	-
Materieel	1	Slachtoffer	0	0
	1	Dader	0	0
	1	Getuige	1	100,00
Sociaal	10	Slachtoffer	0	0
	10	Dader	0	0
	10	Getuige	8	80,00
Licht lichamelijk	12	Slachtoffer	0	0
	12	Dader	0	0
	12	Getuige	10	83,33
Grof lichamelijk	180	Slachtoffer	2	1
	180	Dader	0	0
	180	Getuige	124	68,89
Seksueel	11	Slachtoffer	1	9,09
	11	Dader	0	0
	11	Getuige	5	45,45

Leerlingen

Tabel B2.9 – Achtergrondkenmerken van de leerlingen P(S)O (N=1.917)

		n	%
Groep	Groep 6	19	1,0
	Groep 7	920	48,3
	Groep 8	967	50,7
Geslacht	jongen	1000	52,2
	Meisje	914	47,8
Ben geboren in	Nederland	1835	96,1
	Een ander land	75	3,9
Voel me thuis in	Nederland	1703	92,2
	Een ander land	144	7,8
Godsdienstig	Niet gelovig	759	39,8
	Wel godsdienstig, maar gaat niet naar kerk, moskee synagoge of tempel	261	13,7
	Gelovig	886	46,5
Volledig gezin	Nee	403	21,1
	Ja	1506	78,9

Tabel B2.10 – Veiligheid op school volgens leerlingen P(S)O (in %)

	n	min	max	M	SD
<i>Binnenschoolse regels</i>					
Regels opstellen i.s.m. internen	1.481	0	100	76,03	24,60
Regels pro sociaal opstellen en handhaven	1.808	0	100	76,37	29,06
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>					
Drugsbezit/gebruik	1.854	0	100	0,74	6,67
Drugsgebruik door respondent	1.858	0	100	0,59	7,67
Wapenbezit/gebruik	1.869	0	100	3,88	14,50
Wapengebruik door respondent	1.864	0	100	2,58	15,84
Alcoholbezit/gebruik	1.868	0	100	3,22	13,00
Alcoholgebruik door respondent	1.856	0	100	4,80	21,37
Spijbelen door anderen	1.000	0	100	22,20	41,58
Het zelf spijbelen	1.792	0	100	4,52	20,78
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>					
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	860	0	100	15,00	35,73
Schoolmaatregelen tegen drugs	1.114	0	100	10,23	30,32
Schoolmaatregelen tegen wapens	1.146	0	100	15,53	36,24
Schoolmaatregelen tegen alcohol	1.104	0	100	11,59	32,03
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
Veiligvoelen in school*	1.900	0	100	93,98	16,00
Veilig bij de fietsenstalling	1.900	0	100	89,95	30,08
Veilig op de parkeerplaats	1.900	0	100	81,42	38,90
Veiligvoelen in omgeving school	1.900	0	100	86,53	34,15
Veiligvoelen thuis	1.900	0	100	97,79	14,71
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)**</i>					
Verbaal geweld	1.893	0	100	52,80	37,53
Materieel geweld	1.891	0	100	15,81	24,27
Sociaal geweld	1.889	0	100	30,30	26,58
Licht lichamelijk geweld	1.889	0	100	37,95	37,47
Grof lichamelijk geweld	1.888	0	100	16,67	20,91
Seksueel geweld	1.884	0	100	8,82	18,37
<i>Vergroten van veiligheid is nodig</i>					
Vergroting veiligheid in school***	1.882	0	100	9,76	21,02
Vergroting bij fietsenstalling	1.882	0	100	11,96	32,45
Vergroting op parkeerplaats	1.882	0	100	15,25	35,96
Vergroting in omgeving school	1.882	0	100	16,95	37,53
Vergroting veiligheid thuis	1.882	0	100	5,79	23,37
Vergroting veiligheid hoeft niet	1.882	0	100	61,32	48,72

* In tegenstelling tot in het V(S)O is bij leerlingen P(S)O niet gevraagd naar de veiligheidsbeoordelingen van (1) de studie- of werklokalen en (2) de hal of kluisjes.

** Ten behoeve van de berekening van percentages zijn de oorspronkelijke scores per item (zeven categorieën) gedichotomiseerd naar 0 = specifiek geweld niet ervaren en 1 = dit geweld wel ervaren. De hier gepresenteerde gemiddelde scores betreffen de per schaal gemiddelde percentages op de betreffende set items.

*** In tegenstelling tot in het V(S)O is bij leerlingen P(S)O niet gevraagd naar de veiligheidsbeoordelingen van (1) de studie- of werklokalen en (2) de hal of kluisjes.

Tabel B2.11 – Type geweld meegemaakt leerlingen P(S)O*

	n totaal	n tenminste een keer gescoord met ja	% van totaal leerlingen
Verbaal geweld	1.893	1540	81,35
Materieel geweld	1.891	773	40,88
Sociaal geweld	1.889	1459	77,24
Licht lichamelijk geweld	1.889	1199	63,47
Grof lichamelijk geweld	1.888	906	47,99
Seksueel geweld	1.884	459	24,36

* Indien een leerling op tenminste een van de items per soort geweld heeft aangegeven dit geweld te hebben ervaren, wordt de leerling hier gescoord als 'ja'.

Tabel B2.12 – Percentages leerlingen P(S)O die hebben aangegeven een bepaald type geweld te hebben ervaren en die op grond van de wegingsfactor zijn gevraagd hun ervaring te specificeren naar slachtoffer, dader en / of getuige

	n o.g.v. weging	Rollen	n	%
Verbaal geweld	188	Slachtoffer	33	17,55
		Dader	4	2,13
		Getuige	46	24,47
Materieel geweld	170	Slachtoffer	32	18,82
		Dader	15	8,82
		Getuige	73	42,94
Sociaal geweld	399	Slachtoffer	79	19,80
		Dader	14	3,51
		Getuige	139	34,84
Licht lichamelijk geweld	365	Slachtoffer	68	18,63
		Dader	29	7,95
		Getuige	153	41,92
Grof lichamelijk geweld	432	Slachtoffer	88	20,37
		Dader	36	8,33
		Getuige	163	37,73
Seksueel geweld	164	Slachtoffer	14	8,54
		Dader	15	9,15
		Getuige	61	37,20

Tabel B2.13 – Resultaten leerlingen P(S)O naar mate van stedelijkheid*

	G4		G18		stadsgewesten		overig/platteland		p	eta
	n	M	n	M	n	M	n	M		
<i>Binnenschoolse regels</i>										
Regels opstellen i.s.m. internen	157	71,14	252	76,47	434	77,17	638	76,29	,063	,005
Regels pro sociaal opstellen en handhaven	206	75,53	306	77,21	556	78,19	740	74,89	,209	,003
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>										
Drugsbezit/gebruik	224	2,16	310	0,48	562	0,68	772	0,47	,008	,006
Wapenbezit /gebruik	223	4,19	312	3,53	565	4,25	779	3,66	,842	,000
Alcoholbezit/ gebruik	223	3,44	313	2,08	563	3,37	777	3,52	,396	,002
Spijbelen door anderen	98	22,45	154	33,77	322	20,81	426	19,01	,002	,015
Het zelf spijbelen	210	5,24	295	7,12	541	3,33	746	4,16	,076	,004
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>										
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	96	18,75	134	20,90	265	9,43	365	15,89	,010	,013
Schoolmaatregelen tegen drugs	123	8,94	194	14,95	340	8,53	457	9,85	,109	,005
Schoolmaatregelen tegen wapens	125	10,40	195	14,36	349	14,04	477	18,45	,094	,006
Schoolmaatregelen tegen alcohol	124	12,90	192	14,06	338	7,10	450	13,56	,021	,009
<i>Gevoelens van veiligheid</i>										
Veiligvoelen in school*	227	92,51	325	93,91	570	93,40	778	94,86	,171	,003
Veilig bij de fietsenstalling	227	86,78	325	89,54	570	90,35	778	90,75	,359	,002
Veilig op de parkeerplaats	227	83,70	325	80,31	570	74,39	778	86,38	,000	,017
Veiligvoelen in omgeving school	227	89,87	325	86,15	570	84,21	778	87,40	,148	,003
Veiligvoelen thuis	227	94,27	325	98,77	570	98,95	778	97,56	,000	,010
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>										
Verbaal geweld	225	52,78	323	50,08	569	50,83	776	55,38	,074	,061
Materieel geweld	225	16,18	322	13,35	569	14,97	775	17,34	,068	,061
Sociaal geweld	225	33,56	322	28,42	569	29,58	773	30,66	,136	,054
Licht lichamelijk geweld	225	40,98	322	35,53	569	36,06	773	39,46	,138	,054
Grof lichamelijk geweld	225	19,11	321	18,30	569	15,69	773	16,01	,070	,061
Seksueel geweld	225	13,04	321	6,54	569	8,37	770	8,88	,001	,095
<i>Vergroten van veiligheid is nodig</i>										
Vergroting veiligheid in school	223	11,21	321	8,29	569	10,51	769	9,39	,308	,002
Vergroting bij fietsenstalling	223	8,52	321	10,90	569	12,48	769	13,00	,286	,002
Vergroting op parkeerplaats	223	10,76	321	16,51	569	19,68	769	12,74	,001	,009
Vergroting in omgeving school	223	12,56	321	18,69	569	18,98	769	15,99	,116	,003
Vergroting veiligheid thuis	223	12,56	321	4,05	569	4,57	769	5,46	,000	,012
Vergroting veiligheid hoeft niet	223	62,33	321	62,62	569	59,58	769	61,77	,773	,001

* Groepering van leerlingen op basis van de postcode van de school(locatie) waar de leerling onderwijs volgt.

Tabel B2.13a – Veiligheid op school volgens leerlingen; vergelijking PO-scholen met PSO-scholen (in %)

	PO			PSO			p	eta
	n	M	SD	n	M	SD		
<i>Binnenschoolse regels</i>								
Regels opstellen i.s.m. internen	1336	76,07	24,53	145	75,67	25,35	0,850	0,005
Regels pro sociaal opstellen en handhaven	1632	76,79	28,67	176	72,44	32,19	0,059	0,044
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>								
Drugsbezit/gebruik	1684	,43	4,45	184	3,62	16,22	0,000	0,143
Drugsgebruik door respondent	1676	,30	5,46	182	3,30	17,90	0,000	0,116
Wapenbezit/gebruik	1696	3,65	13,92	183	6,01	18,99	0,036	0,048
Wapengebruik door respondent	1683	2,20	14,67	181	6,08	23,96	0,002	0,073
Alcoholbezit/gebruik	1691	3,01	12,54	185	5,23	16,57	0,027	0,051
Alcoholgebruik door respondent	1673	4,54	20,83	183	7,10	25,76	0,124	0,036
Spijbelen door anderen	890	21,01	40,76	110	31,82	46,79	0,010	0,081
Het zelf spijbelen	1622	3,33	17,95	170	15,88	36,66	0,000	0,117
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>								
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	754	11,94	32,44	106	36,79	48,45	0,000	0,229**
Schoolmaatregelen tegen drugs	984	8,94	28,55	130	20,00	40,15	0,000	0,117
Schoolmaatregelen tegen wapens	1011	14,14	34,87	135	25,93	43,99	0,000	0,105
Schoolmaatregelen tegen alcohol	975	10,26	30,35	129	21,71	41,38	0,000	0,115
<i>Gevoelens van veiligheid</i>								
Veiligvoelen in school	1705	94,63	14,93	195	88,31	22,67	0,000	0,120
Veilig bij de fietsenstalling	1705	90,79	28,92	195	82,56	38,04	0,000	0,083
Veilig op de parkeerplaats	1705	81,58	38,77	195	80,00	40,10	0,590	0,012
Veiligvoelen in omgeving school	1705	87,16	33,47	195	81,03	39,31	0,018	0,054
Veiligvoelen thuis	1705	98,36	12,71	195	92,82	25,88	0,000	0,114
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>								
Verbaal geweld	1701	51,98	37,26	192	60,03	39,22	0,005	0,065
Materieel geweld	1700	15,15	23,44	191	21,68	30,11	0,000	0,081
Sociaal geweld	1698	29,31	25,60	191	39,09	32,87	0,000	0,111
Licht lichamelijk geweld	1698	36,95	36,99	191	46,81	40,55	0,001	0,079
Grof lichamelijk geweld	1697	15,72	20,12	191	25,13	25,46	0,000	0,136
Seksueel geweld	1694	8,22	17,50	190	14,21	24,22	0,000	0,098
<i>Vergroten van veiligheid is nodig</i>								
Vergroting veiligheid in school	1693	9,20	20,51	189	14,71	24,70	0,001	0,079
Vergroting bij fietsenstalling	1693	12,05	32,56	189	11,11	31,51	0,706	0,009
Vergroting op parkeerplaats	1693	15,77	36,46	189	10,58	30,84	0,060	0,043
Vergroting in omgeving school	1693	16,89	37,48	189	17,46	38,06	0,844	0,005
Vergroting veiligheid thuis	1693	4,67	21,10	189	15,87	36,64	0,000	0,114
Vergroting veiligheid hoeft niet	1693	62,79	48,35	189	48,15	50,10	0,000	0,090

Tabel B2.13b –Veiligheid op school volgens leerlingen; vergelijking PO-leerlingen met PSO-leerlingen (in %)

	PO			PSO			p	eta
	n	M	SD	n	M	SD		
<i>Binnenschoolse regels</i>								
Regels opstellen i.s.m. internen	1353	76,03	24,66	128	76,09	24,14	0,997	0,001
Regels pro sociaal opstellen en handhaven	1651	76,71	28,74	157	72,82	32,04	0,110	0,038
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>								
Drugsbezit/gebruik	1705	,51	5,18	163	3,17	14,99	0,000	0,113
Drugsgebruik door respondent	1696	,35	5,94	162	3,09	17,35	0,000	0,100
Wapenbezit/gebruik	1715	3,70	14,21	164	5,69	17,16	0,093	0,039
Wapengebruik door respondent	1700	2,29	14,98	164	5,49	22,84	0,014	0,057
Alcoholbezit/gebruik	1710	3,03	12,69	166	5,22	15,77	0,038	0,048
Alcoholgebruik door respondent	1692	4,55	20,85	164	7,32	26,12	0,114	0,037
Spijbelen door anderen	904	21,57	41,15	96	28,13	45,20	0,142	0,046
Het zelf spijbelen	1642	3,65	18,77	150	14,00	34,81	0,000	0,138
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>								
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	770	12,21	32,76	90	38,89	49,02	0,000	0,229**
Schoolmaatregelen tegen drugs	1004	9,16	28,87	110	20,00	40,18	0,000	0,107
Schoolmaatregelen tegen wapens	1027	14,22	34,94	119	26,89	44,53	0,000	0,107
Schoolmaatregelen tegen alcohol	992	10,48	30,65	112	21,43	41,22	0,001	0,103
<i>Gevoelens van veiligheid</i>								
Veiligvoelen in school	1732	94,41	15,30	168	89,52	21,55	0,000	0,087
Veilig bij de fietsenstalling	1732	90,53	29,29	168	83,93	36,84	0,007	0,062
Veilig op de parkeerplaats	1732	81,35	38,96	168	82,14	38,41	0,801	0,006
Veiligvoelen in omgeving school	1732	87,12	33,50	168	80,36	39,85	0,014	0,056
Veiligvoelen thuis	1732	98,15	13,47	168	94,05	23,73	0,001	0,079
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>								
Verbaal geweld	1728	51,68	37,36	165	64,55	37,46	0,000	0,097
Materieel geweld	1727	15,02	23,39	164	24,15	30,97	0,000	0,106
Sociaal geweld	1725	29,31	25,78	164	40,65	32,15	0,000	0,120
Licht lichamelijk geweld	1725	37,01	37,15	164	47,80	39,48	0,000	0,081
Grof lichamelijk geweld	1724	15,88	20,24	164	25,00	25,53	0,000	0,123
Seksueel geweld	1721	8,17	17,51	163	15,71	24,82	0,000	0,115
<i>Vergroten van veiligheid is nodig</i>								
Vergroting veiligheid in school	1720	9,42	20,82	162	13,33	22,84	0,023	0,052
Vergroting bij fietsenstalling	1720	11,98	32,48	162	11,73	32,28	0,926	0,002
Vergroting op parkeerplaats	1720	15,76	36,44	162	9,88	29,93	0,047	0,046
Vergroting in omgeving school	1720	16,80	37,40	162	18,52	38,97	0,578	0,013
Vergroting veiligheid thuis	1720	4,83	21,44	162	16,05	36,82	0,000	0,135
Vergroting veiligheid hoeft niet	1720	62,50	48,43	162	48,77	50,14	0,001	0,079

Ouders

Tabel B2.14 – Achtergrondkenmerken van de ouders (n=359)

		n	%
Geslacht	Man	99	27,7
	Vrouw	259	72,3
Leeftijd	Jonger dan 26 jaar	3	0,8
	26 t/m 30 jaar	18	5,0
	31 t/m 40 jaar	177	49,3
	41 t/m 50 jaar	150	41,8
	Ouder dan 50 jaar	11	3,1
Aantal jaar in ouder- of medezeggenschapsraad	0 jaar	83	23,1
	1 jaar	61	17,0
	2 jaar	54	15,0
	3 jaar	43	12,0
	4 jaar	40	11,1
	5 jaar	26	7,2
	6 jaar of meer	50	13,9
Aantal kinderen op school	Geen	5	1,4
	Eén	150	42,0
	Twee	150	42,0
	Drie	42	11,8
	Vier	9	2,5
	Vijf	1	0,3

Tabel B2.15 – Veiligheid op school volgens ouders P(S)O (in %)

	n ouders	min	max	M	SD
<i>Gevoelens van veiligheid</i>					
In de groepen of klassen	350	0,00	100,00	98,86	10,64
Studie- of werklokalen	324	0,00	100,00	98,15	13,50
Gangen	343	0,00	100,00	93,88	24,01
Kantine. overblijfruimte	283	0,00	100,00	97,17	16,60
Toiletten	316	0,00	100,00	94,30	23,21
Hal. kluisjes	294	0,00	100,00	97,62	15,27
Schoolplein	340	0,00	100,00	85,29	35,47
Fietsenstalling	323	0,00	100,00	87,93	32,63
Parkeerplaats	320	0,00	100,00	50,63	50,07
Schoolomgeving	335	0,00	100,00	58,21	49,40
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>					
Spijbelen	301	0,00	100,00	1,00	9,95
Drugs	333	0,00	100,00	0,30	5,48
Alcohol	334	0,00	100,00	0,60	7,73
Wapens	334	0,00	100,00	0,60	7,73
Pesten	252	0,00	100,00	32,14	46,80
Verbaal geweld	278	0,00	100,00	18,71	39,07
Materieel geweld	301	0,00	100,00	4,65	21,09
Sociaal geweld	284	0,00	100,00	8,80	28,38
Licht lichamelijk geweld	288	0,00	100,00	15,28	36,04
Grof lichamelijk geweld	310	0,00	100,00	1,29	11,30
Seksueel geweld	311	0,00	100,00	0,32	5,67
<i>Vergroting veiligheid is nodig</i>					
In de groepen of klassen	334	0,00	100,00	5,39	22,61
Studie- of werklokalen	317	0,00	100,00	4,42	20,58
Op de gangen	326	0,00	100,00	12,88	33,55
Kantine. overblijfruimte	293	0,00	100,00	6,48	24,67
Toiletten	309	0,00	100,00	7,77	26,81
Hal. kluisjes	307	0,00	100,00	5,21	22,26
Schoolplein	323	0,00	100,00	31,58	46,56
Fietsenstalling	317	0,00	100,00	21,14	40,89
Parkeerplaats	318	0,00	100,00	59,12	49,24
Schoolomgeving	325	0,00	100,00	55,38	49,79

Tabel B2.16 – Schalen sociale veiligheid ouders

Schalen	n	min	max	M	SD
<i>Ongewenst sociaal gedrag in school</i>					
Relatief ernstig	337	0,00	100,00	1,34	10,94
Relatief minder ernstig	330	0,00	100,00	18,13	31,92
<i>Vergroting van veiligheid</i>					
In school	344	0,00	100,0	14,05	23,66
Schoolomgeving	338	0,00	100,0	57,99	43,35

Bijlage B3: V(S)O, resultaten schaalconstructie

Tabel B3.1 – Leiding V(S)O

Schaal en items	n	Cron- bach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Aandacht voor leerlingbetrokkenheid</i>	444	,64		
Verbondenheid van leerlingen met de locatie			,35	,63
Leerling-vriendelijke aanblik in de ruimtes op school			,47	,55
Activiteiten organiseren voor de vergroting algemene betrokkenheid			,44	,56
Waken over de veiligheid van de leerlingen en hun bezittingen?			,47	,55
<i>Aandacht voor docentkwaliteiten</i>	445	,82		
Docenten tonen in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen			,64	,79
Docenten bevorderen onderling respect tussen leerlingen			,63	,79
Docenten geven blijk van positieve verwachtingen van de leerlingen			,59	,80
Docenten bevorderen een goede werkhouding van de leerlingen			,68	,77
Docenten creëren in de onderwijsleersituatie ordelijke werkomstandigheden			,57	,80
<i>Instructie en inzicht in leerlingvorderingen</i>	441	,84		
Er is een adequaat systeem om de vorderingen van de leerlingen te volgen			,47	,83
Er wordt gebruik gemaakt van relevante informatie over de leerlingen			,55	,82
Er wordt externe hulp ingeschakeld, als de eigen mogelijkheid ontoereikend is			,59	,82
Alle leerlingen krijgen training in studievaardigheden			,63	,81
Alle leerlingen krijgen studiebegeleiding			,64	,81
Er is een adequate hulpstructuur om leerlingen met problemen te begeleiden			,58	,82
De effectiviteit van de hulp wordt structureel nagegaan			,53	,83
Docenten en begeleiders werken samen bij het signaleren van leerproblemen			,61	,82
<i>Interne personen betrokken bij opstellen regels</i>	441	,71		
Worden betrokken bij het opstellen van regels:				
Leerlingen			,50	,65
Docenten			,53	,65
Onderwijs ondersteunend personeel			,46	,66
Het management			,38	,69
Ouders			,51	,65
Medezeggenschapsraad			,33	,70
Vertrouwenspersoon			,29	,71
<i>Externe personen betrokken bij opstellen regels</i>	441	,59		
Worden betrokken bij het opstellen van de regels:				
Schoolmaatschappelijk werk			,45	,47
De jeugdwerker / jeugdzorg			,47	,47
De politie			,46	,48
Justitie			,18	,61
Informatie uit monitor veiligheid			,23	,59

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Aandacht voor regels en omgang met incidenten</i>				
Leerlingen worden aan het begin van elk schooljaar betrokken bij het opstellen van school- of gedragsregels	432	,81	,48	,79
Er wordt gezorgd dat slachtoffers van incidenten naast onmiddellijke hulp ook nazorg op de langere termijn krijgen			,46	,79
Men organiseert bijeenkomsten waar daders en slachtoffers onder begeleiding naar oplossingen zoeken			,35	,81
Leerlingen worden vanaf het begin van elk schooljaar betrokken bij het controleren of nakomen van school- of gedragsregels			,54	,79
Lessen in sociale vaardigheden worden voor alle leerlingen verzorgd			,54	,79
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van de betrokken klassen doorgesproken door de mentoren			,39	,80
Na een incident worden de school- of gedragsregels opnieuw met de leerlingen van alle klassen doorgesproken door de mentoren			,41	,80
Leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			,58	,78
Ouders van leerlingen die bij een incident zijn betrokken, worden door de mentor direct opgeroepen voor een gesprek			,60	,78
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken mede een plan voor verbetering opstellen			,46	,79
Men laat leerlingen die incidenten veroorzaken de uitvoering van een plan voor verbetering mede controleren			,39	,80
<i>Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie</i>				
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeven	432	,81	,65	,77
Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven			,64	,77
Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen			,58	,78
Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid			,58	,78
Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten			,54	,79
Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is			,57	,78
Er is een draaiboek voor het afhandelen van verschillende typen incidenten			,38	,81
Na incidenten wordt de surveillance binnen, buiten het gebouw tijdelijk opgevoerd			,30	,82
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>				
Er is een adoptieagent of wijkagent, die jaarlijks voorlichting geeft en ingeschakeld wordt bij incidenten	432	,70	,26	,72
Ei is vastgesteld welke incidenten aan de politie worden gemeld			,47	,66
Ervaringen worden uitgewisseld scholen in de buurt uit over leerlingen die de veiligheid bedreigen			,47	,65
Leerlingen kunnen die incidenten veroorzaken worden verwezen naar een time-out voorziening (op een andere school)			,33	,69
Er zijn afspraken met andere locaties / scholen over de aanpak van leerlingen die incidenten veroorzaken			,55	,62
Er zijn afspraken met de politie over het informeren van de school als leerlingen met politie of justitie in aanraking komen			,55	,62

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Maatregelen veiligheidsbeleid</i>	432	,77		
Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn			,36	,76
Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft			,49	,74
Er zijn afspraken over 'veilig gebruik' van internet en email binnen de school			,45	,75
Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen			,36	,76
School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten			,38	,76
Er is (jaarlijkse) aandacht in alle groepen / klassen aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen			,50	,74
Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid			,52	,74
Er is vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten			,53	,74
Men weet in welke gevallen er bij de politie aangifte gedaan kan worden			,52	,74
<i>Preventief beleid ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken</i>	441	,95		
Er is beleid ter vergroting van onderling respect ten aanzien van:				
Man zijn			,88	,94
Biseksueel zijn			,79	,95
Vrouw zijn			,88	,94
Niet-gelovig zijn			,80	,95
Geloof			,77	,95
Gehandicapt zijn			,68	,95
Huidskleur			,80	,95
Land van herkomst			,80	,95
Uiterlijk			,76	,95
Homoseksueel/lesbisch zijn			,79	,95
<i>Preventief beleid ten aanzien van gedrag</i>	441	,76		
Er is beleid ter vergroting van onderling respect ten aanzien van:				
Gedrag van anderen			,66	,65
Goed gedrag			,45	,76
Accepteren van straf			,51	,73
Corrigerend gedrag			,63	,66
<i>Preventief beleid t.a.v. belonen van gewenst gedrag</i>	441	,83		
Er is beleid voor het belonen van goed gedrag van:				
Ouders			,64	,83
Personeel			,78	,69
Leerlingen			,68	,79
<i>Preventief beleid t.a.v. respect voor hoge of lage schoolprestaties</i>	441	,86		
Er is beleid is ter vergroting van respect voor:				
Hoge schoolprestaties			,75	
Lage prestaties			,75	

Tabel B3.2 – Docenten / OOP V(S)O

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen</i>	3088	,88		
Bij het lesaanbod wordt rekening gehouden met:				
Het leerniveau van leerlingen			,65	,88
Het taalniveau van leerlingen			,73	,86
Het leertempo van leerlingen			,83	,82
Het leervragen van leerlingen			,78	,84
<i>Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels</i>	1061	,75		
Worden betrokken bij het opstellen van de regels:				
Leerlingen			,50	,71
Docenten			,40	,74
Onderwijs ondersteunend personeel			,51	,70
Management			,17	,76
Ouders			,63	,68
Medezeggenschapsraad			,52	,70
Vertrouwenspersoon			,52	,71
<i>Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels</i>	597	,85		
Worden betrokken bij het opstellen van de regels:				
Schoolmaatschappelijk werk			,66	,81
Jeugdwerker / Jeugdzorg			,74	,80
Politie			,62	,82
Justitie			,72	,80
Informatie uit monitor veiligheid			,60	,84
<i>Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels</i>	3315	,71		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			,51	,65
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			,58	,59
Docenten steunen positief gedrag en grijpen direct in wanneer dat nodig is			,48	,66
Docenten en leerlingen geven aandacht aan gedragsregels wanneer dat nodig is			,45	,67
<i>Gevoelens van veiligheid in school</i>	3954	,96		
Het personeel voelt zich veilig in/op:				
De klas			,81	,95
Studie of werklokalen			,84	,95
De gangen			,89	,95
De kantine			,87	,95
De toiletten			,80	,95
De hal/kluisjes			,90	,95
Het schoolplein			,86	,95
<i>Verbaal geweld</i>	5038	,86		
Het personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Uitschelden			,55	,86
Expres storen			,73	,80
Extra luid zijn			,77	,79
Opzettelijk lawaai maken			,77	,79

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Materieel geweld</i>	5035	,85		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Krassen of beschadigen			,67	,82
Bespuiten of besmeuren			,64	,82
Verstoppen of wegmaken			,65	,82
Vernielen			,72	,80
Stelen			,62	,83
<i>Sociaal geweld</i>	5025	,87		
Het personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Negeren			,64	,85
Uitsluiten			,68	,84
Bedreigen			,70	,84
Intimideren			,71	,83
Chanteren			,58	,86
Verkeerde geruchten verspreiden			,66	,84
<i>Licht lichamelijk geweld</i>	5011	,93		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Expres aanstoten of pijn doen			,78	,90
Opzettelijk duwen of schoppen			,81	,90
Opzettelijk laten struikelen			,77	,90
Opzettelijk stompen			,83	,89
Slaan			,76	,91
<i>Grof lichamelijk geweld</i>	5007	,54		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Vechten			,41	,50
In elkaar slaan / aftuigen			,51	,28
Bedreigen met wapen			,37	,49
Gebruik van wapen			,32	,54
<i>Seksueel geweld</i>	5000	,65		
Personeel is getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Seksuele opmerkingen			,62	,47
Seksuele gebaren			,67	,42
Betasten			,44	,58
Aanranding			,26	,66
Verkrachting			,17	,68
<i>De sociale veiligheid dient in/op de locatie te worden verbeterd</i>	4992	,78		
Personeel vindt dat de veiligheid moet worden vergroot in/op:				
De klas			,34	,78
Studie of werklokalen			,36	,78
De gangen			,63	,72
De kantine			,62	,72
De toiletten			,49	,75
De hal/kluisjes			,57	,74
Het schoolplein			,52	,75

Tabel B3.3 – Leerlingen V(S)O

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Regels opstellen i.s.m. internen</i>	3612	,74		
Worden betrokken bij het opstellen van regels:				
Leerlingen			,40	,73
Docenten			,30	,74
Onderwijs ondersteunend personeel			,42	,72
Management			,37	,729
Ouders			,59	,68
Medezeggenschapsraad			,52	,70
Vertrouwenspersoon			,60	,67
<i>Regels prosociaal opstellen en handhaven</i>	24876	,70		
Bij het begin van elk schooljaar maken de leerlingen samen gedragsregels			,45	,66
Leerlingen zelf controleren het opvolgen van de gedragsregels			,49	,64
Docenten steunen positief gedrag en grijpen direct in wanneer dat nodig is			,49	,63
Docenten en leerlingen geven aandacht aan gedragsregels wanneer dat nodig is			,51	,62
<i>Drugsbezit/verkoop/</i>	34502	,72		
Andere leerlingen in de klas hadden drugs in bezit			,59	,60
De leerling heeft zelf drugs mee naar school genomen			,32	,76
Op of rond school werd drugs verkocht			,58	,61
Leerlingen van school gebruikten drugs			,62	,59
<i>Drugsbezit/verkoop/gebruik</i>	11430	,80		
Andere leerlingen in de klas hadden drugs in bezit			,68	,72
De leerling heeft zelf drugs mee naar school genomen			,48	,79
Op of rond school werd drugs verkocht			,64	,73
Leerlingen van school gebruikten drugs			,68	,73
Drugsgebruik van respondent*			,51	,78
<i>Wapenbezit/verkoop</i>	38671	,75		
Leerlingen in de klas hadden wapens in hun bezit			,56	,70
Leerling heeft zelf wapen meegenomen naar school			,56	,70
Op of rond school werden wapens verkocht			,62	,67
Leerlingen van school gebruikten wapens			,54	,70
<i>Wapenbezit/verkoop/gebruik</i>	15636	,83		
Leerlingen in de klas hadden wapens in hun bezit			,62	,82
Leerling heeft zelf wapen meegenomen naar school			,66	,79
Op of rond school werden wapens verkocht			,70	,78
Leerlingen van school gebruikten wapens			,64	,79
Wapengebruik door respondent*			,63	,80
<i>Alcoholbezit/verkoop*</i>	13769	,71		
Andere leerlingen in de klas hadden alcohol in bezit			,63	,55
De respondent heeft zelf alcohol mee naar school genomen			,37	,72
Op of rond school werd alcohol verkocht			,46	,67
Leerlingen van school gebruikten alcohol			,59	,59

Schaal en items	n	Cronbach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Alcoholbezit/verkoop/gebruik*</i>	13635	,75		
Andere leerlingen in de klas hadden alcohol in bezit			,63	,66
De respondent heeft zelf alcohol mee naar school genomen			,43	,74
Op of rond school werd alcohol verkocht			,43	,73
Leerlingen van school gebruikten alcohol			,63	,66
Alcoholgebruik door respondent			,50	,71
<i>Veiligvoelen in school</i>	22942	,88		
Leerlingen voelen zich veilig in/op:				
De klas			,63	,87
Studie- of werklokalen			,73	,86
De gangen			,67	,87
De kantine			,74	,86
De toiletten			,58	,88
De hal/kluisjes			,73	,86
Het schoolplein			,67	,87
<i>Verbaal geweld</i>	57646	,89		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Uitschelden			,63	,90
Expres storen			,78	,85
Extra luid zijn			,81	,83
Lawaai maken			,80	,84
<i>Materieel geweld</i>	57574	,86		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader van:				
Krassen of beschadigen			,69	,82
Bespuiten of besmeuren			,68	,83
Verstoppen of wegmaken			,64	,84
Vernielen			,74	,81
Stelen			,63	,84
<i>Sociaal geweld</i>	57506	,85		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Negeren			,58	,84
Uitsluiten			,69	,81
Bedreigen			,63	,82
Intimideren			,66	,82
Chanteren			,64	,82
Verkeerde geruchten verspreiden			,64	,82
<i>Licht lichamelijk geweld</i>	57452	,92		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Expres aanstoten of pijn doen			,78	,90
Opzettelijk duwen of schoppen			,83	,89
Opzettelijk laten struikelen			,77	,90
Opzettelijk stompen			,80	,89
Slaan			,74	,91
<i>Grof lichamelijk geweld</i>	57393	,74		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Vechten			,53	,76
In elkaar slaan / aftuigen			,68	,58
Bedreigen met wapen			,60	,68
Gebruik van wapen			,57	,70

Schaal en items	n	Cron- bach's α	Correlatie item - rest totaal	α zonder item
<i>Seksueel geweld</i>	57342	,78		
Leerlingen zijn getuige, slachtoffer of dader geweest van:				
Seksuele opmerkingen			,66	,73
Seksuele gebaren			,73	,68
Betasten			,63	,73
Aanranding			,54	,77
Verkrachting			,47	,79
<i>Vergroting veiligheid in school</i>	57274	,84		
Leerlingen vinden dat de veiligheid moet worden vergroot in/op:				
De klas			,56	,82
Studielokalen			,60	,82
De gangen			,65	,80
De kantine			,65	,80
De toiletten			,54	,82
De hal/kluisjes			,63	,81
Het schoolplein			,57	,82

* Gegevens slechts gebaseerd op de landelijke meting 2010.

Bijlage B4: V(S)O, bepaling correctie meettijdstip

Tabel B4.1 – Projecten sociale veiligheidsmonitor en aantallen leerlingen (2006-2010)

Projecten	n	%
1 Eerste landelijke meting V(S)O 2006	80.790	34,0
2 Regio Zuid Oost 2007	15.270	6,4
3 Tweede landelijke meting V(S)O 2008	79.471	33,4
4 Panel 2008	1.970	,8
5 Regio Zuid Oost 2009	18.977	8,0
6 Regio Stedelijk 2010	4.213	1,8
7 Eerste landelijke meting P(S)O 2010	1.917	,8
8 Derde landelijke meting V(S)O 2010	35.179	14,8
Totaal	237.787	100,0

Tabel B4.2 – Meetmaanden en aantallen leerlingen

	n leerlingen	%
0 (september)	3.960	1,7
1 (oktober)	25.144	10,6
2 (november)	25.553	10,7
3 (december)	1.416	,6
4 (januari)	65.056	27,4
5 (februari)	90.780	38,2
6 (maart)	7.181	3,0
7 (april)	2.877	1,2
8 (mei)	7.275	3,1
9 (juni)	8.545	3,6
Totaal	237.787	100,0

Tabel B4.3 – Projecten (2006-2010), meetmaand en n leerlingen per meetmaand

Project	Meetmaanden: 0=sept., 1=okt., 2=nov., 3=dec., 4=jan., 5=feb. enzovoorts										totaal
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1 Landelijk 2006	0	0	0	0	36109	44681	0	0	0	0	80.790
2 Zuid Oost 2007	0	0	0	0	0	0	0	470	6684	8116	15.270
3 Landelijk 2008	0	0	0	0	28947	45417	4476	0	411	220	79.471
4 Panel 2008	0	0	0	0	0	0	0	1581	180	209	1.970
5 Zuid Oost 2009	0	0	17561	1416	0	0	0	0	0	0	18.977
6 Regio Stedelijk 2010	0	0	0	0	0	682	2705	826	0	0	4.213
7 Landelijk PO 2010	229	1158	530	0	0	0	0	0	0	0	1.917
8 Landelijke VO 2010	3731	23986	7462	0	0	0	0	0	0	0	35.179
Totaal	3.960	25.144	25.553	1.416	65.056	90.780	7.181	2.877	7.275	8.545	237.787

Tabel B4.4 – Aantal leerlingen per periode van twee maanden

	n leerlingen	%
1 januari/februari	155.836	65,5
2 maart/april	10.058	4,2
3 mei/juni	15.820	6,7
5 september/oktober	29.104	12,2
6 november/december	26.969	11,3
Totaal	237.787	100,0

Tabel B4.5 – Kerngegevens leerlingen in % (alle projecten en jaren; 2010 ongecorrigeerd)

Kernvariabele	n	Min	Max	M	SD
aanwezigheid gedragsregels	197.286	0	100	96,56	18,22
in schoolgids	143.752	0	100	86,65	34,01
in gang/hal	136.615	0	100	43,96	49,64
in klaslokaal	146.649	0	100	49,73	50,00
op internet	120.064	0	100	64,91	47,73
op ouderavond	93.739	0	100	73,29	44,25
schaal opstellen i.s.m. internen	169.211	0	100	76,01	26,75
schaal pro sociaal opstellen en handhaven	187.392	0	100	59,72	34,22
schaal drugsbezit/verkoop	231.935	0	100	20,97	28,99
drugsgebruik door respondent	35.567	0	100	3,92	19,40
schaal wapenbezit/verkoop	229.124	0	100	7,69	20,47
wapengebruik door respondent	35.507	0	100	2,18	14,59
schaal alcoholbezit/verkoop	35.963	0	100	20,09	28,29
alcoholgebruik door respondent	35.571	0	100	18,38	38,73
spijbelen door anderen	192.972	0	100	66,28	47,27
het zelf spijbelen	231.178	0	100	21,68	41,20
schoolmaatregelen tegen spijbelen	176.618	0	100	50,30	50,00
schoolmaatregelen tegen drugs	158.576	0	100	29,09	45,42
schoolmaatregelen tegen wapens	157.836	0	100	23,35	42,31
schoolmaatregelen tegen alcohol	17.404	0	100	26,01	43,87
schaal veiligvoelen in school	234.964	0	100	93,68	19,73
veilig bij de fietsenstalling	36.884	0	100	93,24	25,11
veilig op de parkeerplaats	36.884	0	100	92,17	26,87
veiligvoelen in omgeving school	234.954	0	100	90,38	29,49
veiligvoelen thuis	234.962	0	100	96,99	17,08
schaal verbaal geweld	170.978	0	100	59,66	41,62
schaal materieel geweld	170.417	0	100	21,38	31,52
schaal sociaal geweld	169.897	0	100	29,99	32,40
schaal licht lichamelijk geweld	169.727	0	100	39,16	40,95
schaal grof lichamelijk geweld	169.708	0	100	15,55	24,99
schaal seksueel geweld	168.971	0	100	15,90	25,01
schaal vergroting veiligheid in school	230.319	0	100	11,30	22,20
vergroting bij fietsenstalling	36.547	0	100	11,76	32,21
vergroting op parkeerplaats	36.547	0	100	7,79	26,81
vergroting in omgeving school	230.319	0	100	20,79	40,580
vergroting veiligheid thuis	230.319	0	100	2,65	16,06
vergroting veiligheid hoeft niet	230.319	0	100	62,45	48,43

Tabel B4.6 – Kerngegevens leerlingen 2006, 2008 en 2010 (ongecorrigeerd %)

Kernvariabele	1 Eerste landelijke meting 2006	3 Tweede landelijke meting 2008	School- en kalenderjaar 2010		
			5 Zuid Oost 2009	6 Stedelijk 2010	8 Derde landelijk
aanwezigheid gedragsregels	97,3	95,9	97,0	96,0	95,9
in schoolgids	87,4	85,9	88,9	83,3	83,2
in gang/hal	41,9	43,0	49,0	51,2	50,2
in klaslokaal	49,3	48,1	45,4	55,0	58,0
op internet	57,7	62,6	80,0	68,5	72,2
op ouderavond	72,2	71,9	76,9	80,5	78,0
schaal opstellen i.s.m. internen	75,7	75,2	78,0	76,2	76,8
schaal pro sociaal opstellen en handhaven	59,3	60,4	60,8	57,6	59,2
schaal drugsbezit/verkoop	23,0	22,2	19,3	22,0	13,8
drugsgebruik door respondent	,	,	,	,	4,1
schaal wapenbezit/verkoop	8,9	8,2	4,8	5,4	5,3
wapengebruik door respondent	,	,	,	,	2,2
schaal alcoholbezit/verkoop	,	,	,	,	21,1
alcoholgebruik door respondent	,	,	,	,	19,1
spijbelen door anderen	78,5	62,1	47,4	64,5	59,6
het zelf spijbelen	27,4	21,4	11,5	20,2	13,3
schoolmaatregelen tegen spijbelen	60,2	46,5	41,4	47,9	50,7
schoolmaatregelen tegen drugs	42,2	25,2	24,2	26,7	22,6
schoolmaatregelen tegen wapens	29,8	23,2	18,7	26,8	15,6
schoolmaatregelen tegen alcohol	,	,	,	,	27,0
schaal veiligvoelen in school	93,0	93,3	95,5	93,0	94,9
veilig bij de fietsenstalling	,	,	,	,	93,4
veilig op de parkeerplaats	,	,	,	,	92,8
veiligvoelen in omgeving school	90,5	89,2	91,0	86,9	92,1
veiligvoelen thuis	95,9	97,3	98,5	97,7	98,3
schaal verbaal geweld	65,2	68,6	62,0	70,6	63,1
schaal materieel geweld	25,9	25,8	20,4	28,9	21,3
schaal sociaal geweld	30,3	36,8	32,1	39,2	32,4
schaal licht lichamelijk geweld	45,4	46,6	40,0	47,5	41,3
schaal grof lichamelijk geweld	19,3	19,0	14,3	19,2	15,1
schaal seksueel geweld	14,9	19,4	15,8	21,6	16,8
schaal vergroting veiligheid in school	12,2	13,3	7,4	10,2	7,2
vergroting bij fietsenstalling	,	,	,	,	11,7
vergroting op parkeerplaats	,	,	,	,	7,4
vergroting in omgeving school	23,4	23,2	16,1	19,7	12,0
vergroting veiligheid thuis	2,4	3,5	1,7	2,6	2,1
vergroting veiligheid hoeft niet	58,6	59,5	72,3	65,4	72,6

Tabel B4.7 – Leerlingen: samenhang kernvariabelen-meetmaand (2006-2010)

Kernvariabele	Projecten 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8			Projecten 1, 3, 5, 6, 8			Projecten 5, 6, 8		
	n	r	p	n	r	p	n	r	p
aanwezigheid gedragsregels	195.320	,008	,000	180.762	,005	,027	48.922	,004	,351
in schoolgids	143.541	,037	,000	132.070	,018	,000	35.269	,008	,127
in gang/hal	136.426	-,07	,000	126.447	-,07	,000	34.406	,007	,194
in klaslokaal	146.443	-,06	,000	135.461	-,06	,000	37.275	-,05	,000
op internet	119.886	-,06	,000	110.724	-,11	,000	32.692	,00	,430
op ouderavond	93.589	-,05	,000	86.680	-,05	,000	24.284	,008	,187
schaal opstellen i.s.m. internen	167.476	-,01	,000	155.369	-,03	,000	41.391	,00	,526
schaal prosociaal opstellen en handhaven	185.331	-,02	,000	172.248	-,01	,000	53.149	-,01	,063
schaal drugsbezit/verkoop	229.562	,100	,000	213.077	,113	,000	57.134	,085	,000
drugsgebruik door respondent	33.709	,00	,648	33.709	,00	,648	33.709	,00	,648
schaal wapenbezit/verkoop	226.747	,056	,000	210.650	,065	,000	56.934	,00	,399
wapengebruik door respondent	33.643	,00	,877	33.643	,00	,877	33.643	,00	,877
schaal alcoholbezit/verkoop	34.095	,014	,010	34.095	,014	,010	34.095	,014	,010
alcoholgebruik door respondent	33.715	,008	,152	33.715	,008	,152	33.715	,008	,152
spijbelen door anderen	191.528	,149	,000	178.612	,126	,000	44.781	,026	,000
het zelf spijbelen	228.883	,112	,000	212.387	,121	,000	56.650	,046	,000
schoolmaatregelen tegen spijbelen	175.354	,040	,000	164.739	,032	,000	41.266	-,02	,000
schoolmaatregelen tegen drugs	157.071	,067	,000	148.781	,046	,000	37.216	,022	,000
schoolmaatregelen tegen wapens	156.298	,061	,000	148.516	,069	,000	38.712	,077	,000
schoolmaatregelen tegen alcohol	16.300	,027	,001	16.300	,027	,001	16.300	,027	,001
schaal veiligvoelen in school	232.526	-,02	,000	215.649	-,04	,000	57.924	-,02	,000
veilig bij de fietsstalling	34.984	,010	,067	34.984	,010	,067	34.984	,010	,067
veilig op de parkeerplaats	34.984	,010	,059	34.984	,010	,059	34.984	,010	,059
veiligvoelen in omgeving school	232.516	-,01	,000	215.640	-,03	,000	57.924	-,04	,000
veiligvoelen thuis	232.524	-,03	,000	215.647	-,04	,000	57.924	-,01	,013
schaal verbaal geweld	169.085	,060	,000	162.074	,065	,000	57.646	,044	,000
schaal materieel geweld	168.526	,077	,000	161.589	,077	,000	57.574	,059	,000
schaal sociaal geweld	168.008	,048	,000	161.121	,055	,000	57.506	,056	,000
schaal licht lichamenlijk geweld	167.838	,059	,000	160.949	,063	,000	57.452	,035	,000
schaal grof lichamenlijk geweld	167.820	,074	,000	160.886	,075	,000	57.393	,038	,000
schaal seksueel geweld	167.087	,037	,000	160.260	,044	,000	57.342	,047	,000
schaal vergroting veiligheid in school	227.944	,070	,000	211.474	,094	,000	57.269	,033	,000
vergroting bij fietsstalling	34.665	-,01	,199	34.665	-,01	,199	34.665	-,01	,199
vergroting op parkeerplaats	34.665	-,01	,106	34.665	-,01	,106	34.665	-,01	,106
vergroting in omgeving school	227.944	,079	,000	211.474	,100	,000	57.269	,055	,000
vergroting veiligheid thuis	227.944	,008	,000	211.474	,021	,000	57.269	,004	,305
vergroting veiligheid hoeft niet	227.944	-,09	,000	211.474	-,11	,000	57.269	-,03	,000

Tabel B4.8 – Samenhangen kernvariabelen met meettijdstip ($r \geq .10$)

Kernvariabele	r	p	n
schaal drugsbezit/verkoop	,113	,000	213077
spijbelen door anderen	,126	,000	178612
het zelf spijbelen	,121	,000	212387
vergroting veiligheid omgeving school	,100	,000	211474

Tabel B4.9 – Kernvariabelen voorbeelden (landelijke %; 2006, 2008, 2010 ongecorrigeerd)

Kernvariabele	2006		2008		2010			landelijke percentages		
	landelijke meting	landelijke meting	Zuid-Oost	Noordwest grote stad	Landelijk	2006	2008	2010		
schaal drugsbezit/verkoop	23,0	22,2	19,3	22,0	13,8	23,0	22,2	16,2		
spijbelen door anderen	78,5	62,1	47,4	64,5	59,6	78,5	62,1	55,0		
het zelf spijbelen	27,4	21,4	11,5	20,2	13,3	27,4	21,4	13,2		
vergr. veiligh. omgev.school	23,4	23,2	16,1	19,7	12,0	23,4	23,2	13,9		

Tabel B4.10 – Leerlingen: toetsing vier kernvariabelen landelijke % (2006, 2008; 2010 ongecorrigeerd)

Kernvariabele	2006	2008	2010	eta	p	n	sig
schaal drugsbezit/verkoop	23,0	22,2	16,2	,10	,000	213.427	
spijbelen door anderen	78,5	62,1	55,0	,19	,000	178.926	*
het zelf spijbelen	27,4	21,4	13,2	,14	,000	212.724	
vergr. veiligheid omgeving school	23,4	23,2	13,9	,10	,000	211.805	

Tabel B4.11 – Kernvariabelen voorbeelden (landelijke %; 2006, 2008, 2010 gecorrigeerd)

Kernvariabele	2006		2008		2010			landelijke percentages		
	landelijke meting	landelijke meting	Zuid-Oost	Grote stad	Landelijk	2006	2008	2010		
schaal drugsbezit/verkoop	23,0	22,2	20,4	18,6	18,1	23,0	22,2	18,9		
spijbelen door anderen	78,5	62,1	52,8	55,6	56,9	78,5	62,1	55,0		
het zelf spijbelen	27,4	21,4	13,8	14,3	14,3	27,4	21,4	14,1		
vergr. veiligh. omgev.school	23,4	23,2	23,9	23,3	21,6	23,4	23,2	22,5		

Tabel B4.12 – Leerlingen: toetsing vier kernvariabelen landelijke % (2006, 2008; 2010 gecorrigeerd)

Kernvariabele	2006	2008	2010	eta	p	n	sig
schaal drugsbezit/verkoop	23,0	22,2	18,9	,06	,000	212.746	
spijbelen door anderen	78,5	62,1	55,0	,19	,000	178.245	*
het zelf spijbelen	27,4	21,4	14,1	,13	,000	212.043	
vergr. veiligheid omgeving school	23,4	23,2	22,5	,01	,000	211.130	

Tabel B4.13 – Schoolleiding V(S)O landelijke meting 2010: vergelijking gecorrigeerde en ongecorrigeerde benchmarks

	N	ongecorrigeerd		gecorrigeerd		verschil	T	p
		M	SD	M	SD			
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>								
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	272	74,10	11,66	67,21	11,68	-6,89	-118,631	,000
Aandacht voor docentkwaliteiten	273	75,55	9,99	70,78	10,00	-4,77	-120,020	,000
Instructie en inzicht in leerlingvorderingen	270	77,58	11,67	75,67	11,68	-1,92	-44,134	,000
Taalbeleid op maat	269	53,44	26,36	54,35	26,47	0,91	9,729	,000
<i>Binnenschoolse regels</i>								
Interne personen betrokken bij opstellen regels	269	60,49	26,33	57,93	26,34	-2,56	-197,563	,000
Externe personen betrokken bij opstellen regels	269	9,00	17,04	19,47	17,14	10,47	118,938	,000
Aandacht voor regels en omgang met incidenten	260	49,41	15,75	45,27	15,75	-4,14	-40,781	,000
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie	267	60,11	17,96	62,29	18,00	2,17	29,704	,000
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>								
Er zijn procedures voor samenwerking met externe instellingen	260	59,76	19,02	66,69	19,01	6,93	1192,191	,000
<i>Afzonderlijke beleidsmaatregelen</i>								
Onze locatie heeft school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn	260	86,25	16,90	80,44	16,86	-5,81	-130,894	,000
Onze locatie heeft een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft	260	62,60	30,24	47,78	30,22	-14,81	-338,572	,000
Onze locatie heeft afspraken over 'veilig gebruik' van internet en e-mail binnen de school	260	70,58	27,87	54,25	27,86	-16,33	-1772,890	,000
Onze locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	260	44,52	33,48	42,82	33,51	-1,70	-8,186	,000
Onze locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	260	6,15	19,04	-0,04	19,07	-6,19	-125,583	,000
Onze locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	260	58,65	43,85	28,84	43,82	-29,81	-285,028	,000
Onze locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	260	20,38	33,57	18,66	33,49	-1,72	-29,512	,000
Onze locatie zorgt voor surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	260	77,79	24,15	72,28	24,11	-5,51	-221,474	,000
Onze locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of 'mediator' voor andere leerlingen	260	18,17	28,96	26,28	28,89	8,11	202,144	,000
Onze locatie zorgt dat school- of gedragsregels zichtbaar aanwezig zijn in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten	260	42,50	33,98	36,81	33,99	-5,69	-199,486	,000
Onze locatie besteedt jaarlijks in alle groepen / klassen aandacht aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen	260	52,02	28,87	58,46	28,87	6,44	100,086	,000
Onze locatie schoolt onderwijsgevend en ondersteunend personeel op het terrein van de sociale veiligheid	260	47,98	26,69	46,43	26,59	-1,55	-12,137	,000
Onze locatie heeft vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten	260	72,21	24,15	72,65	24,11	0,44	4,843	,000
<i>Preventief beleid</i>								
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	269	45,46	24,98	47,14	24,97	1,67	178,039	,000
Ten aanzien van (goed) gedrag	269	52,32	20,27	48,69	20,27	-3,63	-44,423	,000
Ten aanzien van belonen van gewenst gedrag	269	70,66	16,29	69,09	16,24	-1,57	-23,651	,000
Ten aanzien van respect voor hoge of lage schoolprestaties	269	56,64	21,09	49,32	21,09	-7,33	-104,953	,000
<i>Aard en omvang van incidenten</i>								

	N	ongecorrigeerd		gecorrigeerd		verschil	T	p
		M	SD	M	SD			
Gericht tegen homoseksuel personeel	239	0,03	0,20	0,03	0,20	.	.	.
Gericht tegen homoseksuel leerlingen	239	0,15	0,91	0,15	0,91	.	.	.
Autochtone versus allochtone leerlingen	238	0,65	1,57	0,65	1,57	.	.	.
Allochtone versus allochtone leerlingen	237	0,29	0,95	0,29	0,95	.	.	.
Autochtone versus autochtone leerlingen	237	0,68	1,74	0,68	1,74	.	.	.
Wegens wapenbezit van leerlingen	237	0,09	0,36	,09	,363	.	.	.
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	239	0,49	1,33	,49	1,328	.	.	.
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	239	0,40	1,35	,40	1,353	.	.	.
Wegens spijbelen van leerlingen	235	4,69	10,14	4,69	10,135	.	.	.
Aantal leerlingen dat vorig jaar heeft gespijbeld	204	29,82	40,19	29,82	40,195	.	.	.
Incidenten met leerlingen van andere school	233	28,76	45,36	62,60	45,46	33,85	299,167	,000
Incidenten met loverboyproblematieken	213	14,55	35,35	30,24	35,18	15,69	105,942	,000
Incidenten met religieus extremisme	237	0,42	6,50	13,14	6,43	12,72	402,885	,000
Incidenten met wit extremisme (Lonsdale, white power)	235	1,70	12,96	10,71	12,97	9,01	1096,019	,000
Incidenten ander extremisme of radicalisering	230	1,74	13,10	1,37	13,09	-0,37	-8,965	,000

Tabel B4.14 – Docenten / OOP V(S)O landelijke meting 2010: vergelijking gecorrigeerde en ongecorrigeerde benchmarks

	N	ongecorrigeerd		gecorrigeerd		verschil	T	p
		M	SD	M	SD			
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>								
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	2175	69,19	22,13	67,31	22,13	-1,88	-169,341	,000
<i>Binnenschoolse regels</i>								
Aanwezig afspraken school over school- of gedragsregels	3037	99,18	9,04	100,14	9,04	0,96	382,441	,000
regels zijn te zien in de schoolgids	2777	95,97	19,68	97,76	19,68	1,80	1672,780	,000
regels zijn te zien in de gang/hal	2466	38,40	48,65	43,17	48,62	4,77	284,402	,000
regels zijn te zien in de klaslokalen	2558	45,47	49,80	60,18	50,01	14,72	280,364	,000
regels zijn te zien op het internet	2361	86,95	33,69	89,80	33,73	2,84	82,404	,000
regels worden uitgereikt op ouderavonden e.d.	1959	75,24	43,17	84,62	43,17	9,38	7428,685	,000
Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels	2882	84,78	22,62	80,44	22,62	-4,34	-1240,432	,000
Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels	1596	45,51	45,27	54,67	45,37	9,16	145,742	,000
Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels	2622	52,17	22,34	51,91	22,36	-0,26	-15,764	,000
<i>Gevoelens van veiligheid</i>								
Gevoelens van veiligheid in school (schaal)	3153	94,57	11,25	91,08	11,26	-3,48	-612,274	,000
Zich veilig voelen bij de fietsenstalling	2526	94,05	13,42	94,05	13,42	.	.	.
Zich veilig voelen op de parkeerplaats	2929	94,46	12,47	94,46	12,47	.	.	.
Zich veilig voelen in de omgeving van de school	3021	93,75	12,63	88,41	12,68	-5,34	-335,863	,000
Zich veilig voelen thuis	3125	98,03	9,11	96,92	9,11	-1,12	-1432,668	,000
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader of getuige)</i>								
Verbaal geweld	3067	74,41	35,68	86,31	35,67	11,89	1142,141	,000
Materieel geweld	3066	42,17	38,61	62,52	38,60	20,35	656,798	,000
Sociaal geweld	3060	41,35	36,77	58,56	36,76	17,21	597,332	,000
Licht lichamelijk geweld	3050	45,44	42,81	61,21	42,81	15,78	667,539	,000
Grof lichamelijk geweld	3047	13,12	18,99	23,66	18,96	10,54	900,595	,000
Seksueel geweld	3043	17,40	21,88	26,88	21,86	9,48	1061,464	,000
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>								
In de school (schaal)	3036	18,32	24,27	25,78	24,29	7,46	383,126	,000
Bij de fietsenstalling	3036	18,25	38,63	18,25	38,63	.	.	.
Op de parkeerplaats	3036	6,88	25,32	6,88	25,32	.	.	.
In de schoolomgeving	3036	16,34	36,98	39,75	37,33	23,41	233,333	,000
Bij mij thuis	3036	0,49	7,01	1,29	7,01	0,79	535,848	,000
Het is goed zo, de veiligheid hoeft niet te worden vergroot	3036	46,57	49,89	29,88	49,93	-16,69	-367,365	,000

Tabel B4.15 – Leerlingen V(S)O landelijke meting 2010: vergelijking gecorrigeerde en ongecorrigeerde benchmarks

variabele	N	ongecorrigeerd		gecorrigeerd		verschil	T	p
		M	SD	M	SD			
<i>Binnenschoolse regels</i>								
aanwezigheid gedragsregels op school	29473	95,90	19,82	96,19	19,82	0,29	203,076	,000
in schoolgids	20716	83,18	37,41	80,34	37,47	-2,84	-356,578	,000
in gang/hal	20680	50,25	50,00	58,52	50,00	8,27	12736,491	,000
in klaslokaal	22525	57,98	49,36	66,85	49,29	8,87	261,641	,000
op internet	19222	72,19	44,81	66,65	44,85	-5,54	-299,988	,000
op ouderavond	14243	77,96	41,45	82,78	41,44	4,82	750,147	,000
schaal opstellen i.s.m. internen	25030	77,14	27,00	76,01	27,00	-1,13	-712,922	,000
schaal prosociaal opstellen en handhaven	32110	59,25	35,73	62,70	35,72	3,46	993,854	,000
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>								
schaal drugsbezit/verkoop/gebruik	34467	11,48	22,22	17,73	22,33	6,25	496,733	,000
drugsgebruik op school (anderen)	16190	49,07	49,99	39,29	50,09	-9,77	-396,055	,000
drugsgebruik door respondent	33708	4,10	19,83	4,10	19,83	.	.	.
schaal wapenbezit/verkoop/gebruik	34315	4,54	15,74	4,67	15,74	0,13	28592,698	,000
wapengebruik op school (anderen)	19182	7,98	27,10	6,02	27,10	-1,97	-546,740	,000
wapengebruik door respondent	33642	2,16	14,52	2,16	14,52	.	.	.
schaal alcoholbezit/verkoop/gebruik	34421	20,84	27,57	20,84	27,57	.	.	.
alcoholgebruik op school (anderen)	20475	60,98	48,78	60,98	48,78	.	.	.
alcoholgebruik door respondent	33714	19,13	39,33	19,13	39,33	.	.	.
spijbelen door anderen	21802	59,65	49,06	56,92	49,21	-2,73	-97,640	,000
het zelf spijbelen	33671	13,29	33,94	14,31	33,94	1,02	274,427	,000
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>								
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	18287	50,72	50,00	46,67	50,06	-4,05	-159,750	,000
Schoolmaatregelen tegen drugs	14264	22,60	41,83	28,94	41,83	6,34	1268,087	,000
Schoolmaatregelen tegen wapens	15760	15,58	36,27	29,35	36,29	13,76	1739,600	,000
Schoolmaatregelen tegen alcohol	16299	26,98	44,39	26,98	44,39	.	.	.
<i>Gevoelens van veiligheid</i>								
schaal veiligvoelen in school	34983	95,30	15,91	92,87	15,91	-2,43	-5142,463	,000
veilig bij de fietsstalling	34983	93,42	24,80	93,42	24,80	.	.	.
veilig op de parkeerplaats	34983	92,75	25,93	92,75	25,93	.	.	.
veiligvoelen in omgeving school	34983	92,08	27,01	86,05	27,01	-6,02	-6045,216	,000
veiligvoelen thuis	34983	98,28	12,99	97,67	12,99	-0,61	-11526,505	,000
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>								
schaal verbaal geweld	34847	63,11	39,98	69,17	39,98	6,05	3556,711	,000
schaal materieel geweld	34813	21,32	31,03	26,27	31,04	4,96	3203,339	,000
schaal sociaal geweld	34780	32,40	31,45	37,39	31,45	4,99	101683,608	,000
schaal licht lichamelijk geweld	34763	41,34	40,57	47,04	40,57	5,70	2208,146	,000
schaal grof lichamelijk geweld	34727	15,08	24,03	18,03	24,03	2,95	1862,428	,000
schaal seksueel geweld	34701	16,77	25,09	20,12	25,09	3,35	4297,799	,000
<i>Vergroting van veiligheid dient te gebeuren</i>								
schaal vergroting veiligheid in school	34664	7,22	18,32	11,05	18,32	3,83	10673,235	,000
vergroting bij fietsstalling	34664	11,75	32,20	11,75	32,20	.	.	.
vergroting op parkeerplaats	34664	7,39	26,16	7,39	26,16	.	.	.
vergroting in omgeving school	34664	12,01	32,51	21,69	32,54	9,68	1865,519	,000
vergroting veiligheid thuis	34664	2,07	14,24	3,33	14,24	1,26	2226,489	,000
vergroting veiligheid hoeft niet	34664	72,61	44,59	61,58	44,59	-11,04	-9896,017	,000

Bijlage B5: V(S)O, landelijke resultaten 2006 – 2010

Schoollocaties en leidinggevenden

Tabel B5.1 – Achtergrondkenmerken van schoollocaties V(S)O (2006, 2008, 2010)

	Jaar van dataverzameling															verschil eta
	2006					2008					2010					
	n	min	max	M	SD	n	min	max	M	SD	n	min	max	M	SD	
Aantal leerlingen (1 okt.)	629	30	2900	858	574	600	21	3300	821	554	447	92	4440	929	608	0,074

Vervolg ..

	Jaar van dataverzameling															verschil eta
	2006		2008		2010											
	n	%	n	%	n	%										
VMBO																
Nee	138	21,94	113	18,77	136	28,94	0,092									
Ja	491	78,06	489	81,23	334	71,06										
PRO																
Nee	556	88,39	555	92,19	433	92,13	0,063									
Ja	73	11,61	47	7,81	37	7,87										
HAVO																
Nee	294	46,74	334	55,48	182	38,72	0,135									
Ja	335	53,26	268	44,52	288	61,28										
VWO																
Nee	298	47,38	352	58,47	203	43,19	0,130									
Ja	331	52,62	250	41,53	267	56,81										
Speciaal onderwijs voor kinderen met een enkelvoudige handicap																
Nee	619	98,41	597	99,17	466	99,57	0,048									
Ja	10	1,59	5	0,83	2	0,43										
Speciaal onderwijs voor kinderen met een meervoudige handicap																
Nee	623	99,05	600	99,67	467	99,79	0,045									
Ja	6	0,95	2	0,33	1	0,21										
Speciaal onderwijs, cluster I																
Nee	626	99,52	598	99,34	467	99,79	0,026									
Ja	3	0,48	4	0,66	1	0,21										
Speciaal onderwijs, cluster II																
Nee	625	99,36	594	98,67	466	99,57	0,042									
Ja	4	0,64	8	1,33	2	0,43										
Speciaal onderwijs, cluster III																
Nee	616	97,93	597	99,17	463	98,93	0,048									
Ja	13	2,07	5	0,83	5	1,07										
Speciaal onderwijs, cluster IV																
Nee	617	98,09	584	97,01	451	96,37	0,043									
Ja	12	1,91	18	2,99	17	3,63										

Vervolg ...

	Jaar van dataverzameling						verschil eta
	2006		2008		2010		
	n	%	n	%	n	%	
Theoretische leerweg							
Nee	109	22,20	117	23,93	46	13,77	0,102
Ja	382	77,80	372	76,07	288	86,23	
Gemengde leerweg							
Nee	267	54,38	240	49,08	179	53,59	0,049
Ja	224	45,62	249	50,92	155	46,41	
Kaderberoepsgerichte leerweg							
Nee	157	31,98	135	27,61	125	37,43	0,082
Ja	334	68,02	354	72,39	209	62,57	
Basisberoepsgerichte leerweg							
Nee	160	32,59	140	28,63	129	38,62	0,083
Ja	331	67,41	349	71,37	205	61,38	
Leerwegondersteunend onderwijs							
Nee	184	37,47	180	36,81	139	41,62	0,041
Ja	307	62,53	309	63,19	195	58,38	
Wat is de richting of denominatie van uw locatie?							
Algemeen bijzonder	65	10,33	84	13,98	71	15,17	0,062
Openbaar	143	22,73	185	30,78	93	19,87	0,106
Protestants-christelijk	131	20,83	116	19,30	93	19,87	0,016
Reformatorisch	43	6,84	5	0,83	15	3,21	0,136
Gereformeerd	12	1,91	12	2,00	3	0,64	0,047
Rooms-Katholiek	172	27,34	134	22,30	148	31,62	0,084
Samenwerkingsschool	21	3,34	22	3,66	9	1,92	0,042
Vrije school / antroposofisch	0	0,00	2	0,33	1	0,21	0,034
Joods liberaal	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-
Islamitisch	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-
anders, namelijk	42	6,68	41	6,82	35	7,48	0,013
Welke onderwijskundige inrichting is kenmerkend voor uw locatie?							
Regulier onderwijs	557	88,55	526	87,52	429	91,67	0,054
Dalton onderwijs	6	0,95	9	1,50	4	0,85	0,027
Jenaplan onderwijs	3	0,48	0	0,00	1	0,21	0,042
Montessori onderwijs	15	2,38	0	0,00	0	0	0,123
anders, namelijk	48	7,63	66	10,98	34	7,26	0,060

Tabel B5.2 – Benchmarks schoolleiding V(S)O in % (2006, 2008, 2010 gecorrigeerd)

Kernvariabelen	2006	2008	2010	eta	p	n	sig
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>							
Aandacht voor leerlingbetrokkenheid	73,9	74,8	66,9	,27	,000	1.666	**
Aandacht voor docentkwaliteiten	77,1	76,8	70,6	,29	,000	1.667	**
Instructie en inzicht in leerlingvorderingen	78,4	78,5	75,6	,11	,000	1.663	..
Taalbeleid op maat	48,9	50,8	53,4	,06	,036	1.662	..
<i>Binnenschoolse regels</i>							
Interne personen betrokken bij opstellen regels	63,5	65,8	57,4	,13	,000	1.660	..
Externe personen betrokken bij opstellen regels	14,1	15,6	20,3	,12	,000	1.660	..
Aandacht voor regels en omgang met incidenten*	45,5	48,8	45,1	,10	,000	1.620	..
Expliciet veiligheidsbeleid en incidentenregistratie*	54,3	60,9	62,1	,17	,000	1.640	*
<i>Samenwerking met externe instellingen</i>							
Er zijn procedures voor samenwerking met externe instellingen	56,4	64,7	66,9	,22	,000	1.619	**
<i>Afzonderlijke beleidsmaatregelen</i>							
Onze locatie heeft school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn	88,7	88,5	80,6	,21	,000	1.620	*
Onze locatie heeft een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft	55,2	57,3	47,9	,11	,000	1.620	..
Onze locatie heeft afspraken over 'veilig gebruik' van internet en e-mail binnen de school	66,9	69,3	55,3	,19	,000	1.620	*
Onze locatie heeft materialen ten behoeve van de veiligheid aangeschaft (bijv. videobewaking, detectiepoortjes e.d.)	47,2	51,0	43,5	,08	,004	1.620	..
Onze locatie controleert door middel van een pasjessysteem wie de school binnenkomen	5,8	6,1	,3	,13	,000	1.620	..
Onze locatie sluit het schoolplein voor en na schooltijden af	55,4	56,6	28,9	,26	,000	1.620	**
Onze locatie sluit alle toegangen tijdens schooltijden af, behalve de hoofdingang	19,2	22,6	19,8	,04	,227	1.620	..
Onze locatie zorgt voor surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen	79,4	80,7	73,1	,13	,000	1.619	..
Onze locatie zet getrainde leerlingen in als vertrouwenspersoon of 'mediator' voor andere leerlingen	11,0	17,9	25,9	,20	,000	1.619	*
Onze locatie zorgt dat school- of gedragsregels zichtbaar aanwezig zijn in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten	33,6	38,6	37,4	,06	,036	1.619	..
Onze locatie besteedt jaarlijks in alle groepen / klassen aandacht aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen	49,5	59,4	58,9	,16	,000	1.620	*
Onze locatie schoolt onderwijsgevend en ondersteunend personeel op het terrein van de sociale veiligheid	42,9	49,9	46,9	,10	,000	1.620	..
Onze locatie heeft vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten	72,5	74,2	72,5	,03	,425	1.610	..
<i>Preventief beleid</i>							
Ten aanzien van respect voor persoonlijke kenmerken	,	55,8	46,8	,19	,000	1027	*
Ten aanzien van (goed) gedrag	,	59,9	48,4	,27	,000	1027	**
Ten aanzien van belonen van gewenst gedrag	,	74,9	69,1	,19	,000	1027	*
Ten aanzien van respect voor hoge of lage schoolprestaties	,	60,6	49,2	,26	,000	1027	**

Zie vervolg van tabel op de volgende pagina.

Vervolg van tabel op de vorige pagina

Kernvariabelen	2006	2008	2010	eta	p	n	sig
<i>Aard en omvang van incidenten</i>							
Gericht tegen homoseksueel personeel*	,	,1	,1	,06	,070	947	..
Gericht tegen homoseksuele leerlingen*	,	,2	,2	,02	,522	945	..
Autochtone versus allochtone leerlingen*	,	1,7	0,7	,15	,000	936	*
Allochtone versus allochtone leerlingen*	,	1,0	0,6	,04	,194	937	..
Autochtone versus autochtone leerlingen*	,	1,9	0,9	,12	,000	934	..
Wegens wapenbezit van leerlingen	,	,	,1	,	,	.	
Wegens alcohol(gebruik) van leerlingen	,	,	,5	,	,	.	
Wegens drugs(gebruik) van leerlingen	,	,	,4	,	,	.	
Wegens spijbelen van leerlingen	,	,	4,7	,	,	.	
Aantal leerlingen dat vorig jaar heeft gespijbeld	,	,	29,8	,	,	.	
Incidenten met leerlingen van andere school	,	57,0	63,5	,07	,048	878	..
Incidenten met loverboyproblematieken	,	20,9	30,7	,13	,001	752	..
Incidenten met religieus extremisme	,	2,6	12,9	,33	,000	878	**
Incidenten met wit extremisme (Lonsdale, white power)	,	14,4	11,0	,06	,072	876	..
Incidenten ander extremisme of radicalisering	,	2,3	1,3	,03	,324	809	..

* Dit zijn gemiddelde absolute aantallen incidenten; om die reden zijn de cijfers niet gecorrigeerd voor meettijdstip.

Tabel B5.3 – Beleidsitems incidentenregistratie en manier van omgang (2008, 2010)

	2008			2010		
	niet %	wel %	totaal n	niet %	wel %	totaal n
Schriftelijke of digitale registratie van incidenten*	7,6	92,4	579	3,4	96,6	439
Digitale registratie van incidenten	27,6	72,4	579	24,4	75,6	439
Uitgebreid veiligheidsplan*	10,6	89,4	576	4,4	95,6	432
Betrekken leerlingen bij formulering en controle veiligheidsbeleid	25,0	75,0	576	17,8	82,2	432
Betrekken ouders bij formulering en controle veiligheidsbeleid	21,5	78,5	576	14,6	85,4	432
Betrekken medezeggenschapsraad bij formulering en controle veiligheidsbeleid	14,2	85,8	576	7,9	92,1	432
Er is vastgesteld welke incidenten aan de politie kunnen worden gemeld*	4,4	95,6	570	2,3	97,7	432
Men weet in welke gevallen aangifte bij de politie gedaan kan worden	1,6	98,4	570	1,2	98,8	432

* Deze variabelen zijn ook aanwezig in de meting van 2006; variabelen zonder ster zijn in 2008 toegevoegd. Vanwege deze verschillen tussen de jaren zijn de percentages 2010 ongecorrigeerd voor meettijdstip.

Tabel B5.4 – Soort en aantal incidenten volgens leidinggevenden (2008, 2010)

Incidenten volgens leidinggevenden		2008		2010	
		n	%	n	%
Tegen personeel vanwege homoseksualiteit	Komt niet voor	503	93,32	394	96,57
	1 t/m 5 keer	35	6,49	14	3,43
	6 t/m 10 keer	1	0,19	0	0,00
Tegen leerlingen vanwege homoseksualiteit	Komt niet voor	484	90,13	372	91,18
	1 t/m 5 keer	51	9,50	34	8,33
	6 t/m 10 keer	2	0,37	2	0,49
Tussen autochtone en allochtone leerlingen	Komt niet voor	291	54,91	291	71,67
	1 t/m 5 keer	210	39,62	107	26,35
	6 t/m 10 keer	23	4,34	8	1,97
	meer dan 10 keer	6	1,13	0	0,00
Tussen verschill. groepen allochtone lln	Komt niet voor	400	75,33	350	86,21
	1 t/m 5 keer	111	20,90	51	12,56
	6 t/m 10 keer	15	2,82	3	0,74
	meer dan 10 keer	5	0,94	2	0,49
Tussen versch. groepen autochtone lln	Komt niet voor	321	60,57	304	75,25
	1 t/m 5 keer	170	32,08	89	22,03
	6 t/m 10 keer	25	4,72	7	1,73
	meer dan 10 keer	14	2,64	4	0,99

Docenten / onderwijsondersteunend personeel

Tabel B5.5 – Achtergrondkenmerken docenten / OOP (2006, 2008, 2010)

	Jaar van dataverzameling															Verschil
	2006					2008					2010					
	n	min	max	M	SD	n	min	max	M	SD	n	min	max	M	SD	eta
Leeftijd	6.884	18	70	43,83	11,06	6.157	18	70	44,64	11,12	5325	18	70	44,80	11,54	0,039
Gemiddeld aantal (klok)uur per week aanwezig locatie	6.870	1	60	27,87	9,87	6.150	1	60	28,29	9,95	5310	1	60	27,74	9,83	0,023

	Jaar van dataverzameling															Verschil
	2006		2008		2010		eta									
	n	%	n	%	n	%										
Geslacht																
	man	3.666	53,28	3.078	50,00	2601	48,85	0,038								
	vrouw	3.214	46,72	3.078	50,00	2724	51,15									
Ben geboren in																
	Nederland	6.497	94,69	5.751	93,70	4968	94,29	0,019								
	een ander land	364	5,31	387	6,30	301	5,71									
Voel me thuis in																
	Nederland	6.436	93,83	5.702	92,88	4909	95,25	0,015								
	een ander land	423	6,17	437	7,12	245	4,75									
Godsdienstig																
	nee	1.672	25,19	1.890	30,81	1961	37,20	0,105								
	gedoopt	1.762	26,54	1.630	26,57	1028	19,50	0,075								
	kerks	3.204	48,27	2.615	42,62	2282	43,29	0,052								
Seksuele geaardheid																
	heteroseksueel	6.046	88,30	5.284	86,28	4517	85,96	0,031								
	homoseksueel of lesbisch	101	1,48	106	1,73	72	1,37	0,012								
	bi-seksueel	65	0,95	62	1,01	34	0,65	0,016								
	geen antwoord	635	9,27	672	10,97	632	12,03	0,037								
Functie binnen school																
	Docent	5.148	74,64	4.480	72,49	3872	72,25	0,025								
	Onderwijsondersteunend personeel (OOP): conciërge	349	5,06	311	5,03			0,026								
	Onderwijsondersteunend personeel (OOP): administratief	594	8,61	606	9,81	206	3,84	0,017								
	Anders...	806	11,69	783	12,67	489	9,12									
						792	14,78	0,038								
Onderwijstype																
	Speciaal onderwijs	87	1,70	43	0,96	67	1,38	0,026								
	Praktijkonderwijs	278	5,42	223	5,00	298	6,12	0,020								
	Vmbo	1861	36,31	2532	56,75	2068	42,45	0,170*								
	Havo/brugklas/vwo	711	13,87	218	4,89	919	18,86	0,170*								
	Vwo	2094	40,85	1333	29,87	1049	21,53	0,174*								
	Anders	95	1,85	113	10,11	471	9,67	0,168*								

Veiligheid op school volgens personeel V(S)O (2006, 2008; 2010 gecorrigeerd)

Tabel B5.6 – Benchmarks docenten / OOP V(S)O in % (2006, 2008, 2010 gecorrigeerd)

Kernvariabelen	2006	2008	2010	eta	p	n	sig
<i>Sociaal-cognitieve ondersteuning</i>							
Curriculumdifferentiatie gebaseerd op leerlingverschillen	61,6	66,4	67,1	,11	,000	14037	..
<i>Binnenschoolse regels</i>							
Aanwezig afspraken school over school- of gedragsregels	98,9	98,5	100,1	,06	,000	17198	..
regels zijn te zien in de schoolgids	96,9	97,6	97,8	,02	,013	16091	..
regels zijn te zien in de gang/hal	31,9	34,9	43,3	,10	,000	14004	..
regels zijn te zien in de klaslokalen	40,0	40,1	58,0	,16	,000	14422	*
regels zijn te zien op het internet	63,6	79,4	90,7	,26	,000	12139	**
regels worden uitgereikt op ouderavonden e.d.	68,3	73,5	84,4	,14	,000	11230	..
Interne personen dragen bij aan het opstellen van de regels	84,8	85,0	80,3	,09	,000	15380	..
Externe personen dragen bij aan het opstellen van de regels	50,8	54,9	55,9	,05	,000	8953	..
Pro-sociaal formuleren en samen controleren gedragsregels	47,1	52,8	51,4	,11	,000	15464	..
<i>Gevoelens van veiligheid</i>							
Gevoelens van veiligheid in school (schaal)	93,1	92,3	90,9	,07	,000	17901	..
Zich veilig voelen bij de fietsenstalling	.	.	94,0
Zich veilig voelen op de parkeerplaats	.	.	94,3
Zich veilig voelen in de omgeving van de school	91,4	91,1	87,9	,10	,000	17461	..
Zich veilig voelen thuis	97,3	97,5	96,8	,03	,002	17773	..
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader of getuige)</i>							
Verbaal geweld	81,9	80,9	85,9	,07	,000	13217	..
Materieel geweld	54,8	59,2	62,9	,07	,000	13101	..
Sociaal geweld	46,8	53,9	58,8	,11	,000	13040	..
Licht lichamelijk geweld	56,0	58,5	61,7	,05	,000	13059	..
Grof lichamelijk geweld	20,1	23,1	23,5	,06	,000	13092	..
Seksueel geweld	18,6	25,1	26,7	,12	,000	13017	..
<i>Vergroting van veiligheid is nodig</i>							
In de school (schaal)	24,9	27,4	26,3	,04	,000	17312	..
Bij de fietsenstalling	.	.	18,8
Op de parkeerplaats	.	.	7,0
In de schoolomgeving	34,5	34,5	42,5	,08	,000	17312	..
Bij mij thuis	,7	,7	1,4	,04	,000	17312	..
Het is goed zo, de veiligheid hoeft niet te worden vergroot	35,0	30,7	29,0	,05	,000	17312	..

Tabel B5.7 – Percentages docenten / OOP die hebben aangegeven een bepaald type geweld te hebben ervaren, uitgesplitst naar rollen (slachtoffer, dader, getuige) voor 2006, 2008 en 2010; wat betreft 2010 is participatie uit projecten 5 en 8 (vgl. tabel B4.1)

Soort geweld	2006			2008			2010*			p	eta
	n	%	n totaal	n	%	n totaal	n	%	n totaal		
Verbaal											
Slachtoffer	662	32,21	2055	474	36,83	1287	48	20,69	232	0,000	0,084
Dader	63	3,07	2055	16	1,24	1287	1	0,43	232	0,000	0,066
Getuige	1414	68,81	2055	1073	83,37	1287	149	64,22	232	0,000	0,166*
Materieel											
Slachtoffer	229	13,47	1700	161	14,02	1148	12	6,28	191	0,013	0,054
Dader	2	0,12	1700	2	0,17	1148	0	0,00	191	0,805	0,012
Getuige	759	44,65	1700	709	61,76	1148	79	41,36	191	0,000	0,170*
Sociaal											
Slachtoffer	214	13,38	1599	197	17,54	1123	27	9,61	281	0,000	0,071
Dader	15	0,94	1599	2	0,18	1123	2	0,71	281	0,048	0,045
Getuige	943	58,97	1599	797	70,97	1123	177	62,99	281	0,000	0,117
Licht lichamelijk											
Slachtoffer	62	4,14	1497	63	6,65	947	4	1,80	222	0,002	0,069
Dader	4	0,27	1497	2	0,21	947	1	0,45	222	0,821	0,012
Getuige	1226	81,90	1497	843	89,02	947	166	74,77	222	0,000	0,117
Grof lichamelijk											
Slachtoffer	13	1,05	1241	9	1,01	892	20	1,88	1062	0,137	0,035
Dader	0	0,00	1241	2	0,22	892	0	0,00	1062	0,076	0,040
Getuige	502	40,45	1241	528	59,19	892	589	55,46	1062	0,000	0,166
Seksueel											
Slachtoffer	62	6,02	1030	49	5,94	825	21	1,77	1184	0,000	0,101
Dader	2	0,19	1030	0	0	825	0	0,00	1184	0,142	0,036
Getuige	409	39,71	1030	511	61,94	825	322	27,20	1184	0,000	0,283**

* Bij alle soorten geweld is sprake van deelname van personeel uit projecten 5 en 8, met uitzondering van verbaal geweld. Bij deze soort geweld is wegens een programmeringsprobleem slechts deelname van personeel uit project 5.

Leerlingen

Achtergrondkenmerken van leerlingen V(S)O (2006, 2008, 2010)

Tabel B5.8 – Beschrijvende resultaten achtergrondkenmerken leerlingen

	2006					Jaar van dataverzameling 2008					2010			verschil		
	n	min	max	M	SD	n	min	max	M	SD	n	min	max	M	SD	eta
Leeftijd	80790	9,00	25,00	14,22	1,52	79466	7	25	14,30	1,48	58355	7	24	14,12	1,57	0,047
Opleiding vader	50060	,00	9,00	4,76	2,64	46177	,00	9,00	4,77	2,64	36084	0	9	5,23	2,69	0,078
Opleiding moeder	50119	,00	9,00	4,45	2,31	46992	,00	9,00	4,51	2,35	36533	0	9	4,93	2,44	0,086
Leerjaar	80480	1,00	6,00	2,68	1,35	78794	1,00	6,00	2,61	1,28	58127	1	6	2,73	1,38	0,035
Cijfer Nederlands	79804	2,00	9,00	6,79	,95	77879	2,00	9,00	6,82	0,97	57118	2	9	6,86	1,03	0,024
Cijfer rekenen/ wiskunde	77.509	2,00	9,00	6,69	1,22	75552	2,00	9,00	6,72	1,26	55748	2	9	6,78	1,27	0,026
Cijfer natuurkunde	52.127	2,00	9,00	6,66	1,16	51.126	2,00	9,00	6,67	1,16	14380	2	9	6,67	1,23	0,004

Zie vervolg volgende pagina

		Jaar van dataverzameling						Verschil eta
		2006		2008		2010		
		n	%	n	%	n	%	
Geslacht								
	jongen	41381	51,23	39747	50,35	28706	49,23	0,016
	meisje	39389	48,77	39194	49,65	29606	50,77	
Geboorteland								
	Nederland	76283	94,65	74241	94,38	55191	94,91	0,009
	Ander land dan Nederland	4308	5,35	4423	5,62	2959	5,09	
Voel me thuis in								
	Nederland	72055	92,24	68810	90,38	52117	92,33	0,012
	Ander land dan Nederland	6060	7,76	7325	9,62	4332	7,67	
Volledig gezin								
	nee	14412	17,90	16890	21,46	11135	19,14	0,039
	ja	66097	82,10	61815	78,54	47051	80,86	
Godsdienstig								
	niet gelovig	32212	40,05	35333	44,95	25048	43,08	0,043
	wel godsdienstig, maar gaat niet naar een kerk, moskee, synagoge of tempel	15831	19,68	13938	17,73	10878	18,71	0,021
	gelovig	32382	40,26	29337	37,32	22218	38,21	0,026
Onderwijstype								
	Speciaal onderwijs	763	,95	2576	3,29	379	,65	0,092
	Praktijkonderwijs	2544	3,18	2645	3,38	1667	2,87	0,011
	Vmbo	34696	43,32	43576	55,65	23989	41,31	0,128
	Havo/brugklas/vwo	30056	37,52	14286	18,25	14923	25,70	0,186*
	Vwo	12041	15,03	12832	16,39	14429	24,85	0,106
	Anders	0	,00	2382	3,04	2683	4,62	0,126

Veiligheid op school volgens leerlingen V(S)O (2006, 2008; 2010 gecorrigeerd)

Tabel B5.9 – Benchmarks leerlingen V(S)O in % (2006, 2008; 2010 gecorrigeerd)

Kernvariabele	2006	2008	2010	eta	p	n	sig
<i>Binnenschoolse regels</i>							
aanwezigheid gedragsregels op school	97,3	95,9	96,4	,03	,000	181012	..
in schoolgids	87,4	85,9	81,6	,07	,000	132195	..
in gang/hal	41,9	43,0	58,2	,14	,000	126569	..
in klaslokaal	49,3	48,1	65,9	,15	,000	135591	*
op internet	57,7	62,6	67,7	,08	,000	110838	..
op ouderavond	72,2	71,9	82,9	,11	,000	86780	..
schaal opstellen i.s.m. internen	75,7	75,2	76,1	,01	,000	155615	..
schaal pro sociaal opstellen en handhaven	59,3	60,4	62,8	,04	,000	172401	..
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>							
schaal drugsbezit/verkoop	23,0	22,2	18,9	,06	,000	213712	..
drugsgebruik op school (anderen)	67,9	44,2	37,7	,23	,000	157617	**
drugsgebruik door respondent	.	.	4,1
schaal wapenbezit/verkoop	8,9	8,2	4,7	,09	,000	211322	..
wapengebruik op school (anderen)	14,4	10,2	6,0	,10	,000	159819	..
wapengebruik door respondent	.	.	2,2
schaal alcoholbezit/verkoop	.	.	20,8
alcoholgebruik op school (anderen)	.	.	61,0
alcoholgebruik door respondent	.	.	19,1
spijbelen door anderen	78,5	62,1	55,0	,19	,000	178926	*
het zelf spijbelen	27,4	21,4	14,1	,13	,000	212724	..
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>							
schoolmaatregelen tegen spijbelen	60,2	46,5	45,4	,13	,000	165023	..
schoolmaatregelen tegen drugs	42,2	25,2	29,2	,15	,000	149062	*
schoolmaatregelen tegen wapens	29,8	23,2	30,0	,08	,000	148799	..
schoolmaatregelen tegen alcohol	.	.	27,0
<i>Gevoelens van veiligheid</i>							
schaal veiligvoelen in school	93,0	93,3	92,9	,01	,000	216012	..
veilig bij de fietsenstalling	.	.	93,4
veilig op de parkeerplaats	.	.	92,8
veiligvoelen in omgeving school	90,5	89,2	85,8	,06	,000	216003	..
veiligvoelen thuis	95,9	97,3	97,8	,05	,000	216010	..
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader, of getuige)</i>							
schaal verbaal geweld	65,2	68,6	69,0	,03	,000	161824	..
schaal materieel geweld	25,9	25,8	26,1	,01	,140	161370	..
schaal sociaal geweld	30,3	36,8	37,3	,08	,000	160907	..
schaal licht lichamelijk geweld	45,4	46,6	46,9	,01	,000	160728	..
schaal grof lichamelijk geweld	19,3	19,0	18,0	,02	,000	160666	..
schaal seksueel geweld	14,9	19,4	19,9	,07	,000	160047	..
<i>Vergroting van veiligheid dient te gebeuren</i>							
schaal vergroting veiligheid in school	12,2	13,3	11,1	,04	,000	211805	..
vergroting bij fietsenstalling	.	.	11,7
vergroting op parkeerplaats	.	.	7,4
vergroting in omgeving school	23,4	23,2	22,4	,01	,000	211805	..
vergroting veiligheid thuis	2,4	3,5	3,2	,03	,000	211805	..
vergroting veiligheid hoeft niet	58,6	59,5	61,4	,02	,000	211805	..

Tabel B5.10 – Percentages leerlingen die hebben aangegeven een bepaald type geweld te hebben ervaren, uitgesplitst naar rollen (slachtoffer, dader, getuige) voor 2006, 2008 en 2010; wat betreft 2010 is participatie uit alle drie projecten (vgl. tabel B4.1)

Soort geweld	2006			2008			2010			p	eta	
	n	%	n totaal	n	%	n totaal	n	%	n totaal			
Verbaal												
	Slachtoffer	4036	18,43	21900	2249	23,88	9418	794	10,25	7749	,000	,12
	Dader	3382	15,44	21900	1121	11,9	9418	471	6,08	7749	,000	,11
	Getuige	10875	49,66	21900	4345	46,13	9419	2544	32,83	7749	,000	,13
Materieel												
	Slachtoffer	2031	14,88	13645	1013	18,01	5624	600	11,74	5110	,000	,06
	Dader	1480	10,85	13645	557	9,90	5624	344	6,73	5110	,000	,05
	Getuige	6042	44,28	13645	2430	43,21	5624	2095	41,00	5110	,000	,03
Sociaal												
	Slachtoffer	2701	16,09	16787	1604	19,91	8055	1055	13,85	7615	,000	,06
	Dader	1642	9,78	16787	709	8,80	8055	437	5,74	7615	,000	,06
	Getuige	6173	36,77	16787	2879	35,74	8055	2750	36,11	7615	,251	,01
Licht lichamelijk												
	Slachtoffer	3428	19,31	17754	1601	24,81	6452	1179	14,62	8062	,000	,09
	Dader	2674	15,06	17754	807	12,51	6452	732	9,08	8062	,000	,07
	Getuige	9082	51,15	17754	3143	48,71	6452	3365	41,74	8062	,000	,08
Grof lichamelijk												
	Slachtoffer	871	7,13	12220	455	9,197	4947	613	11,64	5267	,000	,07
	Dader	855	7,00	12220	278	5,62	4947	559	10,61	5267	,000	,07
	Getuige	3834	31,37	12220	1209	24,44	4947	1965	37,31	5267	,000	,09
Seksueel												
	Slachtoffer	685	7,25	9454	331	7,947	4165	646	10,13	6379	,000	,05
	Dader	269	2,85	9448	115	2,76	4160	477	7,48	6379	,000	,11
	Getuige	1133	11,99	9447	452	10,86	4162	2198	34,46	6379	,000	,27**

Tabel B5.11 – Resultaten leerlingen naar onderwijstype 2010 (gecorrigeerd)

	Speciaal onderwijs		Praktijkonderwijs		Vmbo		Havo/brugklas/ vwo		Vwo	
	n	M	n	M	n	M	n	M	n	M
<i>Binnenschoolse regels</i>										
aanwezigheid gedragsregels op school	306	78,32	1319	94,96	19858	96,32	12674	96,52	12583	97,18
in schoolgids	188	78,15	932	77,48	14048	78,95	9196	82,43	9472	85,91
in gang/hal	175	50,52	949	70,21	13956	62,31	8865	55,52	9050	53,19
in klaslokaal	190	79,75	1027	86,75	15115	72,03	9618	63,46	9745	55,49
op internet	168	38,85	901	64,99	13252	64,78	8403	67,56	8632	73,49
op ouderavond	138	69,50	770	81,26	10213	82,62	6194	83,29	6028	83,08
schaal opstellen i.s.m. internen	208	65,67	1142	73,95	17324	74,05	10632	77,26	10333	78,29
schaal pro sociaal opstellen en handhaven	320	55,08	1426	76,27	21675	65,22	13729	60,52	13542	57,94
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>										
Schaal drugsbezit / verkoop	357	40,34	1617	16,00	23700	19,09	14772	19,74	14321	18,55
drugsgebruik door respondent	262	18,32	1171	4,70	14288	4,20	8583	4,31	7863	3,47
schaal wapenbezit/verkoop	363	30,92	1610	6,47	23616	5,30	14727	4,25	14303	3,25
wapengebruik door respondent	272	18,38	1170	3,42	14236	2,28	8565	1,87	7866	1,49
schaal alcoholbezit/verkoop	280	26,63	1204	15,14	14614	20,16	8752	22,21	8000	22,62
alcoholgebruik door respondent	271	26,20	1163	13,07	14271	18,74	8576	21,35	7888	19,81
spijbelen door anderen	278	56,47	1055	52,49	17937	55,95	11712	59,46	11788	52,94
het zelf spijbelen	342	31,86	1558	13,51	23314	13,07	14620	16,56	14195	14,24
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>										
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	249	23,37	1017	43,72	16833	43,42	10769	48,62	10638	46,97
schoolmaatregelen tegen drugs	246	37,81	991	37,10	15110	30,58	9616	26,53	9662	27,81
schoolmaatregelen tegen wapens	273	47,52	1068	39,13	15867	30,84	9910	27,94	9930	28,23
schoolmaatregelen tegen alcohol	180	31,67	631	32,49	6943	26,90	4073	24,43	3895	28,29
<i>Gevoelens van veiligheid</i>										
Schaal veiligvoelen in school	379	70,29	1661	88,53	23931	91,95	14870	93,96	14407	94,71
veilig bij de fietsenstalling	296	75,68	1245	85,70	14875	92,44	8877	94,53	8090	95,96
veiligvoelen in omgeving school	379	63,61	1661	80,19	23931	84,21	14870	87,23	14407	88,54
veiligvoelen thuis	379	78,05	1661	95,72	23931	97,77	14870	98,27	14407	98,22
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader of getuige)</i>										
schaal verbaal geweld	377	76,94	1642	58,89	23818	67,18	14787	69,73	14355	73,14
schaal materieel geweld	377	46,63	1636	20,52	23788	23,65	14772	26,98	14339	30,15
schaal sociaal geweld	375	54,09	1630	31,71	23758	35,25	14760	37,95	14325	40,80
schaal licht lichamelijk geweld	372	62,07	1627	39,18	23734	45,09	14745	46,96	14318	50,58
schaal grof lichamelijk geweld	372	42,82	1623	20,89	23703	18,04	14727	17,24	14312	17,89
schaal seksueel geweld	372	41,40	1620	15,54	23681	18,73	14713	20,21	14300	21,94
<i>Vergroting van veiligheid nodig</i>										
Schaal vergroting veiligheid in school	372	24,52	1618	18,10	23651	12,90	14696	9,73	14288	8,22
vergroting bij fietsenstalling	290	16,55	1218	15,68	14727	13,42	8803	11,11	8045	8,61
vergroting op parkeerplaats	290	15,52	1218	11,82	14727	8,82	8803	6,55	8045	4,51
vergroting in omgeving school	372	34,53	1618	28,63	23651	24,35	14696	21,18	14288	19,33
vergroting veiligheid thuis	372	16,83	1618	8,30	23651	3,63	14696	2,62	14288	2,20
vergroting veiligheid hoeft niet	372	46,43	1618	48,13	23651	57,85	14696	63,95	14288	67,20

Tabel B5.12 – Statistische toetsen bij de voorgaande tabel

	p	eta
<i>Binnenschoolse regels</i>		
aanwezigheid gedragsregels op school	,000	,081
in schoolgids	,000	,084
in gang/hal	,000	,090
in klaslokaal	,000	,157*
op internet	,000	,096
op ouderavond	,002	,027
schaal opstellen i.s.m. internen	,000	,075
schaal prosociaal opstellen en handhaven	,000	,110
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>		
Schaal drugsbezit / verkoop	,000	,076
drugsgebruik door respondent	,000	,066
schaal wapenbezit/verkoop	,000	,151*
wapengebruik door respondent	,000	,107
schaal alcoholbezit/verkoop	,000	,061
alcoholgebruik door respondent	,000	,044
spijbelen door anderen	,000	,050
het zelf spijbelen	,000	,058
<i>Maatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>		
Schoolmaatregelen tegen spijbelen	,000	,058
schoolmaatregelen tegen drugs	,000	,055
schoolmaatregelen tegen wapens	,000	,068
schoolmaatregelen tegen alcohol	,000	,043
<i>Gevoelens van veiligheid</i>		
Schaal veiligvoelen in school	,000	,148
veilig bij de fietsenstalling	,000	,109
veilig op de parkeerplaats	,000	,110
veiligvoelen in omgeving school	,000	,101
veiligvoelen thuis	,000	,135
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader of getuige)</i>		
Schaal verbaal geweld	,000	,081
schaal materieel geweld	,000	,105
schaal sociaal geweld	,000	,090
schaal licht lichamelijk geweld	,000	,070
schaal grof lichamelijk geweld	,000	,088
schaal seksueel geweld	,000	,095
<i>Vergroting van veiligheid dient te gebeuren</i>		
Schaal vergroting veiligheid in school	,000	,140
vergroting bij fietsenstalling	,000	,066
vergroting op parkeerplaats	,000	,081
vergroting in omgeving school	,000	,075
vergroting veiligheid thuis	,000	,113
vergroting veiligheid hoeft niet	,000	,106

Tabel B5.13 – Resultaten leerlingen naar mate van verstedelijking 2010 (gecorrigeerd)

	G4		G18		Stadsgewesten		Overig/platteland		p	eta
	n	M	n	M	n	M	n	M		
<i>Binnenschoolse regels</i>										
gedragsregels op school	4049	96.71	12847	95.94	9645	96.30	22100	96.75	0,001	,018
in schoolgids	3042	83.09	9337	82.54	6826	79.57	15913	81.84	0,000	,032
in gang/hal	3007	62.27	8851	52.29	7042	61.88	15300	58.88	0,000	,073
in klaslokaal	3287	76.28	9674	61.83	7377	62.54	16690	67.06	0,000	,083
op internet	2765	70.09	8748	68.07	6592	68.96	14438	66.68	0,000	,026
op ouderavond	2028	85.19	6636	83.54	4892	83.37	10614	82.02	0,005	,023
schaal opstellen i.s.m. internen	3453	75.70	10591	75.28	8231	75.05	18972	77.17	0,000	,036
schaal pro sociaal opstellen en handhaven	4389	62.77	14002	61.47	10475	61.69	23963	64.17	0,000	,035
<i>Ongewenst sociaal gedrag</i>										
Schaal drugsbezit / verkoop	4692	17.02	15326	20.89	11222	18.64	25834	18.14	0,000	,053
drugsgebruik door respondent	1277	3.05	7832	4.63	7744	4.35	16856	3.81	0,003	,020
schaal wapenbezit/verkoop	4683	4.78	15297	4.69	11170	4.52	25772	4.83	0,367	,007
wapengebruik door respondent	1273	1.96	7810	1.87	7734	2.17	16826	2.29	0,187	,012
schaal alcoholbezit/verkoop	1301	18.85	7990	19.87	7960	22.91	17171	20.49	0,000	,043
alcoholgebruik respondent	1282	14.12	7823	17.68	7790	20.12	16820	19.72	0,000	,035
spijbelen door anderen	4224	56.30	12430	60.30	8133	55.48	19646	51.06	0,000	,078
het zelf spijbelen	4650	14.88	15150	15.28	11044	12.89	25458	13.79	0,000	,026
<i>Schoolmaatregelen tegen ongewenst sociaal gedrag</i>										
tegen spijbelen	4123	50.87	11638	47.35	7466	40.36	17691	45.10	0,000	,060
tegen drugs	3933	28.60	10498	28.08	6608	27.25	15832	31.07	0,000	,038
tegen wapens	3971	32.49	10802	29.52	6911	27.56	16683	30.98	0,000	,038
tegen alcohol	618	29.61	3589	23.52	3924	29.97	8169	26.87	0,000	,051
<i>Gevoelens van veiligheid</i>										
Schaal veiligvoelen in school	4707	92.45	15466	92.41	11344	92.92	26063	93.26	0,000	,023
veilig bij de fietsenstalling	1325	93.66	8156	93.01	8072	93.95	17431	93.34	0,099	,013
veilig op de parkeerplaats	1325	91.17	8156	92.36	8072	92.21	17431	93.31	0,000	,023
veiligvoelen omgeving school	4707	83.79	15466	84.75	11344	86.80	26063	86.43	0,000	,036
veiligvoelen thuis	4707	97.66	15466	97.60	11344	97.67	26063	97.95	0,033	,012
<i>Ervaren geweld (slachtoffer, dader of getuige)</i>										
schaal verbaal geweld	4688	69.73	15711	67.46	11289	68.10	25954	70.15	0,000	,030
schaal materieel geweld	4680	27.92	15691	25.89	11271	24.57	25927	26.67	0,000	,030
schaal sociaal geweld	4673	38.36	15665	36.22	11258	36.77	25904	37.98	0,000	,026
schaal licht lichamenlijk geweld	4668	47.55	15642	45.45	11249	45.97	25887	48.08	0,000	,029
schaal grof lichamenlijk geweld	4666	20.42	15621	17.76	11234	17.28	25866	17.93	0,000	,032
schaal seksueel geweld	4662	21.00	15596	19.49	11228	19.64	25850	20.00	0,000	,016
<i>Vergroting veiligheid nodig</i>										
Schaal vergr. veiligh. in school	4659	12.07	15234	11.40	11219	10.73	25820	10.94	0,000	,020
vergroting bij fietsenstalling	1311	9.61	8053	11.59	7978	10.30	17323	12.65	0,000	,032
vergroting op parkeerplaats	1311	9.15	8053	7.61	7978	7.91	17323	6.91	0,001	,021
vergroting in omgeving school	4659	25.66	15234	23.00	11219	21.32	25820	21.98	0,000	,033
vergroting veiligheid thuis	4659	3.50	15234	3.37	11219	3.30	25820	3.07	0,071	,011
vergroting veiligheid hoeft niet	4659	58.73	15234	61.13	11219	62.94	25820	61.28	0,000	,023

Bijlage B6: P(S)O, aanvullende gegevens representativiteit

Tabel B6.1 – Representativiteit van schoollocaties P(S)O naar verdeling in regulier / speciaal onderwijs

Regulier of speciaal onderwijs	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Regulier PO	6995	90,01	44	89,80	-0,22		
Speciaal PO	776	9,99	5	10,20	0,22		
Totaal	7771	100,00	49	100,00		0,00	0,96

Tabel B6.2 – Representativiteit van schoollocaties PO naar gebiedsindeling

Gebiedsindeling locaties (CBS)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
G4	621	8,88	2	4,55	-4,33		
G18	780	11,15	6	13,64	2,49		
Stadsgewesten	1790	25,59	12	27,27	1,68		
Overig/platteland	3804	54,38	24	54,55	0,17		
Totaal	6995	100,00	44	100,00		1,22	0,75

Tabel B6.3 – Representativiteit van schoollocaties PSO naar gebiedsindeling

Gebiedsindeling locaties (CBS)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
G4	110	14,18	2	40,00	25,82		
G18	169	21,78	2	40,00	18,22		
Stadsgewesten	188	24,23	0	0,00	-24,23		
Overig/platteland	309	39,82	1	20,00	-19,82		
Totaal	776	100,00	5	100,00			Niet beschikbaar

Tabel B6.4 – Representativiteit van schoollocaties PO naar gebiedsindeling (twee categorieën)

Gebiedsindeling locaties (CBS)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Stedelijk gebied (G14, G18, stads- gewesten)	3191	45,62	20	45,45	-0,16		
Overig/platteland	3804	54,38	24	54,55	0,16		
Totaal	6995	100,00	44	100,00		0,00	0,98

Tabel B6.5 – Representativiteit van schoollocaties PSO naar gebiedsindeling (2 categorieën)

Gebiedsindeling locaties (CBS)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Stedelijk gebied (G14, G18, stadsgewesten)	467	60,18	4	80,00	19,82		
Overig/platteland	309	39,82	1	20,00	-19,82		
Totaal	776	100,00	5	100,00		0,82	0,37

Tabel B6.6 – Representativiteit van schoollocaties PO naar levensbeschouwelijke indeling

Levensbeschouwing (DUO-CFI)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Openbaar	2333	33,35	12	27,27	-6,08		
Protestants-christelijk	1820	26,02	11	25,00	-1,02		
Rooms-katholiek	2079	29,72	14	31,82	2,10		
Ander bijzonder onderwijs	763	10,91	7	15,91	5,00		
Totaal	6995	100,00	44	100,00		1,58	0,66

Tabel B6.7 – Representativiteit van schoollocaties PSO naar levensbeschouwelijke indeling

Levensbeschouwing (DUO-CFI)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Openbaar	176	22,68	2	40,00	17,32		
Protestants-christelijk	150	19,33	0	0,00	-19,33		
Rooms-katholiek	205	26,42	2	40,00	13,58		
Ander bijzonder onderwijs	245	31,57	1	20,00	-11,57		
Totaal	776	100,00	5	100,00		Niet beschikbaar	

Tabel B6.8 – Representativiteit van schoollocaties PO naar levensbeschouwelijke indeling (2 categorieën)

Levensbeschouwing (DUO-CFI)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Openbaar	2333	33,35	12	27,27	-6,08		
Ander bijzonder onderwijs	4662	66,65	32	72,73	6,08		
Totaal	6995	100,00	44	100,00		0,73	0,39

Tabel B6.9 – Representativiteit van schoollocaties PSO naar levensbeschouwelijke indeling (twee categorieën)

Levensbeschouwing (DUO-CFI)	Populatie		Steekproef		Verschil %	Chi- kwadraat	p
	n	%	n	%			
Openbaar	176	22,68	2	40,00	17,32		
Ander bijzonder onderwijs	600	77,32	3	60,00	-17,32		
Totaal	776	100,00	5	100,00		0,86	0,36